

Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010 – 2013

2010

Zespół autorski:

mgr inż. Elżbieta Mikuła	
mgr inż. Emilia Krystek	
mgr inż. Katarzyna Kaczorowska	

SPIS TREŚCI

<u>SPIS ILUSTRACJI.....</u>	<u>3</u>
<u>SPIS TABEL.....</u>	<u>3</u>
<u>1 Wprowadzenie.....</u>	<u>6</u>
<u>Polityka Ekologiczna Państwa.....</u>	<u>6</u>
<u>2 Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>10</u>
<u>3 Ogólna charakterystyka powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>13</u>
<u>4 Diagnoza stanu środowiska powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>22</u>
<u>5 Cele, działania i zadania Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010–2013 z perspektywą na lata 2014–2017.....</u>	<u>69</u>
<u>6 Harmonogramy realizacji zadań ekologicznych.....</u>	<u>84</u>
<u>7 Finansowanie zadań w zakresie ochrony środowiska.....</u>	<u>91</u>
<u>8 Wdrażanie i monitoring Programu.....</u>	<u>99</u>
<u>9 Informacje o przeprowadzonych konsultacjach społecznych.....</u>	<u>102</u>
<u>10 Wnioski wynikające z Prognozy oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>103</u>
<u>11 Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....</u>	<u>104</u>

SPIS ILUSTRACJI

<u>Rysunek 1. Mapa powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>14</u>
<u>Źródło: www.powiat.wielun.pl/index.jsp?bipkod=/002.....</u>	<u>14</u>

SPIS TABEL

<u>Zestawienie ilościowe realizacji Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego...12</u>	<u>12</u>
<u>Powierzchnia powiatu z podziałem na poszczególne gminy.....</u>	<u>15</u>
<u>Liczba mieszkańców wg stanu na dzień 31.12.2008 r.....</u>	<u>15</u>
<u>Liczba mieszkańców.....</u>	<u>16</u>
<u>Struktura ludności wg grup ekonomicznych</u>	<u>16</u>
<u>Ruch naturalny ludności.....</u>	<u>16</u>

16

<u>Migracje ludności – międzypowiatowe.....</u>	<u>17</u>
---	-----------

Rozwój ludności danej jednostki administracyjnej określa się między innymi na skutek przyrostu naturalnego, który jest ujemny oraz salda migracji, gdzie odpływ ludności jest zdecydowanie większy niż napływ. Na terenie powiatu wieluńskiego odnotowuje się

<u>sukcesywny spadek liczby mieszkańców. Również prognozy Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2008–2035 wskazują na spadek liczby ludności.....</u>	<u>17</u>
<u>Wykaz złóż kopalin na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>23</u>
<u>* złoża zawierające piasek ze żwirem.....</u>	<u>25</u>
<u>** złoża zawierające żwir.....</u>	<u>25</u>
<u>Struktura użytkowania gruntów na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>25</u>
<u>Ocena stanu wód podziemnych punktów pomiarowych monitoringu regionalnego na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 r.....</u>	<u>33</u>
<u>Ocena stanu wód powierzchniowych punktów pomiarowych monitoringu regionalnego na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 r.....</u>	<u>34</u>
<u>Zużycie wody na terenie powiatu wieluńskiego na potrzeby gospodarki komunalnej w 2008r.</u>	<u>36</u>
<u>Sieć kanalizacyjna na terenie powiatu wieluńskiego, stan na 2008 rok.....</u>	<u>38</u>
<u>Rozwój sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2006–2008.....</u>	<u>39</u>
<u>Sieć wodociągowa na terenie powiatu wieluńskiego, stan na 2008 rok.....</u>	<u>39</u>
<u>Rozwój sieci wodociągowej na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2006–2008.....</u>	<u>40</u>
<u>Bilans oczyszczania ścieków na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>41</u>
<u>Ilość ścieków oczyszczonych z podziałem na gminnych oczyszczalniach ścieków na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>41</u>
<u>Wykaz zakładów i ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>42</u>
<u>Ogólna ilość ładunków zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych odprowadzonych do wód na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2005–2008.....</u>	<u>43</u>
<u>Udział ścieków oczyszczonych w stosunku do ilości zużywanej wody.....</u>	<u>44</u>
<u>Przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>44</u>
<u>Tereny powiatu wieluńskiego zagrożone powodzią i suszą.....</u>	<u>46</u>
<u>Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych z terenu powiatu wieluńskiego w 2008 r.....</u>	<u>49</u>
<u>Emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu powiatu wieluńskiego</u>	<u>49</u>
<u>Klasyfikacja strefy sieradzko – wieluńskiej</u>	<u>51</u>
<u>Dopuszczalne poziomy hałasu.....</u>	<u>60</u>
<u>Zdarzenia z udziałem materiałów niebezpiecznych na terenie powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>63</u>
<u>Charakterystyka wybranych rodzajów promieniowania elektromagnetycznego.....</u>	<u>65</u>
<u>Priorytety i działania proekologiczne powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>71</u>
<u>Jednostki realizujące priorytety i działania proekologiczne powiatu wieluńskiego.....</u>	<u>84</u>
<u>Długoterminowy harmonogram działań Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego do roku 2017.....</u>	<u>86</u>

Krótkoterminowy harmonogram zadań Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010 – 2013.....87

1 Wprowadzenie

1.1 Podstawa Prawna, cel i zakres Programu

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego „ jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2008 Nr 25 poz. 150 ze zmianami), który nakłada na Starostę obowiązek sporządzenia powiatowego programu ochrony środowiska. Program opracowany jest na okres 4 lat. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Województwa Łódzkiego Program uchwalany jest przez Radę Powiatu, a co dwa lata Starosta sporządza raport z jego realizacji.

Program ten sporządza się w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego jest drugą edycją programów ochrony środowiska powiatu wieluńskiego. Pierwszy program ochrony środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2004–2007 został przyjęty uchwałą nr XV/102/04 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 27 lutego 2004 r. w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego” i „Planu Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego” sporządzany na mocy art. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2007 Nr 39 poz. 251 ze zmianami).

Program określa cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz ustala środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów, w tym mechanizmy prawno–ekonomiczne i środki finansowe.

Za realizację przedsięwzięć zawartych w Programie odpowiedzialne są jednostki samorządu terytorialnego i administracji rządowej oraz podmioty, których działalność wpływa na stan środowiska.

1.2 Uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów krajowych i lokalnych

1.2.1 Dokumenty krajowe

Polityka Ekologiczna Państwa

Podstawowym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016”; jest to aktualizacja „Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”. Potrzeba aktualizacji dotychczasowej Polityki wynika z uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej oraz odniesienia jej celów i niezbędnych działań do aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej i stanu środowiska. Projekt Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2007 – 2010 uwzględnia unijne i krajowe strategie i programy tematyczne (m. in. VI Program Działań na Rzecz Środowiska UE, Odnowioną Strategię UE dotyczącą Trwałego Rozwoju, Strategię Gospodarki Wodnej, Krajową Strategię Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Krajowy Plan Gospodarki Odpadami).

Nadrzędnym, strategicznym celem Polityki Ekologicznej Państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego.

Realizacja tego celu osiągana będzie poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne, tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska z uwzględnieniem następujących zasad:

- przejrzystości – przewidywanie możliwości wystąpienia problemu i zapobieganie jego wystąpieniu,
- równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- uspołecznienia – stworzenie warunków do udziału społeczeństwa w procesie kształtowania zrównoważonego rozwoju,
- „zanieczyszczający płaci”,
- likwidacji zanieczyszczeń u źródła,
- prewencji – przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć,
- stosowania najlepszych dostępnych technik,
- subsydialności – stopniowe przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych na szczebel regionalny,
- klauzul zabezpieczających – umożliwia ona w uzasadnionych przypadkach stosowania bardziej rygorystycznych środków niż wymagania prawa Unii Europejskiej,
- skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej – stosowana przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska i pozwalającą na ocenę ich skuteczności.

Główne cele Polityki Ekologicznej Państwa:

1. Wzmacnianie systemu zarządzania ochroną środowiska,
2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
3. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii,
4. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski,
5. Ochrona klimatu.

Dla osiągnięcia powyższych celów zostały określone priorytety i zadania jak również kierunki działań podejmowanych w latach 2010 – 2013 i do 2017 roku.

Zgodnie z wymogami Polityki Ekologicznej Państwa aspekty ekologiczne obligatoryjnie powinny być włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Opracowany w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 – 2013 przyjęty w dniu 29 listopada 2006 roku przez Radę Ministrów Program to jedno z podstawowych narzędzi do osiągnięcia założonych w NSRO celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwoju spójności terytorialnej.

Koncentruje się on na działaniach o charakterze strategicznym i ponadregionalnym. W jego ramach realizowanych będzie 17 priorytetów:

- Gospodarka wodno – ściekowa
- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi
- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
- Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
- Drogowa i lotnicza sieć TEN–T
- Transport przyjazny środowisku
- Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
- Infrastruktura drogową w Polsce Wschodniej
- Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku
- Bezpieczeństwo energetyczne
- Kultura i dziedzictwo kulturowe
- Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia
- Infrastruktura szkolnictwa wyższego
- Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Pomoc techniczna – Fundusz Spójności
- Konkurencyjność regionów

1.2.1 Dokumenty lokalne

Podstawowym dokumentem formującym działania na rzecz ochrony środowiska jest Program Ochrony Środowiska; w nim zawarte są cele ekologiczne powiatu. Jednakże w myśl Polityki Ekologicznej Państwa aspekty ekologiczne włączane są do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania.

Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego¹

W Strategii rozwoju powiatu wieluńskiego przyjęto następującą deklarację:

„Wzrost jakości życia ludności powiatu wieluńskiego przez zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego z poszanowaniem środowiska naturalnego i wykorzystaniem jego turystycznych walorów.”

Cele główne:

- wspieranie procesów rozwoju, restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa,
- wykorzystanie walorów środowiska naturalnego dla potrzeb rozwoju gospodarczego powiatu i

¹ Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego – załącznik do uchwały nr XVII/98/08 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 4 marca 2008 r.

podniesienia poziomu życia ludności,

- wspieranie kapitału lokalnego i działań na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego,
- budowa społeczeństwa obywatelskiego jako podstawy funkcjonowania demokratycznego państwa prawa poprzez zabezpieczenie możliwie optymalnych warunków rozwoju intelektualnego, społecznego, kulturowego i fizycznego rozwoju mieszkańców powiatu wieluńskiego,
- poprawa stanu infrastruktury społecznej w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich społecznej izolacji,
- rozwój infrastruktury technicznej powiatu,
- poprawa bezpieczeństwa publicznego w powiecie wieluńskim, zaspokojenie potrzeb w zakresie bazy lokalowej i sprzętowej podmiotów odpowiadających za bezpieczeństwo publiczne,

oraz wyznaczone w ich ramach cele strategiczne, operacyjne i zadania mają w swym założeniu przyczynić się do:

- zachowania dobrego stanu środowiska poprzez zrównoważony rozwój gospodarczy,
- kontrolowanego rozwoju zalesień gleb o niskiej wartości produkcyjnej,
- poprawy lesistości powiatu,
- zachowania typowych siedlisk naturalnych oraz zachowanie krajobrazu,
- zmniejszenia erozji gleb,
- zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza,
- zachowania dobrego stanu środowiska naturalnego na obszarach wiejskich poprzez rozwój produkcji zdrowej żywności przy wykorzystaniu proekologicznej technologii upraw,
- kontrolowanego rozwoju turystyki i rekreacji na obszarach o szczególnych walorach środowiskowych poprzez stworzenie szlaków turystycznych i obszarów przyjaznych człowiekowi oraz środowisku wokół zbiorników we wsi Krzętle, na rzece Wierznicy,
- zachowania dobrego stanu środowiska naturalnego poprzez wskazywanie terenów inwestycyjnych,
- poprawy stanu środowiska naturalnego powiatu wieluńskiego poprzez wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- ochrony walorów przyrodniczych powiatu,
- ograniczenia negatywnych dla środowiska skutków spływu wód powodziowych.

1.2.2 Metodyka opracowania Programu.

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii odpowiedniej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- opracowaniu diagnozy aktualnego stanu środowiska, uwzględniającej wszystkie jego komponenty,
- określeniu celów i priorytetów ekologicznych oraz krótko i długoterminowych działań zmierzających do poprawy stanu środowiska,
- określeniu szczegółowych zadań przewidzianych do realizacji wraz z kosztami ich realizacji.

Hierarchiczna konstrukcja i procedura formułowania celów ekologicznych stanowi gwarancję trwałego i zrównoważonego rozwoju powiatu wieluńskiego.

Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010–2013 został opracowany w oparciu o obowiązujące przepisy prawne oraz „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”.

Strategiczne kierunki działań proekologicznych proponowanych w Programie są spójne z propozycjami i priorytetami zawartymi w Polityce Ekologicznej Państwa, Programem Ochrony Środowiska dla województwa łódzkiego oraz Strategią rozwoju powiatu wieluńskiego.

Punktem wyjścia dla sporządzenia Programu były istniejące dokumenty, materiały dokumentacyjne i programy, w tym Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami powiatu wieluńskiego na lata 2004–2007.

Podstawowym źródłem aktualnych danych dotyczących stanu środowiska były raporty o stanie środowiska województwa łódzkiego oraz Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku i Omówienie stanu środowiska naturalnego w powiecie wieluńskim za rok 2008.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami projekt Programu poddany zostaje procedurom konsultacji społecznych oraz opiniowania i uzgadniania.

2 Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska powiatu wieluńskiego

„Program ochrony środowiska powiatu wieluńskiego” został opracowany przez PU–H TERMO–EFEKT Marek Gadaj z/s w Sieradzu. i został przyjęty Uchwałą Nr XV/102/04 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 27 lutego 2004 r.

Wyznaczono w nim następujące kierunki działań wraz z zadaniami zmierzające do poprawy stanu środowiska powiatu:

1). Ochrona powietrza i odnawialnych źródeł energii:

- budowa gazociągu wysokiego ciśnienia (Regionalny Oddział Przesyłu we współpracy związku gmin: Mokrsko, Wieluń, Skomlin, Biała),
- budowa gazociągu niskiego ciśnienia (Mazowiecka Spółka Gazownictwa w Warszawie we współpracy z Zarządem Powiatu i Burmistrzem Wielunia),
- wykonanie projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy Wieluń w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe wg przepisów Prawa energetycznego (Burmistrz Wielunia, Zarząd Powiatu, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Wieluniu),
- wykonanie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe wg przepisów Prawa energetycznego (Wójtowie gmin),
- wykonanie inwentaryzacji pomiarów emisji w porozumieniu z WIOŚ w Łodzi,
- wykonanie pomiarów emisji dwutlenku azotu, pyłu i benzenu, w wybranych punktach największych zanieczyszczeń komunikacyjnych w porozumieniu z WIOŚ (Zarząd Powiatu, Burmistrz Wielunia),

- Zakład EKOMIX – produkcja estru metylowego oleju rzepakowego (RME) (Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowe EKOENERGIA Związku Gmin Ziemi Wieluńskiej),
 - wymiana kotłowni węglowych na olejowe lub gazowe, termomodernizacja budynków komunalnych (gm. Osjaków),
 - utworzenie Powiatowego Centrum Energetyki Odnawialnej, którego celem będzie: opracowanie powiatowej strategii rozwoju źródeł energii odnawialnej, inwentaryzacja źródeł energii odnawialnej, gromadzenie informacji na temat źródeł energii odnawialnej, warunków technicznych ich zainstalowania oraz możliwości finansowania, inwentaryzacja składowisk oraz określenie ilości i składu biogazu oraz ustalenie możliwości jego gospodarczego wykorzystania, wdrażanie i monitorowanie strategii rozwoju źródeł energii odnawialnej (Zarząd Powiatu, Powiatowe Centrum Energetyki Odnawialnej),
- 2). Zarządzanie środowiskiem:
- dokumentacja planowanych inwestycji w zakresie: gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadowej, małej retencji, ochrony przeciwpowodziowej i melioracji szczegółowej,
- 3). Gospodarka odpadowa:
- segregacja odpadów (gm. Mokrsko),
 - modernizacja składowiska odpadów (gm. Mokrsko),
 - budowa składowiska, budowa zakładu segregacji odpadów (gm. Wieluń),
 - zawarcie umów na odbiór odpadów po segregacji (gm. Osjaków),
 - modernizacja i rozbudowa Gminnego Składowiska Odpadów w Ostrówku – Plichowie (Urząd Gminy Ostrówek),
 - Zakład EKOTERMIX – termicznego przekształcania biomasy, odpadów komunalnych i osadów ściekowych (PPU „EKOENERGIA” Związek Gmin Ziemi Wieluńskiej),
- 4). Gospodarka wodno – ściekowa:
- rozbudowa kanalizacji dla miejscowości Mokrsko oraz budowa kanalizacji dla miejscowości Chotów i Krzyworzeka (gm. Mokrsko),
 - budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Ożarów (gm. Mokrsko),
 - wymiana cementowo – azbestowych rur sieci wodociągowej na rury PCV w miejscowości Mokrsko (gm. Mokrsko),
 - rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej (gm. Skomlin),
 - rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków – etap II zwiększenie przepustowości o 2,2m³/d (gm. Wieluń),
 - rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków – etap III (gm. Wieluń),
 - rozbudowa kanalizacji sanitarnej w m. Wieluń (gm. Wieluń),
 - budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Kadłub (gm. Wieluń),
 - budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków (gm. Biała),
 - budowa oczyszczalni ścieków (gm. Wierzchlas),
 - budowa II etapu kanalizacji sanitarnej dla m. Rudlice i Ostrówek (gm. Ostrówek),

- budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji dla m. Skrzynno i Niemierzyn (gm. Ostrówek),
- budowa oczyszczalni (ubojnia zwierząt AS – gm. Osjaków),
- rozbudowa kanalizacji sanitarnej, zakup pojazdu asenizacyjnego (gm. Osjaków),
- budowa kanalizacji sanitarnej w Konopnicy o dł. 2,0km (gm. Konopnica),
- rozbudowa oczyszczalni ścieków w Konopnicy (gm. Konopnica),
- rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rychłolicach (gm. Konopnica),
- budowa kanalizacji sanitarnej w Rychłolicach o dł. 2,0km (gm. Konopnica),

Przez Starostwo podejmowane były różne akcje związane z problematyką edukacji ekologicznej:

- Organizowanie akcji sprzątania powiatu,
- Organizowanie konferencji poświęconych problematyce ochrony środowiska,
- Przeprowadzanie prelekcji o zakresie ochrony środowiska,
- Udzielanie pomocy z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W poszczególnych gminach w ramach edukacji ekologicznej prowadzone były imprezy i przedsięwzięcia:

- akcja „Sprzątanie Świata”,
- obchody Światowego Dnia Ziemi,
- konkurs „Zbiórka baterii”,
- konkursy plastyczne, wiedzy,
- inne imprezy proekologiczne organizowane przez szkoły.

Na terenie gminy Osjaków został zorganizowany program edukacyjny pt. „Mój Zielony Świat na terenie gminy Osjaków”. W 2006r. organizatorem programu był Urząd Gminy w Osjakowie przy współpracy firmy Eko-region Sp. z o.o. Bełchatów, zaś w 2007 r. i 2008 r. organizatorem był Urząd Gminy w Osjakowie. Program składał się z kilku etapów, z różnego rodzaju konkursów związanych z gospodarką odpadami (np.: zbiórki baterii, makulatury), zorganizowanych zarówno dla dzieci w szkołach jak i dorosłej społeczności gminy. Zostały również rozesłane ulotki informacyjne na temat odpadów, możliwości ich ponownego wykorzystania. Zachęcano do podejmowania działań mających na celu poprawę środowiska naturalnego. Zorganizowane były wyjazdy na spotkania z zakresu ochrony środowiska, na których była mowa o konieczności i zaletach segregowania odpadów. Przekazano mieszkańcom książeczki informacyjne Fundacji Łódzkie bez azbestu pt. „bezpieczne użytkowanie, demontaż i składowanie wyrobów zawierających azbest” oraz rozmieszczono na tablicach ogłoszeń plakaty o szkodliwości azbestu.

Zadania określone w Programie Ochrony Środowiska są sukcesywnie realizowane.

W celu przeprowadzenia oceny ilościowej realizacji Programu Ochrony Środowiska posłużono się podstawowymi wskaźnikami monitoringu.

Tabela 1. Zestawienie ilościowe realizacji Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego

Wskaźnik – zadanie	2005	2006	2007	2008
Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej [km]	951,9	966,0	977,4	1070,95
Podłączenia do budynków mieszkalnych sieci wodociągowej [szt.]	15 432	15 633	15 854	17953
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	121,8	131,5	153,4	220,86
Podłączenia do budynków mieszkalnych sieci kanalizacyjnej [szt.]	3186	3 350	3 764	5684
Nasadzenia drzew [szt.]	–	65	172	195
Nasadzenia krzewów [szt.]	408	200	1352	1479
Drogi gminne o nawierzchni twardej [km]	229,9	238,0	240,6	248,7
Drogi gminne o nawierzchni twardej ulepszonej [km]	146,0	153,3	161,7	169,9
Drogi gminne o nawierzchni gruntowej [km]	316,1	337,0	333,6	329,0
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej [km]	346,5	346,5	346,5	338,4
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej [km]	342,2	343,0	343,6	337,0
Drogi powiatowe o nawierzchni gruntowej [km]	18,9	18,9	18,9	23,7

Prowadzone konsekwentnie działania już wpłynęły na poprawę stanu gospodarki wodno – ściekowej. Zadowalający jest fakt zwiększania się zainteresowania stanem środowiska mieszkańców i świadomości ekologicznej. Nastąpiła ogólna poprawa w krajobrazie.

3 Ogólna charakterystyka powiatu wieluńskiego

3.1 Informacje ogólne²

Powiat Wieluński jest jednym z 24 powiatów województwa łódzkiego. Zajmuje obszar ok. 926,35km² (zestawienie gruntów, stan na 05.10.2009r.), położony jest w południowo – zachodniej części województwa łódzkiego, na północnym krańcu wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej i graniczy z powiatami: wieruszowskim, sieradzkim, łaskim, bełchatowskim, pajęczańskim, oleskim, kłobuckim.

Położenie w centrum Polski, nieopodal dużych aglomeracji i fakt, iż przez miasto i gminę Wieluń przebiegają główne trasy komunikacyjne sprawia, że powiat jest atrakcyjnym terenem dla różnego rodzaju inwestycji.

Przez dzisiejszy obszar powiatu wieluńskiego przebiega wiele ważnych szlaków transportowych. Na przełomie er ziemie położone wzdłuż południkowego odcinka Warty stanowiły naturalny pomost między Celtami osiadłymi na Śląsku, w Małopolsce i na Kujawach. Za ich pośrednictwem docierały nad Wartę wyroby celtyckie, ewentualnie powstałe w kręgu oddziaływań kultury celtyckiej. W dotychczasowych opracowaniach na temat kontaktów handlowych ziem polskich z prowincjami rzymskimi, tereny nadwarciańskie uważa się za fragment szlaku bursztynowego. Starą metrykę tego szlaku potwierdzają źródła pisane oraz przeprawy i komory celne w rejonie Toporowa, Konopnicy i w okolicach Sieradza.

Jednym z najstarszych szlaków była droga, która w 1228 r. biegła z Moraw na Pomorze Gdańskie, przechodząc m. in. przez Olesno, Praszkę, Rudę, Żłoczew, Sieradz.

² Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego

Tabela 2. Powierzchnia powiatu z podziałem na poszczególne gminy

Gmina		Powierzchnia [ha]
Gminy wiejskie		
Biała		7 378,59
Czarnożyły		6 990,59
Konopnica		8 298,31
Mokrsko		7 758,49
Osjaków		10 074,0
Ostrówek		10 141,11
Pątnów		11 472,99
Skomlin		5 511,15
Wierzchlas		11 899,48
Gminy miejsko – wiejskie		
Wieluń	miasto	1 686,74
	obszar wiejski	11 377,29
	ogółem	13 064,03
Razem powiat:		92 634,71

Zródło: Starostwo powiatowe – zestawienie gruntów, stan na 05.10.2009r.

Jak widać w tabeli największymi gminami są gminy: Wieluń, Wierzchlas, Pątnów, Ostrówek, Osjaków. Natomiast najmniejszą powierzchniowo, stanowiącą 5,9% powierzchni, jest gmina wiejska Skomlin.

3.2 Struktura ludnościowa

Ludność powiatu wieluńskiego stanowi ponad 3% populacji mieszkańców województwa łódzkiego, w powiecie zamieszkuje 77 943 osób (GUS, stan na dzień 31.12.2008r.). Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 84 osoby.

Tabela 3. Liczba mieszkańców wg stanu na dzień 31.12.2008 r.

Lp.	Gmina	Ogółem	Tereny miejskie	Tereny wiejskie
1.	Biała	5519	–	5 519
2.	Czarnożyły	4574	–	4 574
3.	Konopnica	3847	–	3 847
4.	Mokrsko	5414	–	5 414
5.	Osjaków	4807	–	4 807

6.	Ostrówek	4642	–	4 642
7.	Pątnów	6480	–	6 480
8.	Skomlin	3396	–	3 396
9.	Wieluń	32615	24008	8 607
10.	Wierzchlas	6649	–	6 649
Razem:		77943	24008	53 935

Źródło: Bank Danych Regionalnych, stan na 31.12.2008 r.

Pod względem liczby ludności największą jest gmina miejsko – wiejska Wieluń. Ludność miasta Wieluń stanowi 30,81% mieszkańców powiatu.

Strukturę ludności w latach 2005 – 2008 przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela 4. Liczba mieszkańców

	2005	2006	2007	2008
Ludność ogółem	78 315	78 254	78 076	77 943
Kobiety	40 098	40 130	40 104	40 017
Mężczyźni	38 217	38 124	37 972	37 926

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Tabela 5. Struktura ludności wg grup ekonomicznych

	2005	2006	2007	2008
Wiek przedprodukcyjny	17 058	16 620	16 167	15 804
Wiek produkcyjny	48 191	48 407	48 516	48 629
Wiek poprodukcyjny	13 066	13 227	13 393	13 510

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Tabela 6. Ruch naturalny ludności

	2005	2006	2007	2008
Małżeństwa	407	472	472	535
Urodzenia	761	757	791	840
Zgony	879	899	879	926
Przyrost naturalny	-118	-142	-88	-86

Źródło: Bank Danych Regionalnych (wskaźniki na 1000 osób)

Tabela 7. Migracje ludności – międzypowiatowe

	2005	2006	2007	2008
Napływ ludności – ogółem	412	479	443	388
z miast	249	285	275	219
ze wsi	163	194	168	169
Odływ ogółem	484	472	498	424
do miast	263	315	325	284
na wieś	221	157	173	140
Saldo migracji	-72	+7	-55	-36

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Rozwój ludności danej jednostki administracyjnej określa się między innymi na skutek przyrostu naturalnego, który jest ujemny oraz salda migracji, gdzie odpływ ludności jest zdecydowanie większy niż napływ. Na terenie powiatu wieluńskiego odnotowuje się sukcesywny spadek liczby mieszkańców. Również prognozy Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2008–2035 wskazują na spadek liczby ludności.

3.3 Struktura gospodarcza³

ROLNICTWO:

Rzeźba terenu powiatu wieluńskiego jest równinna. Warunki klimatyczne dla rolnictwa są korzystne. Mniej korzystne są natomiast warunki wilgotnościowe (roczna suma opadów waha się od 550 do 620 mm).

Obszar użytków rolnych wynosi 65 274 ha, w tym łąki i pastwiska stanowią 10 583 ha, a grunty orne 51 276 ha.

Najlepsze gleby, I – IV, klasy występują w gminach: Czarnożyły, Biała, Mokrsko, Wieluń, Skomlin. Stanowią one następującą powierzchnię gruntów ornych:

- Czarnożyły – 85 %
- Mokrsko – 76 %
- Wieluń – 69,8 %
- Biała – 65 %

Najniższe jakościowo gleby, z przewagą klasy V i VI, występują w gminach:

- Osjaków – 77,9 %
- Ostrówek – 66,3 %

Na gruntach rolnych funkcjonuje 10 859 gospodarstw rolnych.

Wielkość gospodarstw przedstawia poniższe zestawienie [liczna gospodarstw, stan na 2005r.]:

do 1 ha	1666
1 – 2 ha	1573
2 – 3 ha	1208

³ Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego

3 – 4 ha	984
4 – 5 ha	1006
5 – 7 ha	1569
7 – 10 ha	1437
10 – 15 ha	922
15 ha i większe	494

Powiat wieluński posiada dobre warunki do uprawy ziemniaków i warzyw. Około 95% uprawy stanowią ziemniaki jadalne. W tej produkcji prym wiodą gminy: Czarnożyły, Biała i Wieluń, które specjalizują się również w uprawie ziemniaka wczesnego.

Najważniejszymi rynkami zbytu są rynki hurtowe w Katowicach, Wrocławiu, Kalisz oraz targowiska w większych miastach Górnego i Dolnego Śląska. Niezbędne jest powołanie zrzeszenia producentów ziemniaków, które zajęłoby się przedsięwzięciem usługowo – handlowym związanych z ich przetwarzaniem. Ważnym działem w produkcji rolnej jest warzywnictwo, które obejmuje obszar do 1850 ha. Roczna produkcja wynosi 50,6 tys. ton, w tym 53% stanowi kapusta, 13,7 marchew, 8,8% buraki, 13,2 % pozostałe warzywa.

Niestety, brak jest zorganizowanego rynku obrotu tymi towarami. Najczęściej dokonuje się on indywidualnie. Z punktu widzenia organizacji rynku produktów rolnych najistotniejszym problemem jest powiązanie bazy surowcowej z firmami handlowymi na zasadzie umów kontraktacyjnych.

Warunki glebowo – klimatyczne powiatu oraz struktura zasiewów i kierunki użytkowania gruntów stanowią podstawową bazę paszową dla produkcji zwierzęcej, a szczególnie trzody chlewnej.

Dominującymi gatunkami zwierząt utrzymywanymi w gospodarstwach rolnych jest bydło i trzoda chlewna.

PRZEMYSŁ:

Powiat wieluński jest powiatem rolniczym, jednakże przemysł, handel i usługi odgrywają ważną rolę w jego strukturze gospodarczej, albowiem wielu mieszkańców łączy pracę w rolnictwie z pracą w zakładach przemysłowych czy usługowych.

Znacznie zmienił się krajobraz gospodarczy gmin tworzących powiat wieluński w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Przestało funkcjonować wiele dużych zakładów. Jednocześnie zaczęły powstawać nowe podmioty w miejsce tych, które ginęły z mapy gospodarczej. Jako przykłady można tu podać: Holding „PROTYL” w Wieluniu, Spółdzielnię Dostawców Mleka w Wieluniu, firmę budowlaną „ESBUD” w Wieluniu, hurtownię spożywcze „HAS”, „MEDAL”, „LUBAX” w Wieluniu, oddziały banków: Przemysłowego, Śląskiego i BGŻ, Tartak p. Witkowskich w Wieluniu, Zakłady Mięsne „EUROMEAT” w Mokrsku, Zakłady Mięsne p. Ludwikowskich w Wierzchlesie, Zakład Mięsny w Mierzycach, Ocynkownia przy ZUGIL S. A. w Wieluniu, firma „Transzbud”, Zakład Produkcji Świec „KORONA” w Wieluniu, firma handlowa „ELDOM”, hurtownie budowlane: „Buldomit”, „Metbud”, firma odlewnicza „SILUM” w Opojowicach, firma GWO – MAL w Wieluniu, Stacja Paliw STATOIL w Wieluniu, pawilony handlowe „Biedronka” oraz firmy odzieżowe: „COSMA”, „LEDER”, „MIRMATEX”, hurtownia elektryczna „ANIA”.

Obecnie na terenie powiatu wieluńskiego funkcjonuje około 3 000 podmiotów gospodarczych różnej wielkości. Dominującymi cechami charakteryzującymi zachowania firm są: optymalizacja struktury

organizacyjnej i minimalizacja kosztów wytwarzania swego produktu. Postawy te wymuszają rynek i ekonomia.

Gminy znacznie różnią się liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Najwięcej bo około 3000 posiada Wieluń, Czarnożyły – 154, Wierzchlas 298, Osjaków – 189, Ostrówek – 103, Biała –194, Skomlin 103, Pątnów 321, Mokrsko – 145, Konopnica – 141.

Największe skupisko firm o różnej wielkości i różnej formie organizacyjnej występuje w samym Wieluniu. W rejestrze znajdującym się w Urzędzie Miejskim zarejestrowanych jest 2 470 prywatnych podmiotów i spółek cywilnych zatrudniających od kilku do kilkunastu pracowników. Oprócz nich działalnością usługowo–produkcyjną zajmuje się kilkadziesiąt spółek prawa handlowego. Dominujące gałęzie gospodarki to; produkcja urządzeń technologicznych i konstrukcji stalowych, przetwórstwo rolno–spożywcze, usługi budowlano–montażowe oraz produkcja konfekcji lekkiej.

Najstarszym i największym zakładem jest ZUGIL, który od 1.01.1992 r. został przekształcony z przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. ZUGiL jest nadal liczącym się dostawcą urządzeń do wyposażenia malarni, galwanizerni, oczyszczalni ścieków i wszelkiego rodzaju konstrukcji. W 1998 r. przy ZUGiL–u otwarto ocynkownię ogniową, która stworzyła miejsca pracy dla 70 osób. Realizuje ona proces technologiczny polegający na nanoszeniu na różnego rodzaju konstrukcje stalowe powłok cynkowych.

TURYSTYKA I REKREACJA:

Ziemia wieluńska położona między górną Prosną a Wartą ma znakomite warunki do rozwijania turystyki i rekreacji. Załęczański Park Krajobrazowy i Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Prosnny” zapewniają bliski kontakt z naturą i odpoczynek. Przez powiat przebiega kilka szlaków turystycznych, które wiodą przez tereny nadwarciańskie (Rezerwat Węże), jak również przez miejscowości, w których znajdują się zabytkowe obiekty, np. Ożarów, Łaszew, Popowice, Kadłub.

Cisza, spokój, czyste powietrze, piękne krajobrazy przyciągają turystów, toteż w nadwarciańskich okolicach popularną staje się agroturystyka. W gminach Pątnów, Osjaków, Konopnica, Wierzchlas działa 19 gospodarstw agroturystycznych. Gospodarstwa są szansą dla wsi i alternatywą dla wielu rolników.

Znakomitym miejscem dla wypoczynku jest Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy „Nadwarciański Gród” w Załęczu Wielkim, który w powiecie posiada bazę noclegową z 250 miejscami w pokojach 4–6 osobowych z łazienkami. Ośrodek zapewnia całodobowe wyżywienie i opiekę lekarską. Ponadto można korzystać z sal dydaktycznych, świetlic, obiektów sportowych. W okresie 24.06. – 31.08 do dyspozycji turystów jest 120 dodatkowych miejsc noclegowych w namiotach.

Kolejny ośrodek wypoczynkowy „Kalina” znajduje się w Drobnicach gm. Osjaków. Do dyspozycji turystów jest budynek z pokojami 2, 3 i 4 osobowymi wyposażonymi w łazienki oraz domki campingowe. W okresie letnim czynne są dwa baseny kąpielowe.

Nad Wartą usytuowany jest również ośrodek w Kamionie. Położony wśród suchych sosnowych lasów, gwarantuje odpoczywającym korzystny bioklimat. Budynek wyposażony jest w pokoje 2, 3 i 4 osobowe, świetlicę, jadalnię. Lasy pełne jagód i grzybów są prawdziwym rajem dla zbieraczy.

Kolejne ośrodki wypoczynkowe znajdują się:

- Konopnica: Ośrodek Wypoczynkowy Politechniki Łódzkiej **Dworek**. Czynny przez cały rok, dysponuje 33 miejscami noclegowymi w pokojach jedno, dwu i trzech osobowych. Ośrodek mieści się w XIX w. dworku murowanym, 1 km od rzeki.
- Konopnica: Ośrodek Klubu Sportowego, dysponuje 42 miejscami w pawilonie murowanym i domkach kempingowych. Na terenie znajduje się pole biwakowe, parking strzeżony, świetlica, restauracja, siłownia, boisko, wypożyczalnia kajaków.
- Krzeczów: Ośrodek Wypoczynkowy Ritmo. W pawilonie murowanym mieści się 25 miejsc noclegowych. Do dyspozycji turystów są również domki kempingowe, pole namiotowe, parking strzeżony, świetlica, restauracja, siłownia, boisko, kort. Obiekt położony 10 m od rzeki.
- Osjaków: Zajazd Mazurek położony w pobliżu Warty dysponuje 27 miejscami noclegowymi, restauracją i salą konferencyjną. W pobliżu parking strzeżony.
- Osjaków: Zajazd Podjadek dysponuje 20 miejscami noclegowymi, restauracją, barem, wyposażony w siłownię, możliwość organizowania bankietów, konferencji.
- Sieniec: Trans Motel: 21 miejsc noclegowych, restauracja i bar.
- Wieluń: Motel Biesiada położony przy trasie Warszawa – Wrocław, 10 miejsc noclegowych, restauracja.
- Dąbrowa: Zajazd Boryna dysponuje 29 miejscami, restauracją, salą konferencyjną, sauną, parkingiem strzeżonym, wypożyczalnią rowerów, placem zabaw.

Na odcinku Warty od Działoszyna do Krzeczowa organizowane są spływy kajakowe. Występują tutaj idealne wprost miejsca do łowienia ryb, kąpieli czy wycieczek. Amatorów pieszej wędrówki zaprasza czerwony szlak Jury Wieluńskiej.

Przy głównych drogach przecinających powiat wieluński położone są motele w Sieńcu i Osjakowie. W Dąbrowie znajduje się zajazd „Boryna”.

Na terenie miasta działalność turystyczną prowadzi oddział PTTK, a także biura podróży ORBIS, GLOBTUR, POLTUR, promujące wypoczynek w kraju, jak i za granicą.

Atrakcyjność turystyczną terenu podnoszą trzy rowerowe szlaki. W komfortowy sposób pozwalają poznać najpiękniejsze fragmenty Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w powiecie wieluńskim. Bazą dla szlaku zielonego „Nadwarciańskich Krajobrazów” i niebieskiego „Załęczańskim Łukiem Warty” jest Harcerski Ośrodek Szkoleniowo–Wypoczynkowy „Nadwarciański Gród” w Załęczu Wielkim. Ośrodek oferuje wyżywienie, nocleg, a nawet możliwość wypożyczenia rowerów. Bazą dla czerwonego szlaku „Przełomu Krzeczowskiego” jest turystyczna miejscowość Kamion lub Krzeczów. Wszystkie rowerowe szlaki na pewnych odcinkach stykają się ze sobą, co daje możliwość swobodnego wyboru indywidualnych tras zwiedzania parku. Długość szlaków wynosi około 77 km. Należy stwierdzić, iż stopień rozwoju

infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej nie jest zadowalający i adekwatny do posiadanych zasobów, tak w zakresie środowiska jak i obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego.

Oprócz szlaków rowerowych zostaną wytyczone po ZPK szlaki konne, łączące Jurę Krakowsko-Częstochowską z powiatem wieluńskim.

Przygotowywana jest koncepcja wykorzystania starożytnego szlaku bursztynowego jako elementu integrującego pod względem kulturowym kraje Europy południowo-środkowej. Szlak przebiegałby zgodnie z wytyczonymi przez naukowców drogami znad Adriatyku nad Morze Bałtyckie. Na terenie powiatu wiódłby wzdłuż południowych odcinków Prosnę i Warty.

Wieluń ze względu na układ urbanistyczny oraz duże nasycenie obiektami zabytkowymi posiada cenne wartości kulturowe. Jest ważnym zabytkiem urbanistyki polskiej z zachowanym układem średniowiecznym, opartym na zasadzie wrzeciona. W obrębie dawnych murów obronnych rozwinęło się historycznie ukształtowane centrum z szeregiem zabytków. Obecnie w granicach miasta znajduje się wiele obiektów zabytkowych. Należą do nich:

- fragmenty XIV – wiecznych murów obronnych Wielunia,
- poaugustiański zespół klasztorny z kościołem Bożego Ciała z XIV w.
- popauliński zespół klasztorny pierwotnie z lat 1393 – 1394, przebudowany w 1630 r.
- popijarski kościół św. Józefa wraz z kolegium z XVIII w.
- zespół klasztorny z XVII w. o. Franciszkanów
- dawny zespół klasztorny Bernardynek z początku XVII w.
- Muzeum Ziemi Wieluńskiej
- kościół św. Barbary, drewniano-murowany z XVI–XIX w.
- Piwnice Zamku Kazimierzowskiego, murowane, z XIV w.
- Brama Krakowska, murowana z XIV w.
- Ponadto w mieście istnieje znaczna ilość obiektów o walorach zabytkowych. Wśród nich są budynki mieszkalne i obiekty publiczne jak bank, szkoła, sala gimnastyczna oraz przemysłowe: hala i budynek administracyjny cukrowni, młyn.

Powiat wieluński stanowi największe poza Podhalem skupisko drewnianych kościółków w Polsce, budowanych w okresie XVI–XVIII w. Wszystkie odznaczają się jednolitością stylu architektonicznego reprezentującego typ tzw. kościółka wieluńskiego. Najcenniejszymi obiektami tego typu są obiekty w Gaszynie, Kadłubie, w Łaszewie, Popowicach, Grębieniu, Naramicach i Wiktorowie.

Ponadto do najciekawszych budowli pod względem kulturowym i stylu architektonicznego należą:

- barokowy kościół w Czarnożyłach z XVIII wieku, rozbudowany w latach 1914–1916
- drewniany kościół w Łagiewnikach z 1623 r.
- wczesnobarokowy kościół w Konopnicy z 1642 r.
- zespół dworsko – parkowy z XVIII wieku w Ożarowie – obecnie Muzeum Wnętrz Dworskich
- kościół parafialny w Rudzie z początku XII w., rozbudowany w XVII i XIX w.

- kościół i dzwonnica w Krzyworzece z II poł. XIII w.
- kościół parafialny w Białej z 1743 r.
- drewniana dzwonnica w Białej z poł. XVIII w.
- drewniany kościół w Łyskorni z 1660 r.
- drewniany kościół w Raczynie z 1843 r.
- drewniana dzwonnica w Raczynie z przeł. XVIII/XIX w.
- kościół parafialny w Konopnicy, murowany, z 1642 r.
- dwór murowany w Konopnicy z pierwszej poł. XIX w.
- drewniany kościół w Rychłolicach z 1770 r.
- Strobin – Lesisko cmentarzysko
- Strobin – Mieścisko osiedle obronne
- Okalew – osada otwarta i cmentarzysko
- Wielgie – dwór murowany z XIX w.
- Wielgie spichlerz murowany z XIX w.
- Drewniany młyn na Kępowiźnie z 1914 r.
- drewniany kościół parafialny w Skomlinie z 1740 r.
- drewniany spichlerz z XVII wieku w Skomlinie z 1777 r.
- kościół parafialny w Dąbrowie z XIV w.
- Wiatrak drewniany w Kurowie z 1888 r.
- kościół parafialny w Mierzycach, murowany, z 1837–9 r.
- kościół parafialny w Wierzchlesie, murowany z 1760 r.
- kurhany w Łaszewie, Przywozie, Strugach, Okalewie, Konopnicy i Lesisku,
- wiatrak drewniany typu koźlak w Kocilewie z 1914 r..

Z Wielunia przez gminę w kierunku południowym prowadzony jest fragment „Szlaku Jury Wieluńskiej”, który stanowi część „Szlaku Orlich Gniazd.” Oznaczony kolorem czerwony rozpoczyna się na dworcu PKP Wieluń–Miasto i ulicami Warszawską i Krakowskim Przedmieściem prowadzony jest przez Stare Miasto, skąd ul. 18 Stycznia biegnie do Rudy. Następnie wzdłuż toru przechodzi przez las do wsi Strugi w kierunku Łaszewa, a następnie poza woj. łódzkie do Częstochowy. Szlak ten umożliwia turystom poznanie walorów środowiska naturalnego Wyżyny Wieluńskiej, jej historię i zabytki.

4 Diagnoza stanu środowiska powiatu wieluńskiego

4.1 Powierzchnia ziemi

4.1.1 Zasoby surowców mineralnych i glebowe⁴

⁴ Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego; PU–H TERMO–EFEKT Marek Gadaj

Pod względem geologicznym obszar powiatu wieluńskiego należy do Monokliny Przedsudeckiej, która w tym regionie przyjmuje nazwę Monokliny Śląsko – Krakowskiej. Najstarszymi utworami, które występują na powierzchni opisywanego terenu, są skały mezozoiczne. Pokrywa je seria utworów trzeciorzędowych. Ponad nimi występują czwartorzędowe utwory pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego oraz rzeczno i eolicznego, które dominują we współczesnej powierzchni powiatu. Utwory mezozoiczne, pochodzące przede wszystkim z jury, wchodzą w niektórych miejscach na powierzchnie osadów czwartorzędowych. Najstarszymi skałami są osady triasowe, występujące na zachodnim krańcu Widoradza. Po obu stronach drogi wiodącej do Olewina znajdują się zlepieńce przeplatane pstryimi iłami. W stropie zlepieńców leżą ily przeplatane wkładkami piaskowców, ily i piaskowce występują w Małyszynie, Widoradzu oraz w Olewinie. Utwory te są silnie zaburzone. Utwory jury dolnej odsłaniają się na wschód i zachód od Wielunia. Na zachód od Wielunia, w cegielni znajdującej się na południe od Dąbrowy widoczne są ily pstry z cienkimi przewarstwieniami piaskowca brunatnego żelazistego oraz różowego i białego z wkładkami limonitu.

Wychodnie młodszych, środkowo – jurajskich osadów ilastomulowcowych spotyka się w rejonie Gaszyna. W obrębie tej serii, między Wieluniem a Częstochową występują syderyty ilaste o zawartości do 30% żelaza. Kompleks ten jest przykryty osadami węglanowo – piaszczystymi z jury środkowej, widocznymi na powierzchni piaskowce wapieniste z konglomeratami krzemieni oraz margle. Młodsze, górnolodowe osady to wapień, dolomity i margle, których występowanie spotyka się na północ i północny wschód od kompleksu skał środkowo jurajskich w rejonie Wielunia i Niedzielska.

Starsze utwory mezozoiczne są w sposób nieciągły pokryte utworami trzeciorzędowymi, reprezentowanymi przez piaski, muły i ily. Osady te są znane z odwiertów w Mierzycach oraz Kopydłowie. Tak urozmaicone podłoże odegrało rolę w powstawaniu głównych rysów rzeźby wytworzonej już w ostatnim, czwartorzędowym okresie dziejów geologicznych. Osady lodowcowe, występujące na powierzchni, pozostawione zostały przez lądolód warciański, który dotarł aż na północny skraj Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej. Osady naniesione przez ten lądolód są reprezentowane przez gliny zwałowe, głązy, piaski, żwiry, mułki oraz ily.

Generalnie powierzchnię powiatu wieluńskiego budują osady czwartorzędowe (lodowcowe, eoliczne, rzeczne), urozmaicone wychodniami skał mezozoicznych.

Dalej przedstawiono wykaz złóż kopalin na terenie powiatu.

Tabela 8. Wykaz złóż kopalin na terenie powiatu wieluńskiego

Lp.	Nazwa kopaliny	Nazwa złoża	Stan zagospodarowana	Zasoby [tyś Mg]	
				Geologiczne – bilansowane	Przemysłowe
2.	Żwiry, piaski (kruszywa naturalne)	Cieśla I	E	–	–
3.		Cieśla II	E	1745	1745

Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010–2013

4.		Drobnice II	T	319	295
5.		Kochlew	E	90	–
6.		Kraszkowice	Z	372	–
7.		Kraszkowice II	E	334	308
8.		Kraszkowice III	E	803	758
9.		Kraszkowice IV	R	196	–
10.		Krzeczów*	Z	106	–
11.		Łaszew Rządowy	T	79	79
12.		Młynisko	E	86	–
13.		Okalew	Z	442	–
14.		Ostrówek*	E	165	102
15.		Ostrówek II	T	20	20
16.		Ostrówek III	E	75	–
17.		Wierzchlas	R	75	–
18.		Załącze	T	137	120
19.	Wapienie i margle	Wieluń	R	56937	–
20.	Surowce ilaste d/p cementu	Wieluń – Widoradz	Z	72411	–
21.	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Chotów	Z	562	–
22.		Chotów II	R	316	–
23.		Gaszyn	Z	546	–
24.		Krzyworzeka	Z	1241	641

2 5.		Mokrsko	E	1354	1006
2 6.		Złote Góry	R	1074	–
2 7.		Złote Góry II	E	244	200
2 8.	Węgla brunatne	Złoczew	P	485622	–

Źródło: PIG „Bilans Zasobów Kopalni i Wód Podziemnych”; stan na 31.12.2008r.

Objaśnienia: E – złoża eksploatowane
P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (kategoria C₂)
R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (kategorie A+B+C₁)
Z – złoża zaniechane
T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo
* złoża zawierające piasek ze żwirem
** złoża zawierające żwir

Na terenie powiatu wieluńskiego przeważają gleby kompleksów: pszennego dobrego i żytniego bardzo dobrego z dużym udziałem żytniego. Gleby występujące w regionie wieluńskim powstały głównie z pyłów, glin, piasków osadów aluwialnych i skał wapiennych. Najczęściej są to gleby brunatne właściwe, wytworzone z glin, o uregulowanych stosunkach wodnych, zasobne w składniki pokarmowe oraz gleby brunatne wylugowane wytworzone na piaskach, glinach, ilach oraz pyłach.

Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów na terenie powiatu wieluńskiego

		Tereny miejskie	Tereny wiejskie	Powiat	Udział w powierzchni ogólnej powiatu
		[ha]			
Użytki rolne	Grunty orne	694	50 582	51 276	55,34
	Sady	36	771	807	0,87
	Łąki trwałe	142	6 846	6 988	7,54
	Pastwiska trwałe	22	3593	3 615	3,90
	Grunty rolne zabudowane	51	1 999	2050	2,21
	Grunty pod stawami	0	34	34	0,04
	Grunty pod rowami	11	493	504	0,54
	Razem	956	6 4316	65 274	70,45
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy	1	22 661	22 662	24,46
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	3	217	220	0,24
	Razem	4	22 878	22 882	24,70
	Tereny mieszkaniowe	207	40	247	0,27

Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny przemysłowe	146	13	159	0,17
	Inne tereny zabudowane	102	77	179	0,19
	Zurbanizowane tereny niezabudowane	44	3	47	0,05
	Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	52	32	84	0,09
	Tereny komunikacyjne	162	2263	2425	2,62
	Użytki kopalne	0	22	22	0,02
	Razem	713	2 450	3 163	3,41
Grunty pod wodami	Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	2	539	541	0,58
	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	0	28	28	0,03
	Razem	2	567	569	0,61
Użytki ekologiczne		0	81	81	0,09
Nieużytki		10	660	670	0,72
Tereny różne		2	7	9	0,01

Źródło: Zestawienie geodezyjne Starostwa Powiatowego; stan na 1.01.2009 r.

Obszar powiatu wieluńskiego to przede wszystkim tereny użytków rolnych – 70,45% powierzchni powiatu oraz tereny leśne – 24,70%.

4.1.2 Degradacja gleb i powierzchni ziemi

Obniżenie się wartości użytkowej gleb następuje wskutek nadmiernego zakwaszenia oraz zubożenia gleby w składniki pokarmowe roślin: fosfor, potas, magnez, które decydują o wielkości i jakości plonów. Istotny wpływ na procesy chemiczne i biologiczne zachodzące w glebie odgrywa odczyn gleby (pH w 1n KCl). Optymalny przedział dla procesów biologicznych związanych z metabolizmem większości gatunków roślin i drobnoustrojów glebowych przyjmuje się w wartościach od 5,5 do 7,2 pH.

Nadmierne zakwaszenie gleb powoduje niekorzystne skutki dla rolnictwa oraz ochrony środowiska przyczyniając się między innymi do tego, że plony są niższe, gorszej jakości i bardziej zanieczyszczone. Z gleb kwaśnych następuje większe wypłukiwanie pierwiastków i związków chemicznych, które trafiają do wód gruntowych, dalej wgłębnych, a także powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie. Odczyn w bardzo dużym stopniu decyduje o mobilności i biodostępności metali ciężkich i jonowych zanieczyszczeń organicznych. Zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi prowadzi do chemicznego przekształcania gleby i jest jednym z najgroźniejszych typów degradacji. Metale ciężkie, których, główne źródło stanowią emisje przemysłowe oraz emisje pochodzenia komunikacyjnego, w odróżnieniu od gazowych zanieczyszczeń, charakteryzuje inny sposób rozprzestrzeniania się, gdyż większość z nich występuje w postaci pyłowej, a tylko najdrobniejsze w postaci aerozoli. W konsekwencji wysokich stężeń takich metali jak cynk, kadm,

miedź, chrom, ołów, kobalt i innych następuje dezaktywizacja środowiska, prowadząca nierzadko do zaniku szaty roślinnej.

Duży wpływ ma erozja powietrzna, wodna i osuwiskowa.

Główne czynniki antropogenicznych przyczyniających się do degradacji gleb to:

- przemysł,
- gospodarka komunalna,
- komunikacja.

Do degradacji gleb przyczynia się także w dużej mierze budownictwo, poprzez wyłączenie z użytkowania rolniczego gleb dobrych, często w terenach o dużych walorach przyrodniczych (zabudowa terenu, utwardzanie, zdjęcie lub wymieszanie z obcym elementem, wykonywanie zrównań, nasypów, wykopów itp). Przemysł, emituje dodatkowo szereg zanieczyszczeń pyłowych i różnego rodzaju związków chemicznych, które wnikając w glebę samoistnie, bądź z opadami powodują jej degradację.

Do degradacji gleb w dużym stopniu przyczynia się także gospodarka komunalna, niewłaściwie prowadzona gospodarka wodno–ściekowa i odpadowa (wylewiska gnojownic, wypalanie). Odprowadzanie ścieków do rowów melioracyjnych i rzek powoduje szczególnie w czasie wylewów, degradację gleb dolinnych.

Według monitoringu chemizmu gleb ornych Polski w latach 1995–2005 przeprowadzonych przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach gleby rejonu powiatu wieluńskiego nie były zanieczyszczone metalami ciężkimi. Lokalizacja punktów kontrolno – pomiarowych uwzględniała warunki glebowe, fizjografie, występowanie ekologicznego zagrożenia powstałego w wyniku określonej działalności gospodarczej człowieka. Jedynie w gminie Osjaków na terenie mogilnika (przeterminowane środki ochrony roślin i ich opakowania; ok. 10 Mg) w miejscowości Chorzyna występują zanieczyszczenia metalami ciężkimi. Próby gleby pobrane w otoczeniu mogilnika wykazały podwyższone stężenia pestycydów chloro organicznych DDE i DDT dla norm gleb z grupy B (raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2004 roku).

Ocena jakości gleb przeprowadzona została w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi, które określa odmienne wartości dopuszczalne dla trzech grup gruntów:

- grupy A – obejmującej nieruchomości gruntowe wchodzące w skład obszaru poddanego ochronie na podstawie przepisów o ochronie przyrody,
- grupy B – obejmującej grunty zaliczone do użytków rolnych z wyłączeniem gruntów pod stawami i pod rowami, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, nieużytki, a także grunty zabudowane i zurbanizowane z wyłączeniem terenów przemysłowych użytków kopalnych i terenem komunikacyjnych,

grupa C – obejmującej tereny przemysłowe, użytki kopalne, tereny komunikacyjne.

W 2008 r. monitoring gleb w powiecie wieluńskim obejmował teren Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.⁵ Zakres badań obejmował: odczyn, przewodnictwo właściwe, siarkę siarczanową, ołów,

⁵ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

miedź, cynk, chrom, kadm, nikiel, rtęć oraz pestycydy chloroorganiczne i fosforoorganiczne. Miejscami poboru próbek były:

- Toporów – gmina Wierzchlas,
- Kamion – gmina Wierzchlas,
- Kochlew – gmina Wierzchlas,
- Rezerwat „Węże” – gmina Działoszyn (powiat pajęczański),
- Załęcze Wielkie (dwa punkty przy moście na rzece Warcie) – gmina Pątnów,
- Załęcze Wielkie – Ośrodek „Nadwarciański Gród” – gmina Pątnów,
- Grabowszczyzna – gmina Pątnów.

Na podstawie wyznaczonych wskaźników zanieczyszczeń badane próbki gleby spełniały wymogi określone dla gleb grupy A za wyjątkiem próbek pobranych w Załęczu Wielkim z prawej strony mostu, Kochlewie i Grabowszczyźnie. Próbki te zawierały podwyższoną ilość pestycydów chloroorganicznych, co kwalifikuje je do grupy B.

Kwaśne odczyny gleby stwierdzono we wszystkich punktach prócz Grabowszczyzny i Rezerwatu „Węże”.

4.1.3 Problemy i zagrożenia

Główne zagrożenie stanowią zanieczyszczenia gleb wzdłuż dróg oraz zanieczyszczenia wynikające z sąsiedztwa przemysłu.

Udział gleb zdegradowanych w wyniku nadmiernego zakwaszenia oraz zubożenia w makroskładniki jest ściśle związany z emisją zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego jak również emisją zanieczyszczeń przemysłowych oraz stosowaniem nawozów mineralnych.

Potencjalne zagrożenie stanowią duże ilości odpadów produkowane przez przemysł oraz przez ludność. Odpady muszą być składowane lub unieszkodliwiane w sposób zorganizowany, jednak nadal problem stanowią pojawiające się „dzikie wysypiska”, które mogą wpływać między innymi na zmianę odczynu gleb. Odpady komunalne składowane w nieplanowany sposób mogą również przyczynić się do wzrostu zawartości metali ciężkich.

4.2 Wody

4.2.1 Zasoby wód podziemnych⁶

Wody podziemne na obszarze powiatu wieluńskiego wiążą się głównie z utworami jurajskimi oraz czwartorzędowymi. W obrębie Wyżyny Wieluńskiej występuje jurajski poziom wodonośny. Wody podziemne spotyka się na różnych głębokościach w szczelinach skał wapiennych. Na terenach nadwarciańskich najwartościowsze wody międzymorenowe wypełniają piaski i żwiry, które usytuowane są pomiędzy seriami glin zwałowych, występują na głębokości 5–20 m pod powierzchnią terenu.

Zasadnicze poziomy wodonośne:

⁶ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku, Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego

- wodonośny poziom wiązany – z serią węglanową, reprezentowaną przez dolomity piaszczyste i gezy wapniste keloweju (jura środkowa) i zalegającymi powyżej wapieniami i marglami warstw oksfordu dolnego (jura dolna), przechodzącymi ku górze wapienie ławicowe zawodziańskie oksfordu dolnego i środkowego, następnie w potężną serię wapieni i margli górnych pięter jury górnej,
- wodonośny poziom jury środkowej – związany z piaskowcami kościeliskimi (aalendajos dolny), odizolowany od wyżej cytowanego poziomu serią mułowców – ilastą o znacznej miąższości (ok. 200 m), znaną powszechnie pod określeniem ilów rudonośnych,
- wodonośny poziom jury dolnej – związany z piaskowcami różnej granulacji, odizolowane od nagłego poziomu wodonośnego niemal 100 m serią ilasto – mułową z nielicznymi układami piaskowców ilastych.

Największe rozprzestrzenienie wodonośnego poziomu jury górnej stwierdzono na obszarze usytuowanym na wschód od Wielunia.

Jurajskie poziomu wodonośne są związane głównie ze zbiornikami wód podziemnych o znaczeniu ponadregionalnym: GZWP nr 326 reprezentowanym przez struktury wodonośne górnej jury i GZWP nr 325 reprezentowany przez struktury wodonośne środkowej jury.

GZWP nr 326 występuje w obrębie Jednolitych Części Wód Podziemnych nr 77, 95 i 96, których cechami szczególnymi są:

- znacznie zaburzone stosunki wodne przez odwodnienie kopalń węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa,
- występowanie na powierzchni odkrytych, szczelinowo–krasowych poziomów wodonośnych stwarza zagrożenie ich jakości.

Ze względu na znaczenie gospodarcze, a jednocześnie na zagrożenie degradacją, w granicach GZWP wyznaczono obszary wymagające najwyższej ochrony (ONO) na terenie gminy i miasta Wieluń oraz obszary wymagające wysokiej ochrony (OWO) – na terenie gminy Pątnów, Wierzchlas i Osjaków.

Sieć wodociągowa na terenie powiatu zasilana jest z ujęć głębinowych:

Gmina	Ilość ujęć wody
Czarnożyły	2
Skomlin	2
Wieluń	13: 9 Przedsiębiorstwa Komunalnego, 4 Zakładu Eksploatacji Wodociągów
Biała	2
Ostrówek	2
Mokrsko	2
Konopnica	1 studnia głębinowa 3 studnie głębinowe – zbiorniki wyrównawcze

Wierzchlas	8 hydroformi i 13 studni
Osjaków	3
Pątnów	3

Źródło: Informacje Gmin

Ujęcia wodociągowe powiatu wieluńskiego oprócz zasobów jurajskich wykorzystują znacznie płytsze pokłady czwartorzędowe (gmina Pątnów, Czarnożyły).

Na terenie powiatu utwory geotermalne stwierdzono w odwiertach: Wieluń – 5, zlokalizowany w Wieluniu–Dąbrowie, Wieluń – 4, Wieluń – 2, Wieluń – 8, Wieluń – 9, zlokalizowane w zachodniej części gminy Wieluń, Wieluń – 3, położony w miejscowości Olewin, Wierzchlas – 1, Wierzchlas – 2, Wierzchlas – 3 zlokalizowane w gminie Wierzchlas.

Góry Świątkowskie – 1, Góry Świątkowskie – 2 zlokalizowane w gminie Biała, Dymek – IG – zlokalizowany w gminie Ostrówek, Biała – 3, Biała – 5, Biała – 4, Biała – 2, Biała – 1 – zlokalizowane w gminie Biała, Kuźnica Strobińska – 1, Kuźnica Strobińska – 2 zlokalizowane na północy wschód od Wielunia w gminie Osjaków, Konopnica – 1, zlokalizowany w gminie Konopnica.

Z map temperatur na poziomie 500 m w głąb powierzchni ziemi wynika, że temperatura pod Wieluniem wynosi około 32°C. Na poziomie 1000 m temperatury wahają się od 44°C do 45°C. Na poziomie 2000 m temperatura pod gminą wynosi około 75°C – 77°C, a na poziomie 3000 m około 101°C.

4.2.2 Zasoby wód powierzchniowych⁷

Pod względem hydrograficznym powiat wieluński położony jest w dorzeczu Warty, na obszarze czterech zlewni rzek: Pyszej, Warty, Oleśnicy i Proсны. Zlewnie Warty od zlewni Proсны oddziela dział wodny II rzędu. Biegnie on przez gminy Mokrsko, Skomlin i Pątnów. Wododział III rzędu oddziela zlewnie Warty od zlewni Oleśnicy przebiegając przez gminy: Pątnów, Wieluń, Wierzchlas, Osjaków, Ostrówek, Konopnica.

W granicach powiatu rzeka Warta przepływa przez gminy: Pątnów, Wierzchlas, Osjaków i Konopnica. Dolina rzeki na obszarze gmin Pątnów i Wierzchlas wcinając się w wapienne podłoże tworzy przełomy o stromych, kilkudziesięciometrowych wysokich brzegach. Płyynie tu tzw. Wielkim Łukiem na obszarze, którego uwidacznia się swoista asymetria ukształtowania terenu. Obszar wysoczyznowy wewnętrznej części łuku przybiera kształt wypukłego garbu, do 30m wysokości względnej, natomiast lewobrzeżną część cechuje urzeźbienie dolinami pobocznymi różnego kształtu i wieku, z siecią mniejszych cieków wodnych. Warta, silnie meandrując, odcina starorzecza, tworzy liczne łachy, wyspy i wysepki, które następnie niszczy, by znów w innym miejscu usypać nowe.

Dzika dolina Warty stanowi niezwykle cenne siedlisko dla wielu organizmów żywych poprzez zakrzaczone parowy i dolinki poboczne, zarastające starorzecza oraz nadwodne szuwary. Na terenie Załęczańskiego

⁷ Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego, PU–H TERMO–EFEKT Marek Gadaj, Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego

Parku Krajobrazowego występuje wiele źródeł krasowych, tzw. „wywierzyisk”, będących typowym elementem rzeźby krasowej i będących dopływem Warty.

Dopływem Warty na obszarze powiatu wieluńskiego jest rzeka Oleśnica, która w większości przebiegu ma uregulowane koryto. Mniejsze ciek wodne wpadające do Warty spełniają rolę rowów melioracyjnych i najczęściej nie posiadają nazw. Rzeka Oleśnica zbiera wodę z terenów silnie zmeliorowanych, podobnie jak rzeka Prosna, która również jest dopływem Warty, lecz łączy się z nią poza województwem łódzkim. Przepływ rzek przez kompleksy leśne ma zwykle charakter naturalny.

Rzeka Pyszna stanowi główny ciek wodny dla gminy Wieluń, Biała i Ostrówek. Rzeka ta jest lewobrzeżnym dopływem rzeki Oleśnicy, do której dochodzi w gminie Ostrówek. Rzeka Pyszna wypływa z terenu Wysoczyzny Wieruszowskiej, a w granicach powiatu wieluńskiego przepływa przez gminy Biała, Wieluń, Czarnożyły i Ostrówek. Do rzeki Pysznej w granicach gminy wpływają: Kanał Kopydłów – Krzyworzeka, Kanał Wieluński, Kanał Starzenicki oraz dochodzą rowy melioracyjne stanowiące urządzenia melioracji wodnych szczegółowych.

Rzeka Oleśnica stanowi ciek wodny będący lewobrzeżnym dopływem rzeki Warty, do której uchodzi w gminie Konopnica. Wypływa z terenu Wysoczyzny Złoczewskiej, a w granicach powiatu przepływa przez gminy Biała, Czarnożyły, Ostrówek, Konopnica. Do rzeki Oleśnicy w granicach gminy Ostrówek wpływa rzeka Pyszna oraz dochodzą rowy melioracyjne stanowiące urządzenia melioracji wodnych szczegółowych.

Wody powierzchniowe płynące powiatu wieluńskiego:

1. Warta	57,50 km
2. Wierznica	9,35 km
3. Oleśnica	21,28 km
4. Pyszna	34,67 km
5. Prosna	4,65 km
6. Ożarka	5,66 km
7. Struga Węglewska	4,63 km
8. Kanał Skomlin – Toplin	15,38 km
9. Kanał Kopydłów – Krzyworzeka	12,90 km
10. Kanał Starzenicki	9,15 km
11. Kanał Kurów – Piaski	6,70 km
12. Kanał Wieluński	3,90 km
13. Rybka	3,30 km

W powiecie wieluńskim występują zbiorniki wodne, które stanowią wody stojące stawów rybnych zlokalizowane w miejscowości:

- Ożarów, gm. Mokrsko, o powierzchni ok. 26,74 ha,

- Krzyworzeka, gm. Mokrsko, o powierzchni ok. 2,71 ha,
- oraz zbiornik po wyrobisku gliny w miejscowości Widoradz, gm. Wieluń, o powierzchni ok. 5 ha.

4.2.3 Jakość wód podziemnych⁸

Wody podziemne z terenu powiatu wieluńskiego badane były w ramach monitoringu regionalnego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz w ramach monitoringu krajowego przez Państwowy Instytut Geologiczny.

Wyniki badań ocenia się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. (Dz. U. nr 143 poz. 896) w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych.

Klasyfikacja obejmuje pięć klas jakości wód, z uwzględnieniem przepisów w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi:

- klasa I – wody o bardzo dobrej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej,
 - żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- klasa II – wody dobrej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływania antropogeniczne
 - wskaźniki jakości wody, z wyjątkiem żelaza i manganu, nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- klasa III – wody zadowalającej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego,
 - mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów oraz słabego oddziaływania antropogenicznego,
 - większość wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- klasa V – wody złej jakości:
 - wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne,
 - woda nie spełnia wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Na terenie powiatu wieluńskiego w 2008r. badania zostały przeprowadzone w 11 punktach badawczych. W przeważającej części posiadały dobrą jakość (II klasa). W jednej studni w Osjakowie stwierdzono bardzo

⁸ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku; Raporty o stanie środowiska województwa łódzkiego

dobrą jakość wody (I klasa). III klasę jakości wody posiadał otwór w Łaszewie Rządowym. Wskaźnikiem obniżającym jakość wody był nikiel.

Tabela 10. Ocena stanu wód podziemnych punktów pomiarowych monitoringu regionalnego na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Użytkownik	Stratygrafia	GZWP	JCWP	Klasa
1	Wieluń	Jodłowiec	Zakład Eksploatacji Wodociągów w Wieluniu	Jura górna	326	97	II
2	Wierzchlas	Łaszew Rządowy	UG w Wierzchlecie	Jura górna	326	94	III
3	Wierzchlas	Kamion	UG w Wierzchlesie	Jura górna	326	95	II
4	Konopnica	Rychłocice	UG w Konopnicy	Jura górna	–	77	II
5	Mokrsko	Ożarów	UG w Mokrsku	Jura środkowa	325	94	II
6	Wieluń	Wieluń	SDM w Wieluniu	Jura dolna	–	94	II
7	Biała	Naramice	UG w Białej	Czwartorzęd	–	77	II
8	Biała	Poręby	UG w Białej	Jura środkowa	–	77	II
9	Osjaków	Osjaków	UG w Osjakowie	Jura górna	326	77	I
10	Ostrówek	Wielgie	UG w Ostrówku	Jura górna	–	77	II
11	Skomlin	Skomlin	UG w Skomlinie	Jura dolna	–		II

Źródło: Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

W stosunku do roku 2007 nie odnotowano większych zmian w składzie chemicznym badanych wód. Jedynie jakość w studni UG Mokrsko w Mokrsku uległa poprawie – zawartość żelaza w wodzie zmniejszyła się trzykrotnie.

Wg raportów o stanie środowiska w województwie łódzkim w ostatnich latach jakość wód podziemnych badanych na terenie powiatu wieluńskiego w ramach monitoringu regionalnego utrzymuje się w II i III klasie.

Wnioski monitoringu wód podziemnych w ramach sieci krajowej prowadzone na podstawie prób pobieranych w Czarnożyłach i Wieluniu wskazują na utrzymującą się w ostatnich latach: **II** (Czarnożyły) i **III** (Wieluń) klasę jakości.

Zagrożenia wód podziemnych wynikają z ich kontaktu z powierzchnią ziemi, wodami glebowymi, wodami powierzchniowymi, atmosferą oraz opadami atmosferycznymi. W miejscach, gdzie brak jest izolacji poziomego wodonośnego lub izolacja jest niepełna, następuje szybka wymiana wody, a tym samym przemieszczanie się zanieczyszczeń. Ma to szczególnie znaczenie w dolinach rzek, gdzie występuje czwartorzędowy odkryty poziom wodonośny i jednocześnie skupione są miasta i osady. Mniej narażone na zanieczyszczenia są poziomy zalegające głębiej lub tam, gdzie w stropowej części występuje warstwa izolacyjna.

Jakości wód podziemnych przede wszystkim zagrażają zanieczyszczenia antropogeniczne, w tym brak bardzo dobrze rozbudowanego systemu kanalizacji, jak również infiltracja zanieczyszczonych wód powierzchniowych i sytuacje awaryjne.

4.2.4 Jakość wód powierzchniowych⁹

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. nr 32 poz. 284) wprowadza się pięć klas jakości¹⁰:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości
- klasa II – wody dobrej jakości
- klasa III – wody zadowalającej jakości
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości
- klasa V – wody złej jakości.

Monitoring wód powierzchniowych płynących w wyznaczonych profilach pomiarowo kontrolnych na terenie powiatu wieluńskiego obejmował dwa podstawowe systemy monitoringu: diagnostyczny i operacyjny.

Tabela 11. Ocena stanu wód powierzchniowych punktów pomiarowych monitoringu regionalnego na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 r.

Lp.	Nazwa ppk	Nazwa rzeki	Km rzeki	Klasa jakości
1	Rychłocice	Warta	555,8	III
2	Kuźnica Strobińska	Wierznica	5,0	IV
3	Janów	Oleśnica	15,4	IV
4	Stawek	Pyszna	10,2	V
5	Toplin	Kanał Skomlin – Toplin	1,0	IV

Źródło: Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

Ppk Rychłocice na **Warcie**:

Pozwala ocenić jakość wód Warty powyżej ujścia rzeki Oleśnicy. W 2008 r. na podstawie 12-krotnych badań przeprowadzonych w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego woda w tym punkcie została zakwalifikowana do **III** klasy czystości. Jakość wody obniżał stan sanitarny: liczba bakterii typu kałowego (V klasa). W okresie letnim występowało bardzo wysokie stężenie chlorofilu. W granicach wód

⁹ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku; Raporty o stanie środowiska województwa łódzkiego

¹⁰ Rozporządzenie straciło moc prawną z dniem 1 stycznia 2005 r., jednak Główny Inspektor Ochrony Środowiska wyraził zgodę na dokonanie oceny na jego podstawie.

słabej jakości zapotrzebowanie tlenowe oraz wskaźniki biogenne: azot Kjeldahla i azotany. Pozostałe parametry nie przekraczały II lub I klasy.

Stan wód w punkcie uległ poprawie, w 2006r. wody w nim zakwalifikowano do IV klasy.

Ppk Kuźnica Strobińska na **Wierznicy**:

W 2008 roku jakość wód w tym punkcie była niezadowolająca – IV klasa. Podobnie w 2007r. stan wód rzeki Wierznica w kontrolowanym punkcie był niezadowolającej jakości – klasa IV. Taki stan utrzymuje się już od kilku lat.

Jakość wody w tym punkcie obniżała wysoka zawartość substancji organicznych – wysokie stężenie węgla organicznego i azotu Kjeldahla. W granicach wód słabej jakości mieściły się również wskaźniki mikrobiologiczne.

Ponadto w latach poprzednich rzeka Wierznica badana była w ppk Krzczów – w 2007 r. wody w nim zostały zakwalifikowane do IV. W 2007 r. w ppk Krzczów stan wód uległ pogorszeniu w latach poprzednich zakwalifikowany był do III klasy.

Ppk Janów na **Oleśnicy**:

Punkt umiejscowiony jest w jednolitej części wód: Oleśnica od źródeł do Pysznej, bez Pysznej.

Wpływ na jakość wody w tym punkcie mają spływy z pól oraz Kanał Złoczewski, który jest odbiornikiem ścieków ze Złoczewa. Na podstawie 12 poborów w 2008 r. wodę w tym punkcie zakwalifikowano do IV klasy czystości. Na jakość wody miały wpływ wskaźniki mikrobiologiczne oraz wysokie azotany i azot ogólny. Woda w tym punkcie była badana również w 2007 r. – była złej jakości.

W 2008r. odnotowano znaczną poprawę w natlenieniu wody. Wszystkie wskaźniki tlenowe i biogenne osiągnęły niższe wartości. Woda w tym punkcie w stosunku do 2007 r. była czterokrotnie mniej obciążona związkami fosforu, a amoniakiem nawet sześciokrotnie. Na poprawę wody w tym punkcie miała niewątpliwie wpływ gruntowa modernizacja oczyszczalni w Złoczewie.

Ppk Stawek na **Pysznej**:

Należy do jednolitej części wód powierzchniowych o nazwie „Pyszna do dopływu Gromadzie”.

W punkcie prowadzony był monitoring operacyjny rozszerzony o badanie niektórych metali. Na podstawie przeprowadzonych 10-krotnych badań wody w ciągu roku stwierdzono V klasę jakości wody. Woda była słabo natleniona, do złej jakości obniżały ją również duże stężenia biogenów, zwłaszcza związków fosforu. Pod względem mikrobiologicznym: liczba bakterii coli typu fernalnego zawierała się w granicach V klasy, ogólna liczba bakterii w IV. Badane metale: arsen, rtęć, chrom, cynk, kadm, miedź, nikiel, ołów mieściły się w granicach I klasy – wód bardzo dobrej jakości.

Ppk Toplin – **Kanał Skomlin** – **Toplin**:

Na podstawie przeprowadzonych 12-krotnych badań wody w ciągu jednego roku w ramach monitoringu operacyjnego wód powierzchniowych płynących zaliczono punkt kontrolny do IV klasy czystości – wody niezadowolającej jakości. Woda w badanym punkcie pomiarowo – kontrolnym posiadała przede wszystkim wysokie stężenia niektórych wskaźników biogenych: azot Kjeldahla, azotany, fosfor ogólny w IV klasie

jakości. Pozostałe związki azotu i fosforany oraz wskaźniki tlenowe mieściły się w granicach III klasy. Stan sanitarny wody był niezadowalający.

W porównaniu do badań w 2007 roku, gdzie woda w tym punkcie była złej jakości, zmniejszyła się ilość zawiesin i wzrosło w niewielkim stopniu natlenienie wody.

Woda w badanych w 2008 r. punktach rzek powiatu wieluńskiego w 1 punkcie była słabej, w 1 złej, w pozostałych niezadowalającej jakości.

O stanie jakości wód w rzekach powiatu decydował głównie ich zły stan sanitarny oraz wysokie stężenia biogenów. Wody rzeki Pysznej i Kanału Skomlin – Toplin były dodatkowo słabo natlenione.

Ocena jakości wód powierzchniowych do bytowania ryb śródlądowych w warunkach naturalnych na terenie całego powiatu wieluńskiego w 2008 r. była niekorzystna dla wszystkich badanych profili pomiarowych. Przeprowadzone badania wskaźników wody obejmowały cztery punkty kontrolne w miejscowościach: Rychłocice, Kuźnica Strobińska, Janów, Stawek, które zostały zlokalizowane w czterech gminach: Konopnica, Osjaków, Ostrówek, Czarnożyły. Jakość wody nie spełniała jednak warunków do bytowania ryb karpioatych we wszystkich punktach ze względu na wysokie wartości azotynów oraz fosforu ogólnego. Ponadto wodę w Ppk Stawek na rzece pysznej dyskwalifikowało również niedostateczne natlenienie wody.

Zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych stanowi brak dobrze rozbudowanej, uporządkowanej gospodarki ściekowej, brak stałego nadzoru i konserwacji sieci i urządzeń wodno – kanalizacyjnych. Problem stanowią również „dzikie” zrzuty ścieków bytowych i zaśmiecanie koryta rzek odpadami stałymi.

4.2.5 Gospodarka wodno–ściekowa

4.2.5.1 Zużycie wód

Właściwa gospodarka wodna polega na zabezpieczeniu odpowiedniej ilości i jakości wody na potrzeby ludności, przemysłu i rolnictwa oraz gospodarowaniu zasobami w sposób oszczędny i racjonalny, zwłaszcza na obszarach, gdzie występują deficyty wody.

Na terenie powiatu wieluńskiego woda pobierana jest z wód podziemnych.

Tabela 12. Zużycie wody na terenie powiatu wieluńskiego na potrzeby gospodarki komunalnej w 2008r.

Gmina	Pobór wody z wodociągów [m ³ /d]							
	OGÓLEM		Na cele socjalne		Na cele produkcyjne		Inne (np. cele przeciwpożarowe, płukanie sieci, straty)	
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
Wieluń	4 669,7	449,1	4 184,0	414,9	485,7	13,7	–	20,5
Biała	–	444,0	–	398,0	–	2,0	–	44,0

Czarnożyły	–	608,0	–	507,0	–	7,0	–	94,0
Konopnica	–	609,0	–	456,0	–	–	–	153,0
Mokrsko	–	692,0	–	431,0	–	8,2	–	252,8
Pątnów	–	477,2	–	476,3	–	0,9	–	–
Osjaków	–	445,8	–	413,5	–	32,3	–	–
Ostrówek	–	744,0	–	670,4	–	73,6	–	–
Skomlin	–	423,0	–	293,0	–	–	–	130,0
Wierzchlas	–	819,0	–	387,6	–	26,9	–	404,5
Razem:	4 669,7	5 445,0	4 184,0	4 239,7	485,7	164,6	–	1 040,7

Źródło: Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

Ilość zużywanej wody na terenie powiatu wieluńskiego utrzymuje się na poziomie ponad 3000 dam³/rok (2008 r. – 3 239,8 dam³/rok; 2006 r. – 3 005,1 dam³/rok; 2000 r. – 3 301,5 dam³/rok).

Najwięcej wody zużywanej jest na cele komunalne, w ostatnich latach stanowi ponad 70–73% całkowitego zużycia; do celów przemysłowych wykorzystuje się 10–13% całkowitego zużycia.

W porównaniu do lat 2000–2004 odnotowuje się spadek zużycia wody. Wiąże się on ze spadkiem wykorzystywania wody do celów przemysłowych – w latach 2000–2004 plasował się on na poziomie 18–19% całkowitego zużycia.

W 2008 roku najczęściej wody z ujęć wód podziemnych zużywały¹¹:

- Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu – 724,0 m³/d (w tym na cele produkcyjne 705,0 m³/d),
- Zakłady Mięsne „EUROMEAT” w Mokrsku – 284,2 m³/d (w tym na cele produkcyjne 192,4 m³/d),
- ASJ Warzyszyńscy S.J. Cegielnia Mokrsko – 241,0 m³/d (w tym na cele produkcyjne 91,0 m³/d),
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – 83,0 m³/d,
- Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy ZHP w Załęczu Wielkim – 25,0 m³/d,
- Gorzelnia Rolnicza E. Zagajewska w Czarnożyłach – 11,2 m³/d (w tym na cele produkcyjne 11,2 m³/d)

4.2.5.2 Jakość wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia¹²

Mieszkańcy powiatu korzystają z zasobów wód podziemnych, które charakteryzują się dobrym smakiem oraz stabilnością fizykochemiczną jak i bakteriologiczną, dzięki temu nadają się do spożycia bezpośrednio lub po prostych zabiegach uzdatniających.

Na terenie powiatu jest 6 wodociągów, które pracują bez żadnego systemu uzdatniania oraz 25 wodociągów z systemem uzdatniania wody.

Wodociągi bez systemu uzdatniania ujmują wodę w pierwszej klasie czystości wód podziemnych. Żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Ich stacje wyposażone są tylko w hydrofory i sprężarki.

Wodociągi z systemem uzdatniania wody ujmują wodę w drugiej klasie czystości wód podziemnych. Wskaźniki jakości wody z wyjątkiem żelaza i manganu nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości

¹¹ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

¹² Ocena stanu sanitarnego powiatu wieluńskiego za rok 2008, Ocena stanu sanitarnego powiatu wieluńskiego za rok 2007

wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Ich stacje wyposażone są w hydrofony, sprężarki i urządzenia uzdatniające.

Wszystkie stacje wodociągowe wyposażone są w urządzenia do chlorowania wody, by zapewnić należyte bezpieczeństwo w przypadku zanieczyszczenia mikrobiologicznego.

Jakość wody podawana przez zwodociągowany system zaopatrzenia w wodę do spożycia w okresie całego roku nie budziła zastrzeżeń i odpowiadała obowiązującym wymaganiom rozporządzenia, poza kilkoma incydentalnymi przypadkami.

Mikrobiologiczne zanieczyszczenie miało miejsce w wodociągu w Załęczu Wielkim, gdzie stwierdzono przekroczenie liczby bakterii grupy coli. Woda poddana została natychmiastowemu procesowi dezynfekcji, a powtórne badania nie wskazały obecności bakterii z grupy coli.

Fizykochemiczny skład wody do spożycia w wodociągach w Mierzycach, Łaszewie i Bronikowie ze względu na przekroczenie związków żelaza, manganu, mętności budził zastrzeżenia i okresowo dopuszczano wodę warunkowo do spożycia. Po zastosowaniu płukania sieci wraz z płukaniem złożeń filtracyjnych ponowne badania próbek wody nie wykazały przekroczeń w/w związków.

Stan techniczny stacji wodociągowych był w większości dobry i należy stwierdzić, iż ulega on w kolejnych latach ciągłej poprawie.

Ponadto jakość wód podziemnych została omówiona w rozdziale 4.2.3.

4.2.5.3 Stopień zwodociągowania i skanalizowania

Sieć wodociągowa i kanalizacji sanitarnej stanowi majątek gmin.

Rozwój sieci wodno kanalizacyjnej na terenie powiatu przedstawiono w formie tabelarycznej.

Tabela 13. Sieć kanalizacyjna na terenie powiatu wieluńskiego, stan na 2008 rok

Lp.	Gmina	Zasoby istniejące		W budowie	
		Długość sieci [km]	Ilość przyłączy [szt.]	Długość sieci [km]	Ilość przyłączy [szt.]
2.	Biała	0,7	13	0	0
3.	Czarnożyły	40,7	707	0	0
4.	Konopnica	5,7	130	0	0
5.	Mokrsko	8,71	223	0	14
6.	Osjaków	12,32	386	0	0
7.	Ostrówek	6,13	111	0	0
8.	Pątnów	0	0	0	0

9.	Skomlin	10,6	308	0	0
10.	Wieluń (wieś)	82,80	2 232	6,63	300
11.	Wieluń (miasto)	53,20	1 574	0,19	6
12.	Wierzchlas	0	0	0	0
Razem w powiecie:		220,86	5 684	6,82	320

Źródło: Omówienie stanu środowiska naturalnego w powiecie wieluńskim za rok 2008

Tabela 14. Rozwój sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2006–2008

Gmina	Wykonanie [km]			Przyłączone budynki [szt.]		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Czarnożyły	5,8	5,5	8,1	57	90	140
Skomlin	0,0068	0,0038	0	150	158	0
Wieluń	1,34	13,8	1,8	42	230	56
Biała	–	–	–	–	–	–
Ostrówek	0	0	1,15	2	5	6
Mokrsko	0,682	0,48	3,35	19	21	113
Konopnica	0	0	0		8	10
Wierzchlas	Brak kanalizacji					
Osjaków	0,22	0,16	0		4	1
Pątnów	Brak kanalizacji					

Źródło: Informacje Gmin

Charakterystyczny jest niski, lecz systematycznie rosnący procent ludności korzystającej z kanalizacji w powiecie, co wynika między innymi z dominacji indywidualnych rozwiązań odprowadzania ścieków. Wg danych GUS – Bank Danych Regionalnych (stan na 2008 r.) z sieci kanalizacyjnej korzysta **38,8%** mieszkańców powiatu (mieszkańcy korzystający z sieci wodociągowej stanowią 91,2% powiatu).

Sieć kanalizacyjna podłączona jest do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie poszczególnych gmin. Oczyszczalni ścieków nie posiadają gminy: Pątnów, Biała, Wierzchlas.

Wiele gospodarstw odprowadza ścieki do szamb często nieszczelnych.

Tabela 15. Sieć wodociągowa na terenie powiatu wieluńskiego, stan na 2008 rok

Lp.	Gmina	Zasoby istniejące		W budowie	
		Długość sieci [km]	Ilość przyłączy [szt.]	Długość sieci [km]	Ilość przyłączy [szt.]
14.	Biała	90,7	1 242	0	0
15.	Czarnożyły	68,3	1 265	0	0

16.	Konopnica	88,70	1 134	0	0
17.	Mokrsko	91,71	1 352	0	0
18.	Osjaków	121,64	1 267	0	0
19.	Ostrówek	107,96	1 121	0	0
20.	Pątnów	95,9	1 515	0	0
21.	Skomlin	42,7	949	0	0
22.	Wieluń (wieś)	182,04	4 108	3,51	0
23.	Wieluń (miasto)	81,6	1 895	3,45	0
24.	Wierzchlas	99,7	2 105	0	0
Razem w powiecie:		1 070,95	17 953	6,96	0

Źródło: Omówienie stanu środowiska naturalnego w powiecie wieluńskim za rok 2008

Tabela 16. Rozwój sieci wodociągowej na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2006–2008

Gmina	Wykonanie [km]			Przyłączone budynki [szt.]		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Czarnożyły	0	0	0	16	4	6
Skomlin	0	0	0	0	0	14
Wieluń	3,93	3,26	0,90	25	34	40
Biała	5,5	1,3	1,2	23	6	4
Ostrówek	0	4,56	0	10	25	8
Mokrsko	0,82	0	0,59	9	30	19
Konopnica	b.d.	1,4	1,4	b.d.	22	16
Wierzchlas	0,7	0,8	0,5	38	40	55
Osjaków	9,13	0	2,59	b.d.	33	5
Pątnów	0	0	0	b.d.	20	12

Źródło: Informacje Gmin

Sieć wodociągowa jest zdecydowanie bardziej rozbudowana niż sieć kanalizacyjna. Stopień zwodociągowania jest większy niż stopień skanalizowania – dla powiatu oszacowano średnią 91,2%.

Sieć wodociągowa na terenie powiatu zasilana jest z 48 ujęć głębinowych.

Główne trasy wodociągu usytuowane są wzdłuż dróg.

Łączna wydajność wszystkich ujęć w Wieluniu tj. ujęcie: Piłsudskiego, Częstochowska, Ruda, Cukrownia posiadają pozwolenia wodnoprawne wydane w styczniu 2007 r. na pobór wód $Q_{\max}=6725 \text{ m}^3/\text{d}$, a godzinowo $Q_{\max}=336 \text{ m}^3/\text{h}$. Aktualne potrzeby miasta w okresie maksymalnego zużycia wody nie przekraczały $5000 \text{ m}^3/\text{d}$ ($4100\text{--}4800 \text{ m}^3/\text{d}$).

Aktualnie pozostałe ujęcia wody pracują z większą lub mniejszą wydajnością w zależności od potrzeb. W okresach jesienno zimowych zapotrzebowanie na wodę spada do $3000 \text{ m}^3/\text{d}$.

Ujęcia wiejskie z wyłączeniem ujęcia w Rudzie, posiadają wydajność $180 \text{ m}^3/\text{h}$ i wykorzystywane są średnio w 30%.

Jednocześnie jako rezerwowe, jest zbudowane połączenie ujęcia w Turowie z Wieluniem. Mieszkańcy nie korzystający z sieci wodociągowej zaopatrywani są w wodę ze studni przydomowych.

4.2.5.4 Ilość ścieków odprowadzanych oraz bilans ładunków zanieczyszczeń

Ilości ścieków doprowadzanych do wód lub do ziemi oraz bilans ich oczyszczania przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 17. Bilans oczyszczania ścieków na terenie powiatu wieluńskiego

	Jednostka	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.
Ścieki wymagające oczyszczenia ogółem	dam ³	1 422,2	1 435,3	1 446,8	1 531,4
Oczyszczane razem		1 419	1 433	1 445	1 503
Oczyszczane biologicznie		65	94	110	172
Oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów		1 354	1 339	1 335	1 331
Nieoczyszczane razem		3,2	2,3	1,8	28,4
Nieoczyszczane odprowadzane siecią kanalizacyjną		3,2	2,3	1,8	28,4
Oczyszczane	%	99,78	99,84	99,88	98,1

1 dam³ = 1000 dm³

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Poziom ścieków wymagających oczyszczania związany jest z ilością wody zużywanej na terenie powiatu.

Ścieki oczyszczone w oczyszczalniach odprowadzane są do: Kanału Wieluńskiego, Pysznej, Rowu Olszyna, Prosny, Warty, Kanału Skomlin – Toplin, rowu R-1/6, Oleśnicy.

Ścieki pozostałe oczyszczane w osadnikach przydomowych, odprowadzane są do ziemi.

Tabela 18. Ilość ścieków oczyszczonych z podziałem na gminnych oczyszczalniach ścieków na terenie powiatu wieluńskiego

Gmina	Ilość ścieków [tyś. m ³ /rok]		
	2006	2007	2008
Czarnożyły	43	55	54
Skomlin	18	22	25
Wieluń	914,1	915,8	936,4
Biała	b. o.		
Ostrówek	24	25	35
Mokrsko	71	47	64
Konopnica	23,378	27,45	27,497

Wierzchlas	b. o.		
Osjaków	41	54	67
Pątnów	b. o.		

Źródła: Informacji Gmin

Bilans ładunków zanieczyszczeń na terenie powiatu przedstawiono w tabelach poniżej.

Tabela 19. Wykaz zakładów i ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód na terenie powiatu wieluńskiego

Lp.	Zakład	Odbiornik	Przepływ [m ³ /d]	Ładunki zanieczyszczeń [kg/d]		
				BZT ₅	ChZT	Zawiesina ogólna
2	Przedsiębiorstwo Komunalne w Wieluniu Oczyszczalnia miejska	Kanał Wieluński, Pyszna	4 924	69 4492	13 7991	48 6691
3	Urząd Gminy w Mokrsku Oczyszczalnia gminna	Rów Olszyna, Pyszna	175	420	4 219	415
4	Urząd Gminy w Konopnicy Oczyszczalnia gminna	Warta	75	177	1 351	179
5	Urząd Gminy w Czarnożyłach Oczyszczalnia gminna	ziemia (rów R-1/6, Pyszna)	143	250	2 114	267
6	Urząd Gminy w Skomlinie Oczyszczalnia gminna	Kanał Skomlin – Toplin, Prosna	45	260	1 136	747
7	Urząd Gminy w Osjakowie Oczyszczalnia gminna	Warta	184	632	5 415	1 009
8	Urząd Gminy w Ostrówku Oczyszczalnia gminna	Pyszna	96	275	2682	237
9	Dom Pomocy Społecznej w Skrzywnie	Pyszna	20	21	49	52
10	Ośrodek Szkoleniowo Wypoczynkowy „Nadwarciański Gród” Załęczce Wielkie	Warta	31	56	578	226
11	Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu	Kanał Wieluński, Pyszna	795	3 828	17 689	5 220
12	Zakłady Mięsne EUROMEAT w Mokrsku	Rów R- D/16, Pyszna	150	241	1 971	477

1 3 .	Restauracja Hotel „Mazurek” w Osjakowie	Warta	1,5	4	11	4
1 4 .	Zajazd Boryna w Dąbrowie	Pyszna	3	17,9	91	25
1 5 .	Osiedle Mieszkaniowe w Kopydłowie gm. Biała	Pyszna	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
1 6 .	Szkoła Podstawowa w Białej	Oleśnica	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
1 7 .	Szkoła Podstawowa w Naramicach gm. Biała	staw	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
1 8 .	Gminny Zespół Ekonomiczno – Administracyjny Szkół Gminy Pątnów Szkoła Podstawowa w Załęczu Wielkim	Warta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

Tabela 20. Ogólna ilość ładunków zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych odprowadzonych do wód na terenie powiatu wieluńskiego w latach 2005–2008

Rok	Ładunki zanieczyszczeń [kg/rok]				
	BZT ₅	ChZT	Zawiesina	Azot ogólny	Fosfor ogólny
2008	14 200	82 415	21 117	32 583	2 431
2007	19 862	111 233	33 098	28 426	2 109
2006	16 307	87 975	28 310	23 193	1 994
2005	57 893	85 864	19 180	51 057	3 166

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Największy udział w bilansie ładunków zanieczyszczeń na terenie powiatu ma oczyszczalnia miejska w Wieluniu.

W ramach działalności kontrolnej WIOŚ w 2008 r. przeprowadził szereg kontroli w ramach gospodarki wodno – ściekowej, która wskazała nieprawidłowości w funkcjonowaniu gospodarki wodno – ściekowej w wielu zakładach na terenie powiatu.

4.2.5.5 Oczyszczanie ścieków

Na terenie powiatu wieluńskiego ścieki bytowo – gospodarcze i przemysłowe oczyszczane są przede wszystkim w gminnych oczyszczalniach ścieków:

Gmina	Typ	Przepustowość [m ³ /d]	Odbiornik
Czarnożyły	Mechaniczno – biologiczna	251	rz. Pyszna
Skomlin	Mechaniczno – biologiczna	110	Rz. Prosna
Wieluń	Mechaniczno – biologiczna	5 500 Docelowo: 7 700	Kanał Wieluński, Pyszna
Biała	b. o.		
Ostrówek	Biologiczna w m. Rudlice	126,9*	rz. Pyszna
Mokrsko	Mechaniczno – biologiczna	200 Docelowo: 400	Rów melioracyjny Olszyna
Konopnica	Mechaniczno – biologiczna	161,2*	rz. Warta
Wierzchlas	b. o.		
Osjaków	biologiczna	200	rz. Warta
Pątnów	b. o.		

* dane z Programu Ochrony Środowiska powiatu wieluńskiego

b.o. – brak oczyszczalni

Źródło: Informacje Gmin

Przy czym należy zauważyć, że ilość ścieków poddawanych oczyszczaniu znacznie odbiega od ilości wody zużywanej na terenie gminy:

Tabela 21. Udział ścieków oczyszczonych w stosunku do ilości zużywanej wody

Rok	%
2008	46,40
2007	48,09
2006	47,69
2005	47,13

Źródło: Wyliczenia na podstawie danych Banku Danych Regionalnych

Na terenie powiatu pracują również zakładowe oczyszczalnie ścieków, z których największą jest oczyszczalnia wieluńskiej Spółdzielni Dostawców Mleka o przepustowości 2400 m³/d.

Na terenie powiatu przydomowe ścieki pochodzenia komunalnego oczyszczane są również w przydomowych oczyszczalniach ścieków.

Tabela 22. Przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenie powiatu wieluńskiego

Gmina	Ilość oczyszczalni ścieków przydomowych
Czarnożyły	–
Skomlin	1
Wieluń	2 ze środków gminnych , brak danych nt inwestorów prywatnych
Biała	b.d.
Ostrówek	0
Mokrsko	6
Konopnica	5 W 2010 r. planowana ilość uruchomień – 130
Wierzchlas	16
Osjaków	20
Pątnów	W 2010 r. planuje się wykonać 180szt.

Źródło: Informacje Gmin

4.2.6 Retencja wód i zagrożenie powodziowe

Zdolnością retencyjną nazywa się zdolność do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich w określonym czasie. Wzrost zdolności retencyjnych zlewni wynika z opóźniania spływu powierzchniowego oraz zmiany wód opadowych i roztopowych na odpływ gruntowy. Retencja pozwala na rozłożenie w czasie nadmiaru odpływających wód i powstrzymanie ich okresu deficytu. Ogólnie rozróżnia się retencję naturalną oraz sztuczną sterowaną i niesterowaną.

W przypadku małych zlewni podstawowe znaczenie dla gospodarowania ich zasobami ma tzw. mała retencja; jest ona rozumiana jako działania techniczne i nietechniczne mające na celu ochronę ilościową i jakościową zasobów wodnych poprzez spowalnianie obiegu wody. Małą retencję należy traktować jako działanie długofalowe i obejmujące obszar całych zlewni rzecznych. Obecnie najbardziej efektywnym sposobem zwiększania retencji jest:

- budowa małych zbiorników wodnych i oczek wodnych
- regulacja odpływu ze stawów i oczek wodnych
- gromadzenie wody w rowach melioracyjnych, kanałach
- retencjonowanie odpływów z systemów drenarskich
- zwiększenie retencji dolinowej

Głównym zadaniem małej retencji jest gromadzenie wody do bezpośredniego użycia, ale również regulacja i kontrola wody w środowisku. Realizacja obiektów małej retencji przyczynia się również do:

- spowolnienia odpływu wód powierzchniowych
- podniesienia poziomu wód gruntowych
- powstrzymania degradacji siedlisk wodno – bagiennych
- zwiększenia różnorodności biologicznej obszaru
- powstrzymania erozji terenowej

Obiekty małej retencji można podzielić ze względu na funkcje, jakie mogą pełnić. Mogą służyć głównie jako obiekty magazynujące wodę na potrzeby gospodarcze (nawodnienia rolnicze, hodowla ryb, mała energetyka), przeciwpowodziowe, przeciwpożarowe, przeciwdziałające erozji wodnej, mające znaczenie krajobrazowe i rekreacyjne, ekologiczne.

Poniżej przedstawiono tereny szczególnie zagrożone powodzią na terenie powiatu, jak również tereny, na których odnotowano klęski suszy.

Tabela 23. Tereny powiatu wieluńskiego zagrożone powodzią i suszą

Gmina	Zagrożone powodzią	Odnotowane klęski suszy
Czarnożyły	Tereny użytków rolnych położone wzdłuż rz. Pyszna w miejscowościach: Staw, Stawek i Gromadzice oraz tereny przyległe do rz. Oleśnica w miejscowościach Katy i Platoń	Kleşka suszy została odnotowana w 2006r. na terenie całej gminy. Najbardziej ucierpiały sołectwa: Emanuelina, Gromadzice, Stawek i Katy
Skomlin	brak	Teren całej gminy
Wieluń	brak	Kleşka suszy została odnotowana w 2006 i 2008r.; w 2006r. szczególnie ucierpiały wsie: Kurów, Borowiec, Sieniec, Srebrnica; w 2008 r. natomiast: Kurów, Turów, Masłowice, m. Wieluń, Jadłowiec, Olewin
Biała	Użytki rolne we wsiach Brzoza, Młynisko i Kopydłów	Teren całej gminy
Ostrówek	Szczególnie zagrożone tereny to m.: Skrzywno, Jackowskie, Milejów, Oleśnica	Teren całej gminy
Mokrsko	Tereny m.: Górale, Chotów, Mokrsko	Tereny m.: Motyl, Lipie, Jasna Góra, Ożarów, Komorniki, Krzyworzeka
Konopnica	Tereny przyległe do rz. Oleśnicy w Małej Wsi przy ujściu do rzeki Warty oraz tereny przyległe do rz. Warty w Strobiniu, Konopnicy, Rychłocicach i Małej Wsi – dotyczy miejsc, w których jest bardzo niski brzeg	W 2006 r. odnotowana w 63% gospodarstw na terenie gminy, co stanowi 60% użytków rolnych; w roku 2007 r. odnotowano klęskę wymarznienia w 0,3% gospodarstw, co stanowi 0,1% użytków rolnych gminy
Wierzchlas		Odnotowana w latach 2006 i 2007 dotknęła przede wszystkim tereny nadwarciańskie
Osjaków	Dolina rz. Warty – wzdłuż rzeki po obu jej brzegach	Teren całej gminy
Pątnów	Tereny wsi: Załęczce Wielkie, Załęczce Małe, Kałuże, Kępowizna, Bieniec	W 2006r. klęska suszy wystąpiła na terenie całej gminy. Najbardziej ucierpiały tereny wsi: Załęczce Małe, Troniny, Cieśle, Gligi, Załęczce Wielkie, Kałuże

Źródło: Informacje Gmin

Istotne jest uwzględnianie zasięgu tych obszarów oraz warunków ochrony przeciwpowodziowej w ich obrębie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gmin, planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów; a także realizacja zadań Programu Małej Retencji Wodnej w województwie łódzkim.

W planowaniu ochrony przeciwpowodziowej oraz w działaniach operacyjnych na szczeblu lokalnym niezbędne jest również utrzymanie drożnych systemów melioracji.

4.2.7 Problemy i zagrożenia

Czynnikami powodującymi degradację wód są:

- Ścieki odprowadzane z zakładów przemysłowych i miasta (punktowe źródła zanieczyszczeń),
- Zanieczyszczenia obszarowe (nawozy mineralne i organiczne, środki ochrony roślin i inne),
- Ścieki odprowadzane z terenów wiejskich.

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód są ścieki nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone w komunalnych i zakładowych oczyszczalniach ścieków.

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych wynikają także z niewystarczającej (lub braku) sieci kanalizacji sanitarnej, szczególnie dotyczy to terenów wiejskich. Ścieki bytowo – gospodarcze na tych terenach kierowane są do szamb. Dodatkowo może to powodować ich infiltrację do wód podziemnych.

Źródło zanieczyszczenia stanowią również powierzchniowe spływy zanieczyszczeń z otaczających je terenów, wody opadowe, roztopowe, eutrofizacja. Zagrożenia stanowią również: dzikie składowiska odpadów, stosowanie nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin, nawadnianie pól ściekami.

Ponadto w obszarach przemysłowych zanieczyszczenia wód powodowane są przez emisję zanieczyszczeń gazowych i pyłowych przenikających z opadami atmosferycznymi, składowiska odpadów przemysłowych, wykonywanie robót budowlanych, spływy powierzchniowe z dróg.

Kolejny pojawiający się cyklicznie problem to susza. Praktycznie susze w całej Polsce pojawiają się w cyklach kilkuletnich. Tendencje pojawiania się ich w ostatnim 25-leciu wskazują, że statystycznie może ona występować co 2 – 3 lata.

4.3 Powietrze¹³

4.3.1 Jakość powietrza

Prawo ochrony środowiska narzuca obowiązek dokonywania co roku oceny jakości powietrza, celem dostarczenia informacji o przestrzennym rozkładzie stężeń zanieczyszczeń, wskazania potrzeb w zakresie wzmocnienia istniejącej sieci monitoringu, czy też w zakresie działań mających poprawić jakość powietrza.

Kryteria oceny określone są w:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U.2008.47.281),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2009.5.31),

¹³ Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku, Omówienie stanu środowiska naturalnego w powiecie wieluńskim za rok 2008

Przedstawione dalej oceny (z lat przed 2008 rokiem) były sporządzone również w oparciu o rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r.¹⁴:

- w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu,
- w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji.

Podstawę klasyfikacji stref w oparciu o wyniki rocznej oceny stanowią dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu oraz dopuszczalne poziomy substancji powiększone o marginesy tolerancji, stanowiące określony procent wartości dopuszczalnej. Marginesy tolerancji ustanowione zostały dla wszystkich normowanych substancji poza ozonem. Ich wartości są stopniowo redukowane, aż do czasu przyjętego jako data wymaganego osiągnięcia stężeń nie wyższych od wartości granicznej. Przekroczenie dopuszczalnych poziomów wiąże się z obowiązkiem opracowania szczegółowych programów ochrony powietrza.

Oceny poziomów stężeń zanieczyszczeni dokonuje się przede wszystkim w oparciu o wyniki pomiarów imisji; stosowane są również obliczenia z wykorzystaniem matematycznych modeli rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu oraz obiektywne metody szacowania wykorzystujące informacje o emisji zanieczyszczeń.

W powiecie wieluńskim w 2008r. analiza stanu zanieczyszczenia powietrza wykonana została na podstawie danych zebranych z punktów pomiarowych w Wieluniu przy ul. Głowackiego 18, ul. Mickiewicza 9, osiedla Kopernika 1, ul. Piłsudskiego 4, obsługiwanych przez WIOŚ w Łodzi – delegatura w Sieradzu oraz w Wieluniu przy ul. POW obsługiwanego przez Wojewódzka Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Wieluniu. W analizie wykorzystano wyniki miesięcznych pomiarów stężeń zanieczyszczeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu uzyskanych metodą pasywną oraz wyniki średniodobowe pomiarów stężeń zanieczyszczeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu BS w przeliczeniu na PM10.

Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki:

- na stanowisku przy ul. Głowackiego wyniosło 13,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 68,5% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. Mickiewicza wyniosło 17,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 86,5% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku na osiedlu Kopernika wyniosło 7,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 36,5% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. Piłsudskiego wyniosło 9,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 49,0% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. POW wyniosło 4,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 20,5% dopuszczalnego poziomu.

Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu:

- na stanowisku przy ul. Głowackiego wyniosło 39,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 97,75% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. Mickiewicza wyniosło 22,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 55,5% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku na osiedlu Kopernika wyniosło 19,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 48,25% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. Piłsudskiego wyniosło 60,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 151% dopuszczalnego poziomu,
- na stanowisku przy ul. POW wyniosło 13,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 33,5% dopuszczalnego poziomu.

Wartości stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu mają tendencje malejące w okresie letnim.

¹⁴ aktualnie uchylone

Stężenie średnioroczne pyłu PM10:

Na stanowisku przy ul. POW wyniosło 23,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tj. 59,25% dopuszczalnego poziomu.

Ze względu na przekroczenie 24-godzinnej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu zawieszonego PM10 konieczne jest wprowadzenie działań naprawczych w Wielupniu. W związku z tym został opracowany program ochrony powietrza dla powiatu wieluńskiego. W opracowaniu tym wskazano, że głównymi obszarami z naruszonymi standardami jakości powietrza jest centrum Wielunia oraz południowa i północna część miasta; jest to obszar zabudowy śródmiejskiej, wielorodzinnej oraz jednorodzinnej, częściowo ogrzewanej indywidualnie. Na terenie Wielunia można wyróżnić dwa ogniska o podwyższonych wartościach są to: skrzyżowanie ulic Traugutta, Głowackiego i Sieradzka oraz rejon pomiędzy ulicami Słowackiego, Akacjową i Zieloną (przekroczenie o ok. 10% w stosunku do wartości dopuszczalnej).

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego w powiecie wieluńskim są: zakłady przemysłowe, transport, paleniska indywidualne oraz rolnictwo.

Emisja z punktowych źródeł zanieczyszczeń tj. z zakładów przemysłowych jest objęta kontrolą i ewidencjonowana, natomiast emisja z pozostałych źródeł, ze względu na swój charakter i rozproszenie, jest trudna do zbilansowania i nie jest kontrolowana w skali powiatu wieluńskiego. Udział źródeł nie punktowych w ogólnej emisji jest szacowany jako znaczący, lecz nie określony ilościowo.

4.3.1.1 Emisja punktowa

Emisję zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych z terenu powiatu w 2008 roku dokonano na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego oraz danych WIOŚ.

Tabela 24. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych z terenu powiatu wieluńskiego w 2008 r.

Pył ogółem [Mg/rok]	Emisja gazów [Mg/rok]			
	SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂
123,63	335,66	111,22	41,14	61900,78

Źródło: Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku

Rzeczywista emisja z terenu wieluńskiego jest znacznie wyższa, gdyż obejmuje emisje z małych zakładów, palenisk indywidualnych, a także emisje ze źródeł powierzchniowych i liniowych.

Na terenie powiatu największym źródłem punktowej emisji zanieczyszczeń do powietrza jest Energetyka Ciepła S.A. w Wieluniu.

Tabela 25. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu powiatu wieluńskiego

Rok	Pył ogółem [Mg/rok]	Emisja gazów [Mg/rok]		
		SO ₂	NO ₂	CO
2007	185,92	356,23	143,25	195,0
2006	202,55	377,18	140,36	151,96
2005	153	306	104	81

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w roku: 2007, 2006, 2005

W porównaniu do lat poprzednich zauważalny jest znaczny spadek emisji do powietrza.

4.3.1.2 Emisja liniowa

Istotny wpływ na jakość powietrza ma również emisja zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego, a więc wzdłuż dróg i głównych ulic, szczególnie w bezpośrednim sąsiedztwie. Wielkość zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego przede wszystkim związana jest z natężeniem ruchu.

Przez powiat wieluński przebiegają drogi o dużym znaczeniu komunikacyjnym z zachodu na wschód (droga o znaczeniu międzynarodowym E-67 stanowiąca ciąg drogi krajowej nr 8 (Warszawa – Wrocław – Kudowa – Słone) i z północy na południe droga krajowa nr 45 (Złoczew – Wieluń – Opole – Chałupki).

Ważnymi drogami dla powiatu są również:

- droga krajowa nr 43 (Wieluń – Częstochowa)
- droga wojewódzka nr 486 (Wieluń – Działoszyn)
- droga wojewódzka nr 481 (Łask – Widawa – Wieluń).

Największe natężenie ruchu odbywa się po drodze międzynarodowej E-67 w kierunku Warszawy i Wrocławia.

Obecnie miasto Wieluń i jego okolice są zatłoczone ruchem tranzytowym. Sytuację poprawi budowa obwodnic w Wieluniu i okolicznych miejscowościach.

4.3.2 Klasyfikacja stref

Klasyfikację stref dokonano w oparciu o wyniki pomiarów imisji, wykorzystano również metodę obiektywnego szacowania poziomu imisji na podstawie analogii ze strefami objętymi monitoringiem.

Stosowana kwalifikacja stref ma charakter dwojaki:

- w przypadku gdy określony jest margines tolerancji stosuje się trzy klasy: A – poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnych, B – poziom stężeń przekracza wartości dopuszczalne ale nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji, C – poziom stężeń przekracza wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji.;

wymagane działania to: dla klasy A – brak, dla klasy B – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych, dla klasy C – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych powiększonych o marginesy tolerancji oraz opracowanie programu ochrony powietrza (POP).

- w przypadku gdy nie został określony margines tolerancji stosowane są dwie klasy stref: A – gdy wartość klasy nie została przekroczona i C – gdy poziom stężeń jest powyżej dopuszczalnych wartości; wymagane działania to: dla klasy A – brak, dla klasy C – określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych oraz opracowanie programu ochrony powietrza (POP).

Ocenę roczną jakości powietrza w strefie sieradzko – wieluńskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia na rok 2007 przedstawia tabela.

Tabela 26. Klasyfikacja strefy sieradzko – wieluńskiej

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń										
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	BaP	As	Cd	C ₆ H ₆	CO	Ni	O ₃
PL.10.06.z.05	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	–

Źródło: Wyniki oceny jakości powietrza i klasyfikacji stref w województwie łódzkim w roku 2007

W strefie są przekroczone poziomy stężeń wartości dopuszczalnych – opracowany jest program ochrony powietrza.

4.3.3 Problemy i zagrożenia

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są:

- energetyczne – gospodarstwa indywidualne i małe kotłownie lokalne opalane węglem kamiennym,
- przemysłowe – zakłady przemysłowe,
- komunikacyjne – drogi krajowe, drogi powiatowe i gminne,
- niezorganizowane – oczyszczalnia ścieków, składowiska odpadów.

Poza tym w gęstej zabudowie i obszarach przemysłowych problemem mogą być:

- sprawność urządzeń spalających paliwa konwencjonalne,
- kumulacja emisji niskiej w słabo przewietrzanej zabudowie śródmiejskiej.

4.4 Energia odnawialna

Udział odnawialnych źródeł energii w bilansie zasobów energetycznych, prócz podstawowego celu – poprawy stanu środowiska, ma przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Zakłada się, że największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, mieszkalnictwo i komunikacja. Polityka energetyczna Polski do 2025 roku wskazała docelowe udziały energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, i tak do roku 2010 – 7,5% oraz 2020 – 14% w bilansie energii pierwotnej stanowić ma energia odnawialna.

W Wieluniu energia odnawialna zastosowana została w szpitalu, gdzie energią ciepłą wytwarza się w kotłowni o mocy 1,5 MW opalanej biomasą. Planowane jest zainstalowanie w Szpitalu kolektorów słonecznych w celu ogrzewania wody użytkowej. Również w gminie Ostrówek zmieniono kocioł opalany olejem na opalany biomasą. Na terenie gminy Osjaków wykorzystywana jest energia słoneczna oraz geotermalna: kolektory słoneczne – 7, ogrzewanie z wód geotermalnych – 3.

Wg danych prof. Juliana Sokołowskiego i zespołu zamieszczonych w opracowaniu Katedry Geologii, Geosynoptyki i Zrównoważonego Rozwoju Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego pt. „Geosynoptyka i zrównoważony rozwój podstawą umocnienia Łodzi jako centrum regionu (wg Programu Ochrony Środowiska Powiatu Wieluńskiego) powiat posiada potencjalne zasoby energii cieplnej zawarte w wodach geotermalnych. Największe zasoby wód geotermalnych stanowią zbiorniki środkowo–triasowe o temperaturze 45–50oC znajdujące się w stropach o głębokości ok. 850–1050 m. Wysokie nakłady związane z wykorzystaniem wód geotermalnych związane są przede wszystkim z wierceniem otworów. W powiecie wieluńskim wykonano 68 odwiertów, w tym 18 głębokich.

Coraz większe zużycie energii, głównie węgla, powoduje emisję do atmosfery gazów szklarniowych (dwutlenku węgla, tlenku węgla, azotu, freonów i innych) i bezprecedensowe zmiany w składzie chemicznym atmosfery. W celu ograniczenia wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii coraz częściej na czołowym miejscu stawia się wykorzystanie wiatru jako źródła energii.

Rozwój odnawialnych źródeł energii, wraz z przedsięwzięciami zmierzającymi do ograniczenia i bardziej efektywnego wykorzystania energii, ma priorytetowe znaczenie zarówno w skali kraju, jak i Europy.

4.5 Zasoby przyrodnicze

4.5.1 Charakterystyka przyrodnicza

Dla obecnej roślinności powiatu wieluńskiego charakterystyczne jest duże zróżnicowanie spowodowane tym, że przebiega tędy granica między dwiema krainami geobotanicznymi tzn. Wyżyną Krakowską – Wieluńską i Północnymi Wysoczyznami Brzeźnymi. W rezultacie reprezentowana jest tutaj roślinność typowa dla wyżyn Polski południowej i nizin Polski środkowej.

Roślinność leśną obszaru wyżynnego reprezentują głównie lasy jodłowe, bory mieszane dębowo – jodłowe i buczyny. Zachowały się one jednak tylko w bardzo niewielu miejscach na Wyżynie Wieluńskiej.

Charakterystycznym zespołem roślinnym dla nizin są grądy, obejmujące zbiorowiska wielogatunkowych lasów liściastych. W skład warstwy drzewostanu wchodzi: dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, klon, świerk, jodła, buk, a podszyca: leszczyna, tarnina, kruszyna, kalina i głóg. Obecnie spotyka się tylko niewielkie płaty grądów, bowiem większość siedlisk zajmują uprawy rolne. Nizinnym zbiorowiskiem roślinnym jest również świetlista dąbrowa, składająca się z dębu bezszypułkowego z domieszką sosny. W podszyciu dominuje leszczyna, natomiast runo odznacza się wielką różnorodnością roślin.

Powiat wieluński jest dość bogato wyposażony w lasy, wody i tereny rekreacyjno–turystyczne.

Wieluńszczyznę określa się mianem „zielonych płuc” Górnego Śląska. Dla roślinności powiatu wieluńskiego charakterystyczne jest duże zróżnicowanie spowodowane przebiegiem granicy między dwiema krainami geobotanicznymi tzn. Wyżyną Krakowsko – Wieluńską i Północnymi Wysoczyznami Brzeźnymi. W rezultacie reprezentowana jest tutaj roślinność typowa dla wyżyn Polski południowej i nizin Polski Środkowej.

4.5.2 Lasy i zalesienia

Powiat wieluński położony jest w południowo – zachodniej części województwa łódzkiego. Tworzy go dziesięć gmin: Biała, Mokrsko, Skomlin, Pątnów, Konopnica, Ostrówek, Osjaków, Wierzchlas, Wieluń i Czarnożyły. Powierzchnia powiatu wynosi ponad 926km², powierzchnia leśna ogółem stanowi 24,75% powierzchni powiatu. Największe kompleksy leśne usytuowane są w rejonie Wielunia. Gospodarkę w lasach państwowych prowadzi Nadleśnictwo Wieluń. Nadzór nad lasami prywatnymi sprawuje Starostwo Powiatowe w Wieluniu. Powierzchnia lasów państwowych wynosi 13 528 ha, a prywatnych 8 982 ha. Nadzór nad lasami prywatnymi sprawuje Starostwo Powiatowe w Wieluniu. Natomiast przeciętny wiek drzewostanów wynosi 39 lat. Lasy oprócz funkcji produkcyjnej i rekreacyjnej korzystnie wpływają również na klimat, powietrze, glebę, wodę, warunki życia człowieka oraz równowagę przyrodniczą. Powiat wieluński posiada wysoki potencjał gruntów do zalesienia – nieużytki 699 ha, grunty klasy V ponad 18 000 ha, grunty klasy VI ponad 9 000 ha. Najbardziej zalesione są gminy Osjaków, Pątnów i Wierzchlas, natomiast najmniejszy odsetek lasów jest w gminie Biała.

Pod względem przyrodniczym terytorium powiatu położone jest w VI krainie Małopolskiej i podzielone jest dzielnicami: od północy Dzielnicą Radomsko – Hżecką i od południa Dzielnicą Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej, kształtując się tym samym nieco odmienną gospodarkę leśną. W lasach prywatnych przeważają drzewostany iglaste zajmując ok. 90% powierzchni. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zajmująca ok. 80% powierzchni leśnej i występuje niemal we wszystkich typach siedliskowych lasu, ponadto duże znaczenie gospodarcze prezentuje dąb, brzoza, a także olsza.

4.5.3 System obszarów i obiektów prawnie chronionych

Na terenie gminy Wieluń rośnie 46 drzew chronionych jako pomniki przyrody, w parkach w Olewinie, Rudzie i Masłowicach.

Zespół podworski w Masłowicach otacza park o powierzchni 2,98 ha z licznymi pomnikami przyrody: cisem pospolitym (170 cm obwodu), dębami szypułkowymi (480, 480, 460, 390, 430), dębem bezszypułkowym (330), orzechem czarnym (290), klonem zwyczajnym (410), wiązem szypułkowym (330) i lipą drobnolistną (340).

Zespół podworski Olewin (294 ha, 1934 r.) otacza park, w którym rośnie wiele drzew chronionych, jako pomniki przyrody: lipa drobnolistna o obwodzie 550 cm i 32 buki zwyczajne 110–260 cm.

Ponadto w Olewinie przy polnej drodze rośnie objęta ochroną topola biała o obwodzie 560 cm

Wokół pałacu w Rudzie (XIX wiek) znajduje się zniszczony park o powierzchni 0,48 ha. Rośnie tu chroniony, jako pomnik przyrody dąb szypułkowy o obwodzie 500 cm, drugi o obwodzie 310 cm oraz połamany cis. Wszystkie drzewa objęto ochroną jako pomniki przyrody 3 lutego 1998 r.

Na terenie gminy funkcjonuje rezerwat przyrody:

Częściowy rezerwat leśny „Lasek Kurowski” – utworzony został Zarządzeniem MLIpD z dnia 24 listopada 1983 roku (MP nr 39, poz. 230). Według aktu powołania rezerwat obejmował powierzchnię 22,13 ha w Leśnictwie Wróblew. Aktualnie rezerwat obejmuje 22,07 ha powierzchni ogólnej, w tym o powierzchni nieleśnej 0,24 ha. Rezerwat ten utworzono dla ochrony pozostałości wielogatunkowego lasu liściastego, w którym wyróżniono 3 naturalne zbiorowiska leśne: grąd z jodłą, olsz i łęg olszowy. Występuje tu kilka gatunków chronionych: wawrzynek wilcze łyko, bluszcz pospolity, kalina koralowa, kruszynek szerokolistny, konwalia majowa, kopytnik pospolity. Rezerwat położony jest w uroczysku o tej samej nazwie. Przeważają tu siedliska świeże i wilgotne. Przez rezerwat przechodzi rów melioracyjny, który tworzy lokalne zabagnienie. Drzewostany rezerwatu reprezentują przede wszystkim dobrze zachowane grądy z dużym udziałem jodły na granicy jej zasięgu. W rezerwacie występują następujące zespoły roślinne:

- szuwar sitowia leśnego,
- ols porzeczkowy,
- łęg jesionowo – olszowy,
- subkontynentalny las grądowy

Załęczański Park Krajobrazowy został powołany uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu z dnia 5 stycznia 1978 r., jako pierwszy w centralnej Polsce. Celem jego utworzenia była ochrona krajobrazu jurajskiego Wyżyny Wieluńskiej

**Załęczański Park Krajobrazowy i jego otulina
w Gminie**

Gmina	Powierzchnia (ha)		
	Park	Otulina	Razem

Pątnów	5 360	1 720	7 080
Wierzchlas	4 317	4 470	8 787
Wieluń	–	506	506
Osjaków	6	98	104
Razem	9 683	6 794	16 477

Park położony jest w południowo–zachodniej części województwa łódzkiego, w gminach Pątnów, Wierzchlas i Działoszyn. Fragmentami wchodzi również na teren województwa śląskiego w gminie Lipie oraz opolskiego w gminie Rudniki. Jego całkowita powierzchnia wynosi 14.485 ha, a strefy ochronnej 12.328 ha. Obszar Parku zajmuje północno–wschodnią część Wyżyny Krakowsko–Częstochowskiej zwanej Jurą Polską, stanowiąc ostatnie północne ogniwo systemu jurajskich parków krajobrazowych. Zadaniem Parku jest ochrona неповtarzalnego krajobrazu jurajskich wapiennych ostańców kryjących w sobie wiele form krasu, wraz z osobliwą fauną i florą oraz urokliwego odcinka rzeki Warty określanego jako najpiękniejszy, najwartościowszy przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu. Warta płynie przez Park blisko 40–sto kilometrowym „Wielkim Łukiem” wrzynając się głęboko w skaliste wapienne podłoże. Z krawędzi przełomów: działoszyńskiego i krzeczowskiego rozciągają się malownicze widoki na dolinę i wysoczyznę z łagodnymi pagórami jurajskich ostańców oraz pasmami morenowych wzgórz. Dolina ta, o wysokich, stromych zboczach, często pocięta parowami i dolinkami pobocznymi, tylko w niewielkim stopniu nosi ślady ludzkiej gospodarki, natomiast koryto rzeki jest całkowicie naturalne. Nurt Warty często zmienia kierunek, meandruje, podmywa brzegi, usypuje piaszczyste łachy, tworzy i niszczy liczne wyspy. Terenowi Załęczańskiemu Parkowi Krajobrazowego swoisty charakter nadaje zespół przyrodniczych zjawisk związanych z wapiennym podłożem Jury Polskiej. Jurajskie skały ukazują się na powierzchni gruntu na szczytach ostańców wapiennych, na krawędzi doliny Warty pod Lisowicami oraz w licznych kamieniołomach. Są one efektem tradycyjnego, długotrwałego gospodarowania mieszkających tu ludzi. Powstały podczas pozyskiwania kamienia wapiennego wykorzystywanego jako budulec, bądź do wypału wapna w prymitywnych piecach budowanych na krawędziach kamieniołomów. Wiele takich „wapienników” pozostało do dziś jako turystyczna atrakcja, a zarazem charakterystyczny element krajobrazu Parku. W kamieniołomach eksponowane są głębokie przekroje geologiczne górnourajskich wapieni, kopalne zjawiska krasowe oraz skamieniałości zwierząt morskich. Najwartościowszymi przyrodniczo elementami związanymi z jurajskim podłożem Parku są ostańce wapienne. Ich odsłonięte szczyty porasta wielobarwna murawa kserotermiczna, a pośród skałek rozwinęły się osobliwe zespoły wapieniolubnej roślinności. Znajduje się tu również wiele form rzeźby krasowej, a wśród nich stanowiące turystyczną atrakcję jaskinie krasowe. W Załęczańskim Parku

Krajobrazowym występuje wyjątkowy, leczniczy mikroklimat, który swoje zalety zawdzięcza charakterystycznej, sucholubnej roślinności porastającej rozległe nieurodzajne, odkryte przestrzenie. Teren Parku wyróżnia się także znacznymi wartościami kulturowymi. Znajduje się tu wiele cennych i bogatych stanowisk archeologicznych. Na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego oraz w jego otulinie utworzono 5 rezerwatów przyrody, 8 użytków ekologicznych oraz 22 pomniki przyrody:

W **rezerwacie geologicznym „Węże”** o powierzchni 20,74 ha, ochronie poddano wapienny ostaniec, górę „Zelce”, najdalej na północ wysunięty fragment skalnego krajobrazu jury Polskiej, z systemem 10 jaskiń krasowych, z cennymi stanowiskami paleontologicznymi kopalnej lądowej fauny pliocenu, innymi licznymi zjawiskami krasowymi, a także najbogatszymi w tej części Jury stanowiskami roślinności wapieniolubnej, w tym murawy kserotermiczne i naskalne oraz szczelinowy zespół wapieniolubnych paproci.

Rezerwat geologiczny „Szachownica”, o powierzchni 12,70 ha chroni porośnięte żyzną buczyną niżową wapienne wzgórze „Krzemienną Górę”, z profilem geologicznym oraz wielkim systemem korytarzy proglacialnej jaskini „Szachownica”. W jej ścianach odsłaniają się liczne skamieniałe zwierzęta budujące jurajskie skały: amonity, belemity, nagromadzenia gąbek. „Szachownica” jest wyjątkowym w kraju miejscem hibernacji nietoperzy.

Rezerwat leśny „Dąbrowa w Nizankowicach”, o powierzchni 100,73 ha. Przedmiotem ochrony jest tu naturalna kwaśna dąbrowa trzcinnikowa i dąbrowa świetlista oraz stanowiska rzadkich gatunków roślin.

Rezerwat leśny „Bukowa Góra”, o powierzchni 1,06 ha. jest rezerwatem ścisłym. Ochronie poddano fragment kwaśnej buczyny niżowej z udziałem jodły otaczający urokliwą niszę źródliskową. W drzewostanie wyróżniają się stare, okazałe buki.

Rezerwat leśny „Stawiska”, o powierzchni 6,28 ha, chroni leśny płat grądu niskiego i zbiorowisk łągowych z dużą ilością ponad 300-letnich dębów.

Z użytków ekologicznych na uwagę zasługuje urokliwe **starorzecze Warty „Wronia Woda”**. Jest to stosunkowo niedawno odcięty rzeczny meander, będący cennym siedliskiem dla ptaków i innych zwierząt wodnych.

Znaczną ilość spośród 22 pomników przyrody w powiecie stanowią obiekty o ciekawej geologii, np. największa wapienna skała parku Góra Świętej Genowefy, Jaskinia „Ewy”, Ujście Suchej Strugi (źródła przykorytowe będące ujściem ginącego w „ponorach” krasowego strumyka), Granatowe źródła (jedyne na Jurze Polskiej krasowe źródła terasowe), Żabi Staw (urokliwy zbiornik wodny z masową populacją grzybieni północnych).

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki o powierzchni 25,3 tys. ha położony jest na terenie powiatów: łaskiego, sieradzkiego, wieluńskiego i zduńskowolskiego. Utworzony został w dniu 14.09.1989 r., uchwałą Nr VIII/45/89 WRN w Sieradzu, w celu objęcia szczególną ochroną, dla potrzeb dydaktyczno–naukowych i krajoznawczych bezcennego, niepowtarzalnego krajobrazu naturalnych dolin rzecznych Warty, Widawki,

Grabi, Niecieczy i Oleśnicy. Wiele odcinków tych rzek, zwłaszcza Warty, ma charakter wyraźnych przełomów. Z ich krawędzi otwierają się efektowne ciągi widokowe na dolinę oraz meandrujące, pięknie otoczone bujną roślinnością naturalne koryta rzeczne. Cenna biologiczna obudowa rzek i strumieni, liczne starorzecza, torfowiska i tereny podmokłe z mozaiką dobrze wykształconych zespołów roślinności bagiennej, wodnej i szuwarowej, daje schronienie dla wielu, często bardzo rzadkich gatunków zwierząt. Szczególnie dla wodnego ptactwa mokradła Parku to wymarzone łąkowe siedliska. Podstawowe przyrodnicze walory Parku związane są ze środowiskiem wodnym, jednak nie brak tu innych wartości, jak np. płątów kserotermicznych muraw i zarośli oraz ciekawych fragmentów borów i lasów liściastych. Występuje tu również wiele interesujących i cennych dla nauki procesów oraz struktur geomorfologicznych urozmaicających krajobraz Parku. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki jest fragmentem krajowego korytarza ekologicznego.

**Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki
i jego otulina**

Gmina	Powierzchnia (ha)		
	Park	Otulina	Razem
Konopnica	3 630	2 473	6 103
Ostrówek	–	177	177
Osjaków	–	81	81
Razem	3 630	2 731	6 361

Ponadto w powiecie znajduje się 1 stanowisko dokumentacyjne o powierzchni 0,52 ha – odkrywka geologiczna w Olewinie, 55 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 84, 1 ha oraz dwa zespoły przyrodniczo–krajobrazowe o powierzchni 2 766 ha.

Łącznie tereny chronione stanowią 28% powierzchni powiatu wieluńskiego.

Obszary chronione natura 2000 w powiecie wieluńskim

Na oficjalnej stronie Ministerstwa Środowiska dotyczącej sieci Natura 2000 w Polsce (<http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/index.php>), aktualizowanej w dniu 2 października 2007 r. (w portalu umieszczono nowe obszary Natura 2000, których bazy zostały przekazane do Komisji

Europejskiej w dniu 31 sierpnia 2007 r.) w powiecie wieluńskim widnieje jeden obszar Natura 2000.

Obszar **PLH100007 Załęczański Łuk Warty**, o powierzchni 9 317.238 ha obejmuje dolinę Warty od Lisowic do Kochlewa i duży teren w zakolu rzeki, na 40 kilometrów jej biegu. W krajobrazie dominują formacje plejstoceny (wzgórza morenowe, równiny piaszczyste, sandry). Występują tu także liczne utwory krasowe takie jak: jaskinie, źródła, skałki, studnie i leje. Charakterystyczną cechą krajobrazu jest głęboko wcięta w wapienne podłoże (30–60 m) i tworząca trzy przełomy dolina Warty. Zmienione w wyniku ekstensywnej gospodarki lasy, aktualnie zdominowane są przez sosnę. Obszar ten położony jest na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (14 493,0 ha; 1978) z rezerwatami przyrody: Dąbrowa w Niżankowicach (102,25 ha; 1983) i Węże (20,74 ha; 1972).

Siedliska występujące w obszarze (pokrycie [%])

- lasy iglaste 54 %
- tereny rolnicze z dużym udziałem elementów naturalnych 17 %
- grunty orne 17 %
- lasy w stanie zmian 4 %
- złożone systemy upraw i działek 3 %
- lasy liściaste 3 %
- łąki i pastwiska 2 %

Siedliska wymienione w Załączniku I w obszarze (pokrycie [%])

- Pomorski kwaśny las brzozowo–dębowy 20%
- Ciepłolubne dąbrowy 7%
- Niżowe i górskie świeże łąki i użytkowane ekstensywnie 5%
- Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk 3%
- Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne 1%
- Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe 1%
- Murawy kserotermiczne – priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków 1%
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 1%
- Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami 0.1%
- Ciepłolubne buczyny storczykowe 0.1%
- Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne 0.03%

Ssaki wymienione w Załączniku II

- bóbr europejski

- nocek Bechsteina
- nocek duży
- wydra

Ryby wymienione w Załączniku II

- boleń
- minóg strumieniowy
- piskorz

Do sieci Natura 2000 został również zgłoszony obszar Międzyrzecza Warty i Widawki, ale na ww. stronie internetowej obszar ten nie został umieszczony

4.5.4 Problemy i zagrożenia

Podstawowym problemem jest antropopresja. Powoduje zmniejszenie bioróżnorodności, wymieranie gatunków, a co za tym idzie ubożenie ekosystemów i degradację krajobrazu.

Generalnie największe szkody w środowisku przyrodniczym powodowane przez człowieka związane są z:

- dużym budownictwem w dolinach rzek i na ich obrzeżach,
- budownictwem przemysłowe w pobliżu terenów cennych przyrodniczo,
- nielegalnymi składowiskami śmieci,
- dewastacją parków i zieleńców,
- chorobami, szkodnikami, pożarami lasów,
- pracami melioracyjnymi polegające na odwadnianiu terenów podmokłych, bagiennych i torfowiskowych prowadzące do zmiany biotopów torfowiskowych, wodnych, szuwarowych i podmokłych łąk,
- przecinaniem terenów cennych przyrodniczo ciągami komunikacyjnymi,
- emisją zanieczyszczeń od powietrza.

Działania takie powodują przede wszystkim zmniejszanie się liczby składowisk wielu gatunków roślin oraz przekształcanie siedlisk.

Eliminacja cennych składników szaty roślinnej może nastąpić również w wyniku procesów spontanicznej sukcesji jak zarastanie krzewami, czy przekształcenia płatów boru świeżego w bór mieszany.

4.6 Hałas

4.6.1 Podstawy oceny klimatu akustycznego w środowisku

Ocenę stanu akustycznego środowiska dokonuje się obowiązkowo dla:

- aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. (w gestii starosty; oceny dokonywane w formie map akustycznych opracowanych i aktualizowanych w cyklach pięcioletnich). Powiat nie stanowi aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców w związku z powyższym nie jest objęty obowiązkiem wykonania oceny akustycznej;

- terenów poza aglomeracjami, na których eksploatacja obiektów może powodować przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu (w gestii zarządców, właścicieli dróg, linii kolejowych, lotnisk). Zarządcy dróg, linii kolejowych powinni dokonać oceny akustycznej dla dróg po których przejeżdża ponad 6 000 000 pojazdów rocznie i linii kolejowych po których przejeżdża ponad 60 000 pociągów rocznie. Od 1 stycznia 2011 r. ilość ta zmniejsza się do 3 000 000 w przypadku dróg i do 30 000 w przypadku linii kolejowych.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje oceny stanu akustycznego na terenach nie wymienionych powyżej.

Dopuszczalne wartości poziomów hałasu w środowisku określone są w tabeli 1 Załącznika do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826).

Tabela 27. Dopuszczalne poziomy hałasu

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe objekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno następującym po sobie	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	Strefa ochronna „A” uzdrowiska Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży Tereny domów opieki społecznej Tereny szpitali w miastach	55	50	50	40
3	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego Tereny zabudowy zagrodowej Tereny rekreacyjno- wypoczynkowe	60	50	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	65	55	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826).

4.6.2 Hałas komunikacyjny

Uciążliwość hałasową stanowi głównie hałas komunikacyjny, występujący wzdłuż ciągów komunikacyjnych – dróg, ulic, szczególnie tras tranzytowych, kolei. Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników, przede wszystkim:

- natężenie ruchu,
- średnia prędkość pojazdów, ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych,

- pochylenie podłużne drogi, łuki,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Państwowy Zakład Higieny opracował na podstawie badań ankietowych skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych hałasów komunikacyjnych.

Zgodnie z dokonaną klasyfikacją uciążliwość tego rodzaju hałasów w następujący sposób zależy od wartości poziomu równoważnego L_{Aeq} :

- mała uciążliwość: < 52dB,
- średnia uciążliwość: 52 dB – 62 dB,
- duża uciążliwość: 63 dB – 70 dB,
- bardzo duża uciążliwość: >70 dB.

Zgodnie z zaleceniami WHO dotyczącymi dokuczliwości, zakłóceń snu i zakłóceń rozmów, należy uznać, że przekroczenie granicy poziomów hałasu na zewnątrz budynku, równej 70 dB w porze dziennej i 60 dB w porze nocnej, stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia.¹⁵

4.6.3 Hałas przemysłowy

Generalnie systemy lokalizacji nowych inwestycji oraz potrzeba sporządzania ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na ograniczenie hałasu pochodzącego z zakładów przemysłowych. Dla źródeł hałasu tego rodzaju, ze względu na ich niewielkie rozmiary, istnieją, możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu do środowiska przez stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się dane maszyny wytwarzające hałas.

Na terenie powiatu wieluńskiego nie ma obecnie zakładu, który miałby naliczoną karę za nadmierną emisję hałasu do środowiska.

4.6.4 Problemy i zagrożenia

Uciążliwości hałasowe spowodowane są głównie przez emisje hałasu komunikacyjnego. Związane jest to ze wzrostem natężenia ruchu drogowego. Wzmoczony ruch związany jest dodatkowo z przejazdami tranzytowymi. Jednocześnie wzrost liczby pojazdów uczestniczących w ruchu wiąże się z problemami w płynności przejazdów.

Na uciążliwości spowodowane hałasem komunikacyjnym wpływa również zły stan techniczny dróg.

Natomiast najczęstszymi przyczynami nadmiernej emisji hałasu z zakładów przemysłowych do środowiska są:

- brak właściwych zabezpieczeń akustycznych źródeł hałasu pracujących na zewnątrz budynków produkcyjnych (instalacje wentylacyjno-klimatyzacyjne),
- niewystarczająca izolacyjność akustyczna ścian budynków produkcyjnych,

¹⁵ Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2006 roku

- niewłaściwa organizacja działalności produkcyjnej realizowanej z udziałem hałaśliwych środków technicznych.

Systemy lokalizacji nowych inwestycji oraz potrzeba sporządzania ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na ograniczenie hałasu.

4.7 Gospodarka odpadami

Szczegółowe omówienie gospodarki odpadami przedstawiono w Planie Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego.

4.8 Poważne awarie przemysłowe

Nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska oraz człowieka mogą mieć miejsce w wyniku:

- prowadzenia działalności przemysłowej z użyciem substancji niebezpiecznych,
- transportu materiałów i substancji niebezpiecznych,
- celowej działalności człowieka związanej z pozbywaniem się, w sprzeczności z przepisami, substancji lub materiałów niebezpiecznych.

4.8.1 Zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (**ZDR**) lub za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (**ZZR**).

Na terenie powiatu wieluńskiego znajdują się dwa zakłady przemysłowe należące do grupy zakładów zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej:

- **„Bałtyk Gaz” Sp. z o.o. w Rumii, Rozlewnia Gazu w Wieluniu** – na terenie zakładu magazynowany jest gaz płynny propan – butan. Gaz magazynowany jest w zbiornikach nadziemnych o pojemności 54 m³. W zakładzie znajduje się 165,0 Mg gazu. W rozlewni odbywa się załadunek gazu do autocystern, w budynku rozlewni prowadzone jest napełnianie butli 11 kg i 33 kg. W zakładzie znajduje się sygnalizacja alarmowa świetlna i dźwiękowa, opracowano Program Zapobiegania Awariom, który przedstawiono Komendzie Powiatowej PSP w Wieluniu i WIOŚ w Łodzi. Ponadto wprowadzono system bezpieczeństwa (system szkoleń i obsługi instalacji). Obecnie zakład spełnia minimalne wymagania w zakresie wyposażenia rozlewni gazu w systemy kontrolno – zapobiegawcze wystąpieniu na terenie zakładu poważnej awarii przemysłowej;
- **„Dorgas” Dorota Łyżwa w Konstancynie Łódzkim, Rozlewnia Gazu w Konopnicy** – na terenie zakładu magazynowany jest gaz płynny propan – butan. Gaz magazynowany jest w dwóch zbiornikach nadziemnych zakopcowanych o pojemności 63,3 Mg każdy, w ilości 126,6 Mg. Na terenie rozlewni

prorowadzone jest napełnienie autocystern, napełnienie butli 33 kg i 11 kg oraz magazynowanie butli. W 2008 r. zakład przedłożył Komendantowi Powiatowemu PSP w Wieluniu oraz WIOŚ w Łodzi program Zapobiegania Awariom. W zakładzie znajduje się sygnalizacja alarmowa świetlna i dźwiękowa. Zakład spełnia minimalne wymagania w zakresie wyposażenia rozlewni gazu w systemy kontrolno – zapobiegawcze wystąpieniu na terenie zakładu poważnej awarii przemysłowej. Bezpieczeństwu instalacji nie sprzyjają jednak częste zmiany dzierżawczy rozlewni.

Ponadto na terenie powiatu znajdują się trzy zakłady mogące być źródłem wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze względu na wykorzystanie w nich substancji niebezpiecznych:

- **ZUGiL S.A. w Wieluniu** – w zakładzie magazynowany jest kwas solny – wykorzystywany w zakładzie cynkowania ogniowego. Kwas solny magazynowany jest w zbiornikach nadziemnych, ogrodzonych i zabezpieczonych przed dostępem osób postronnych
- **Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu** – na terenie zakładu, w instalacji chłodniczej znajduje się ciekły amoniak. Amoniak magazynowany jest w zbiorniku nadziemnym. W zakładzie zainstalowany jest wiatrowskaz oraz sygnalizacja alarmowa dźwiękowa i świetlna.
- **Zakłady Mięсне „Euromeat” w Mokrsku** – na terenie zakładu, w instalacji chłodniczej znajduje się ciekły amoniak. W zakładzie zainstalowany jest wiatrowskaz oraz sygnalizacja alarmowa dźwiękowa i świetlna.

Na terenie powiatu wieluńskiego znajduje się jeden mogilnik z przeterminowanymi środkami ochrony roślin. Mogilnik znajduje się w lesie, w miejscowości Chorzyna, gm. Osjaków. Mogilnik stanowi podziemny betonowy zbiornik i jest zabezpieczony przed dostępem osób postronnych.

Dodatkowymi miejscami większego ryzyka są stacje paliw, gazociągi.

4.8.2 Transport materiałów niebezpiecznych

Na terenie powiatu źródłem potencjalnych awarii może być transport materiałów niebezpiecznych, przebiegający przez teren powiatu.

Tabela 28. Zdarzenia z udziałem materiałów niebezpiecznych na terenie powiatu wieluńskiego

Data zdarzenia	Miejsce zdarzenia	Rodzaj zdarzenia	Kwalifikacja zdarzenia
9.11.2006 r.	Wielgie gmina Ostrówek powiat wieluński droga krajowa – odcinek Widawa – Wieluń	Wypadek drogowy autocysterny przewożącej olej opałowy. Do rowu przydrożnego i na jezdnię wyciekło około 0,5 Mg oleju opałowego.	Zdarzenie lokalne, krótkotrwałe, bez skutków ubocznych w środowisku lub przy niewielkim jego zanieczyszczeniu i potencjalnie niewielkim zagrożeniu

15.12.2006 r.	Zakłady Mięsne EUROMEAT Sp. z o.o. w Mokrsku 343 gmina Mokrsko powiat wieluński	Rozszczelnienie rurociągu instalacji chłodniczej amoniakalnej. Z rozszczelnionego rurociągu wyciekło około 200 kg amoniaku.	Poważna awaria z uwagi na skutki wobec osób
---------------	--	--	--

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008–2011 z perspektywą na lata 2012–2015

4.8.3 Problemy i zagrożenia

Zagrożenie może stanowić stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej oraz stan techniczny pojazdów wykorzystywanych do transportu materiałów niebezpiecznych.

4.9 Promieniowanie elektromagnetyczne¹⁶

Promieniowanie elektromagnetyczne dzielimy na jonizujące i niejonizujące. Podział ten wynika z ograniczonej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii. Granica ta wynosi około 10^{15} Hz.

Promieniowanie elektromagnetyczne jonizujące zawiera się w zakresie częstotliwości powyżej tej granicy i jego oddziaływanie powoduje uszkodzenie organów wewnętrznych i zmiany DNA. Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące jest to promieniowanie, którego energia oddziałując na każde ciało materialne (w tym także na organizmy żywe), nie powoduje w nim procesu jonizacji i zawiera się poniżej granicy 10^{15} Hz. Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofały, radiofały oraz fały o bardzo niskiej częstotliwości VLF i ekstremalnie niskiej częstotliwości ELF.

Promieniowanie to powstaje w wyniku działania zespołów sieci i urządzeń elektrycznych w pracy, w domu, urządzeń elektromedycznych do badań diagnostycznych i zabiegów fizykochemicznych, stacji nadawczych, urządzeń energetycznych, telekomunikacyjnych, radiolokacyjnych i radionawigacyjnych.

Odpowiednio do coraz niższej częstotliwości podzakresów promieniowania niejonizującego energia promieniowania elektromagnetycznego jest coraz niższa, ale jednocześnie wiedza o oddziaływaniu na materię żywą jest coraz mniejsza. Człowiek w swym rozwoju nie był ekspozycja na promieniowanie elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu ELF, VLF, radiofal i mikrofal. Są to więc zakresy, w których źródła są budowane przez człowieka i to zaledwie od około stu lat.

Trzy podzakresy: pole stałe DC, podczerwień i światło widzialne, są dla człowieka zakresami naturalnymi.

4.9.1 Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie powiatu wieluńskiego

W gminie nie prowadzono badań dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych. Potencjalnym źródłem pól elektromagnetycznych są: linie i stacje elektroenergetyczne, stacje telefonii komórkowej i transformatory.

¹⁶ Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008–2011 z perspektywą na lata 2012–2015

Na podstawie pomiarów Instytutu Energetyki w Warszawie stwierdzono, że pod przęsłami linii natężenie pola elektrycznego nie przekracza 7 kV/m tj. nie przekracza dopuszczalnej wartości 10 kV/m. W sąsiedztwie budynków mieszkalnych zlokalizowanych w najbliższym sąsiedztwie linii, natężenie pola elektrycznego nie przekracza wartości 0,1 kV/m.¹⁷

WIOŚ w Łodzi nie prowadził pomiarów natężenia promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu wieluńskiego.

4.9.2 Problemy i zagrożenia

W formie tabeli przedstawiono oddziaływanie wybranych rodzajów promieniowania elektromagnetycznego na organizmy żywe.

Tabela 29. Charakterystyka wybranych rodzajów promieniowania elektromagnetycznego.

Rodzaj promieniowania	Właściwości	Znaczenie w środowisku	Środki ochrony
Promieniowania gamma	Promieniowanie elektromagnetyczne o dużej energii i małej długości fali, jest najbardziej przenikliwe spośród alfa, beta i gamma, emitowane podczas rozszczepiania jądra izotopów	Jest bardzo groźnym czynnikiem rażenia w przypadku skażeń. Powoduje zmiany w strukturze DNA i chromosomów, może wywołać białaczkę, nowotwory skóry.	Tarcze z metali ciężkich np. ołowiu
Promieniowanie rentgenowskie – X	Promieniowanie elektromagnetyczne o długości fali od 0,001 Å do 100 Å, różni się promieniowanie rentgenowskie miękkie (mniej przenikliwe) i twarde (bardziej przenikliwe)	Jest niebezpieczne może wywołać białaczkę	Szkło ołowiowe, gruba blacha metalowa z ołowiu, żelaza
Promieniowanie ultrafioletowe – UV	Krótkofalowe promieniowanie elektromagnetyczne o długości fali 0,4nm – 10nm, stanowi 9% promieniowania słonecznego, niewidzialne dla oka ludzkiego, jest silnie pochłaniane przez warstwę ozonową	Dawki w normie działają pozytywnie, zabijając mikroorganizmy chorobotwórcze, inicjujące syntezę witaminy D u ssaków, ptaków. Nadmierne dawki są szkodliwe dla zdrowia – skóry, oczu	Filtry pochłaniające ten zakres promieniowania
Promieniowanie widzialne	Część promieniowania słonecznego o długości fali w zakresie 0,4 – 0,75m, widzialne dla oka ludzkiego	Źródło energii decyduje o życiu na Ziemi, przebiegu procesu fotosyntezy, stymuluje procesy rozrodu i rozwoju. Warunkuje aktywność dobową i sezonową organizmów	Filtry pochłaniające dany zakres promieniowania
Promieniowanie podczerwone	Fale elektromagnetyczne o długości większej niż 0,75m, składnik promieniowania słonecznego, niewidzialne dla oka ludzkiego, jest emitowane przez nagrzane ciała	Ma duże znaczenie ekologiczne, głównie ze względu na wywoływanie efektu cieplarnianego. Wzmacnia procesy produkcji biologicznej	Filtry pochłaniające ten zakres promieniowania

¹⁷ Program Ochrony Środowiska Gminy Osjaków, 2005

Promieniowanie o wysokiej częstotliwości	Fale elektromagnetyczne o długości fali 100m do 1mm. Promieniowanie tego typu jest niewyczuwalne przez zmysły człowieka. Emitowane jest przez urządzenia radio – telewizyjne, telekomunikacyjne, elektryczne i elektroniczne.	Działanie negatywne w postaci efektu termicznego komórek.	Blachy żelazne lub aluminiowe o grubości 0,5mm oraz gęsta siatka mosiężna lub miedziana.
--	---	---	--

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008–2011

Natężenie promieniowania elektromagnetycznego na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym może występować w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji. Ponadto może to mieć miejsce również w przypadkach nakładania się oddziaływań kilku źródeł.

4.10 Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna ma na celu wykształcenie u ludzi podstaw proekologicznych, które wpłyną na minimalizację nadmiernej eksploatacji zasobów środowiska naturalnego oraz przyczynią się do poprawy jego stanu.

Zgodnie z zapisami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej do głównych celów zalicza się:

- kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi,
- umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska,
- tworzenie nowych wzorców zachowań oraz kształtowanie postaw, wartości niezbędnych dla poprawy stanu środowiska,
- upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich strefach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka.

Edukacja ekologiczna realizowana ma być w dwóch systemach kształcenia: systemie formalnym i systemie nieformalnym. System formalny ma obejmować strefy wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, szkolnictwa wyższego oraz edukacji dorosłych. System nieformalny to poza szkolna edukacja ekologiczna obejmująca strefy instytucji i urzędów centralnych, województw, samorządów lokalnych, administracji terenów chronionych, organizatorów turystyki, kościołów, miejsc pracy, rodzin, środków masowego przekazu.

Przez Starostwo podejmowane są różne akcje związane z problematyką edukacji ekologicznej:

- Organizowanie akcji sprzątania powiatu,
- Organizowanie konferencji poświęconych problematyce ochrony środowiska,
- Przeprowadzenie prelekcji o zakresie ochrony środowiska,
- Udzielenie pomocy z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W poszczególnych gminach w ramach edukacji ekologicznej prowadzone są imprezy i przedsięwzięcia:

- akcja „Sprzątanie Świata”,
- obchody Dnia Ziemi,
- Światowy Dzień Ziemi,
- konkurs „Zbiórka baterii”,
- konkursy plastyczne, wiedzy,
- inne imprezy proekologiczne organizowane przez szkoły.

Na terenie gminy Osjaków został zorganizowany program edukacyjny pt. „Mój Zielony Świat na terenie gminy Osjaków”. W 2006 r. organizatorem programu był Urząd Gminy w Osjakowie przy współpracy firmy Eko-region Sp. z o.o. Bełchatów, zaś w 2007 r. i 2008 r. organizatorem był Urząd Gminy w Osjakowie. Program składał się z kilku etapów, z różnego rodzaju konkursów związanych z gospodarką odpadami (np.: zbiórki baterii, makulatury), zorganizowanych zarówno dla dzieci w szkołach jak i dorosłej społeczności gminy. Zostały również rozesłane ulotki informacyjne na temat odpadów, możliwości ich ponownego wykorzystania. Zachęcano do podejmowania działań mających na celu poprawę środowiska naturalnego. Zorganizowane były wyjazdy na spotkania z zakresu ochrony środowiska, na których była mowa o konieczności i zaletach segregowania odpadów. Przekazano mieszkańcom książeczki informacyjne Fundacji Łódzkiej bez azbestu pt. „bezpieczne użytkowanie, demontaż i składowanie wyrobów zawierających azbest” oraz rozmieszczono na tablicach ogłoszeń plakaty o szkodliwości azbestu.

Istotne jest zaangażowanie placówek oświatowych, miejskich podmiotów gospodarczych oraz przedstawicielei lokalnej społeczności w organizowaniu happeningów ekologicznych, akcji proekologicznych tj. Dni Ziemi, Sprzątanie Świata.

Głównymi odbiorcami powyższych działań są dzieci i młodzież, wśród których najszybciej można upowszechnić wiedzę z zakresu ochrony środowiska oraz wpoić nawyki postępowania proekologicznych.

4.11 Wnioski z diagnozy

4.11.1 Analiza SWOT – Aspekt środowiskowy

W wyniku diagnozy stanu środowiska naturalnego sformułowane zostały poniżej czynniki istotne wpływające na stan środowiska i jego ochronę na terenie powiatu wieluńskiego.

W analizie przedstawiono:

- Mocne strony – w postaci przewagi zjawisk i procesów pozytywnych dla rozwoju i poprawy stanu środowiska, które powinny być kontynuowane i wzmacniane,
- Słabe strony – w postaci procesów, barier, wad ograniczających możliwości rozwojowe, które powinny być zmniejszone lub niwelowane,
- Szanse – w postaci czynników obiektywnych, zewnętrznych, na które nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego, oraz wyjątkowej sytuacji jaką daje możliwość wykorzystania znacznych środków pomocowych UE dla poprawy środowiska,

- Zagrożenia – wynikające przede wszystkim z czynników zewnętrznych stwarzających niebezpieczeństwo dla zmiany niekorzystnej.

Mocne strony:

- bogate zasoby wód podziemnych o wysokiej jakości,
- atrakcyjny układ środowiska naturalnego,
- atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego (objęte ochroną),
- wysoki udział użytków rolnych,
- znaczny areał terenów leśnych,
- wystarczająca wydajność istniejących stacji na ujściach wody,
- wzrost inwestycji związanych z modernizacją i budową obiektów i urządzeń gospodarki wodno – ściekowej,
- stały wzrost ilości mieszkańców połączonych z siecią kanalizacji sanitarnej,
- stały wzrost ilości mieszkańców objętych zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych,
- postęp w segregowaniu odpadów komunalnych,
- brak przekroczeń wartości normatywnych zanieczyszczeń gazowych,
- prowadzenie akcji dotyczących popularyzacji wiedzy z zakresu prawidłowej gospodarki odpadami,
- organizacja konkursów ekologicznych,
- duże zaangażowanie władz samorządowych w popularyzację wiedzy ekologicznej

Słabe strony:

- potencjalne zagrożenie gleb erozją wietrzną,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- gleby o niskiej wartości bonitacyjnej,
- nadal niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacji deszczowej,
- degradacja krajobrazu (zaśmiecanie i tworzenie tzw. dzikich wysypisk),
- brak monitoringu emisji pól elektromagnetycznych,
- niewielki stopień wykorzystania energii odnawialnych,
- mała płynność ruchu drogowego,
- zły stan nawierzchni drogowych (wpływający na propagację hałasu),
- ponadnormatywny poziom emisji pyłu zawieszonego PM10,
- brak utwardzonych dróg w niektórych częściach powiatu.

Szanse:

- dostępność środków unijnych,
- zaktualizowane, zaostrzone przepisy z zakresu ochrony przyrody i środowiska , dostosowane do wymogów unijnych,
- skoordynowane działań prośrodowiskowych na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej,
- stworzenie zintegrowanego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów,

- zmiany procesów produkcyjnych (nowoczesne i bezpiecznie ekologicznie technologie), minimalizacja zużycia surowców naturalnych i emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego oraz racjonalna gospodarka odpadami stałymi (recykling),
- wdrożenie ekologicznych metod oczyszczania wód powierzchniowych,
- wzrost akceptacji społecznej dla działań zrównoważonego rozwoju,

Zagrożenia:

- skomplikowane procedury ubiegania się o pomocowe środki unijne,
- konkurencja innych ośrodków i regionów w pozyskiwaniu kapitału zewnętrznego,
- wysokie koszty wdrażania planów gospodarki odpadami,
- nadal za niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg,
- wzrastające natężenie ruchu samochodowego,
- nadal niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.

5 Cele, działania i zadania Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010–2013 z perspektywą na lata 2014–2017

Zasadą naczelną w działaniach zmierzających do poprawy stanu środowiska i zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego jest zasada zrównoważonego rozwoju, który będzie realizowany przez politykę ochrony środowiska .

We wcześniejszych rozdziałach programu przeprowadzono szczegółową analizę stanu i jakości poszczególnych elementów środowiska powiatu wieluńskiego, która umożliwiła identyfikację najważniejszych zagrożeń.

Najważniejsze problemy powiatu wieluńskiego w zakresie ochrony środowiska to:

- zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków,
- degradacja gleb i powierzchni ziemi,
- niewielki stopień wykorzystywania energii odnawialnej,
- zły stan techniczny dróg wpływający na propagację hałasu.

Jako nadrzędną zasadę obowiązującą w Programie należy przyjąć zrównoważony rozwój, przez co należy rozumieć taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli, zarówno współczesnego jak i przyszłych pokoleń.

Program wskazuje cele, priorytety ekologiczne, działania i zadania, które są skoordynowane ze Strategią rozwoju powiatu wieluńskiego.

Aktualny stan środowiska i przewidywane jego zmiany w aspekcie planowanego rozwoju gospodarczego i przestrzennego wymuszają konieczność realizacji przedsięwzięć proekologicznych. Bardzo ważnym problemem jest dokonanie obiektywnego wyboru priorytetów realizacyjnych poprzez ustalenie znaczenia i konieczności rozwiązania problemów. Wyboru dokonano przyjmując:

- zgodność z Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2009 –2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016,
- zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska,
- zgodność z celami zawartymi w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko,
- zgodność z Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015,
- jednoczesne osiągnięcie poprawy stanu w kilku komponentach środowiska.

W związku z powyższym na terenie powiatu wskazano następujące priorytety ekologiczne:

CEL PODSTAWOWY: OCHRONA I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA

- Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią
- Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją
- Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości
- Priorytet IV Racjonalna gospodarka odpadami
- Priorytet V Poprawa jakości powietrza

CEL UZUPEŁNIAJĄCY I: PRZECIWDZIAŁANIE POZOSTAŁYM ZAGROŻENIOM POCHODZENIA ANTROPOGENICZNEGO

- Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu
- Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii
- Priorytet VII Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego
- Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców

CEL UZUPEŁNIAJĄCY II: PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA

- Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych

Główne kierunki działań zmierzające do realizacji założonych priorytetów:

- Kontynuacja modernizacji istniejącej i budowa nowej sieci wodociągowej
- Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii
- Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin
- Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej
- Uporządkowanie gospodarki ściekowej

- Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych
- Ochrona przed wylewami rzek
- Poprawa stanu aerosanitarnego na terenie Wielunia
- Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg
- Budowa obwodnic śródmiejskich
- Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej
- Modernizacja taboru komunikacji autobusowej
- Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej
- Monitoring hałasu
- Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów
- Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami
- Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi
- Rekultywacja terenów zdegradowanych
- Ochrona zieleni
- Ochrona zasobów leśnych
- Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego
- Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji
- Edukacja ekologiczna w szkolnictwie
- Edukacja ekologiczna dorosłych
- Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych
- Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych

Dalej przedstawiono zestawienie wyżej wymienionych działań.

Tabela 30. Priorytety i działania proekologiczne powiatu wieluńskiego

Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią	Uporządkowanie gospodarki ściekowej
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych
	Ochrona przed wylewami rzek
Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi
	Rekultywacja terenów zdegradowanych
Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości	Ochrona zieleni
	Ochrona zasobów leśnych
	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego
	Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji
Priorytet IV Racjonalna gospodarka odpadami	Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami
	Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów

<p>Priorytet V Poprawa jakości powietrza</p>	Poprawa stanu aerosanitarnego na terenie Wielunia
	Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg
	Budowa obwodnic śródmiejskich
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej
	Modernizacja taboru komunikacji autobusowej
	Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej
<p>Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu</p>	Monitoring hałasu
<p>Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii</p>	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych
<p>Priorytet VIII Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego</p>	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych
<p>Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców</p>	Kontynuacja modernizacji istniejącej i budowa nowej sieci wodociągowej
	Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii
	Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin
	Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej
<p>Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych</p>	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie
	Edukacja ekologiczna dorosłych

5.1 Cele, priorytety, działania

Poprawa warunków życia mieszkańców ma być osiągnięta poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie i racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Dla realizacji wyznaczonych priorytetów wskazano działania, według których określone będą zadania do zrealizowania.

PRIORYTET I

Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią

Działanie: Uporządkowanie gospodarki ściekowej

Strategia w zakresie gospodarki ściekowej ma za zadanie między innymi zapobiegać zrzutom nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych (także do gleby i do wód podziemnych). Obejmuje budowę nowych systemów kanalizacyjnych, modernizację istniejących oczyszczalni ścieków, budowę nowych w celu spełnienia wymagań obowiązującego prawa oraz standardów unijnych, sukcesywną realizację sieci kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi.

Działanie: Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych

Poprawa stanu wód przyniesie nie tylko korzyści krajobrazowe, ale również możliwość ich szerszego wykorzystania, na przykład w celach rekreacyjnych.

W zakresie ochrony wód podziemnych jednym ze sposobów ochrony biernej będzie przestrzeganie zasad ustalonych dla stref i obszarów ochronnych ujęć wód podziemnych, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów.

Na terenach zurbanizowanych należy dążyć do uporządkowania gospodarki wodami opadowymi, w szczególności wspierać działania zmierzające do likwidacji dopływów powierzchniowych zanieczyszczeń do wód z dróg (szczególnie w okresie zimy i jesieni, gdy używa się środków chemicznych do likwidacji śliskości pośniegowej).

Działanie: Ochrona przed wylewami rzek

Należy zwrócić uwagę na zmianę opadów – występują wydłużające się okresy bezopadowe, które prowadzą do suszy glebowej, zmniejszania przepływów w rzekach, zanikania cieków, a następnie pojawiające się długie i/lub intensywne opady. Jedynym sposobem ochrony przed skutkami ekologicznymi (i ekonomicznymi) takich stanów jest racjonalna gospodarka posiadanymi zasobami wodnymi, rozwijanie form małej retencji – stawy, rowy melioracyjne, spiętrzanie rzek, jak również zwiększenie naturalnej retencji poprzez wprowadzanie zalesień i zadrzewień. Nieocenioną rolę odgrywają systemy melioracyjne, dlatego należy prowadzić ciągłą modernizację istniejących kanałów melioracyjnych pod kątem retencjonowania wód.

Przed wszystkim oczekuje się zachowania czystych zasobów wód podziemnych, poprawę jakości wód powierzchniowych oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej wód powierzchniowych. Rozwój i modernizacja systemów retencyjnych będzie zapobiegać wylewom rzek (a także zjawiskom suszy) oraz wpływać na poprawę bilansu wodnego.

Należy zwrócić uwagę, że poprawa jakości wód będzie pośrednio wpływać na poprawę jakości gleb.

PRIORYTET II

Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją

Działanie: Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi

Podstawą jest racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, które powinno polegać na zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej, dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Istotna jest działalność człowieka w zakresie działań agrotechnicznych. W rolnictwie powinno być upowszechnianie i wdrażanie Zasad Dobrej Praktyki Rolniczej.

Ponadto należy zapobiegać przed nadmierną wycinką lasów i drzew, niszczeniem szaty roślinnej.

Oczywista jest ochrona przed zanieczyszczeniami komunikacyjnymi na przykład poprzez stosowanie zieleni izolacyjnej.

Działanie: Rekultywacja terenów zdegradowanych

Działania rekultywacyjne powinny być optymalne dla środowiska ale również racjonalne ekonomicznie. Kierunek działań naprawczych legalnych składowisk czy wyrobisk na leśny, rolniczy lub wodny zależy od stopnia dewastacji i zostaje zasugerowany w ekspertyzach i określony dalej w decyzji.

Przed wszystkim przez wyżej wymienione działania dąży się do zachowania potencjału gleb, przywrócenia walorów przyrodniczych terenów zdewastowanych i zdegradowanych, a więc i ograniczenia zanieczyszczenia gleby, zmniejszenie zagrożenia erozją.

PRIORYTET III

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości

Działanie: Ochrona zieleni

Na terenach miejskich o gęstej zabudowie istotne jest wprowadzanie elementów przyrodniczych. Ich obecność ma znaczenie nie tylko przyrodnicze, ale również wypoczynkowe i rekreacyjne dla mieszkańców.

Ważna jest kontrola stanu flory miejskiej. Wiąże się to zarówno z pielęgnacją (oczyszczanie, przycinanie, pielenie itd.) istniejących elementów, ochroną przed dewastacją, ewentualnymi działaniami naprawczymi, oraz z wycinką starych i/lub stanowiących zagrożenie dla mieszkańców drzew czy krzewów i jednocześnie dosadzanie nowych.

Szczególnie istotna jest kontrola obiektów chronionych, a także elementów przyrodniczych na terenach użytkowanych w kierunku rolnym.

Dla poprawy estetyki prowadzone są corocznie projekty takie jak „Sprzątanie świata”.

Działanie: Ochrona zasobów leśnych

Strategia leśna powinna opierać się na zrównoważonym rozwoju lasów i gospodarki leśnej. Duże znaczenie ma ochrona zasobów przyrodniczych lasów (zarówno drzewostanów jak i runa leśnego) oraz zwiększenie ich powierzchni. Poza tym w celu działania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki, pożary) konieczne jest prowadzenie monitoringu środowiska leśnego.

Ważne jest aby dolesienia dążyły do łączenia ciągów ekologicznych. Zasoby leśne wpływają na jedne z najważniejszych zadań w zakresie ochrony środowiska. Powierzchnie lasów pozytywnie oddziałują na poprawę bilansu wodnego, zwiększenie różnorodności przyrodniczej (lasy nadal zachowują duży stopień naturalności i cechują się zróżnicowaniem siedlisk), ochronę gleb przed erozją.

Istotne jest, że wszystkie działania powinny być prowadzone w sposób ciągły bez względu na formę własności lasów.

Do ochrony zasobów leśnych zaliczono również ochronę i kontrolę fauny leśnej.

Działanie: Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

Pomimo wysokich walorów przyrodniczo – krajobrazowych słabo rozwinęły się funkcje turystyczne.

Pokrywanie się obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym z obszarami atrakcyjnymi turystycznie ma swoje odzwierciedlenie we wzroście negatywnego oddziaływania turystyki i rekreacji na zasoby przyrodnicze miasta. Dlatego ważne jest, aby zagospodarowanie takich terenów odbywało się z uwzględnieniem zabezpieczenia środowiska przyrodniczego, w tym również poprzez promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

Ponadto można wykorzystać walory przyrodniczo – krajobrazowe do promocji aktywnego wypoczynku i edukacji ekologicznej.

Działanie: Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji

Postępujące procesy urbanizacyjne, gospodarcze, zmiana warunków wodnych, zanieczyszczenie środowiska prowadzą do niszczenia walorów przyrodniczo – krajobrazowych, fragmentacji ekosystemów i utraty bioróżnorodności.

Znaczenie ma tutaj ochrona ekosystemów szczególnie wodnych, rzek i dolin, terenów wodno – błotnych tj. obszarów charakteryzujących się najwyższą bioróżnorodnością. Wskazana jest więc renaturyzacja części terenów w kierunku odtworzenia mozaiki siedlisk. Podstawą jest przede wszystkim gruntowna identyfikacja zagrożonych siedlisk i opracowanie planów ich ochrony.

Ponadto przecinając obszary przyrodnicze ciągami komunikacyjnymi trzeba pamiętać o udostępnieniu im przemieszczania się zgodnie z naturalnymi szlakami.

Zakłada się w ten sposób utrzymać i przywrócić zasoby i walory przyrodnicze oraz osiągnąć jak najlepsze efekty użytkowania w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu.

PRIORYTET 4

Racjonalna gospodarka odpadami

Działanie: Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami

Istotne jest zawieranie umów przez właścicieli nieruchomości z podmiotami gospodarczymi odbierającymi odpady, należy dążyć do tego, aby wszyscy mieszkańcy byli objęci zorganizowaną zbiórką odpadów. Firmy zobowiązane są do unieszkodliwiania odpadów na legalnych składowiskach. Z powyższym wiąże się również kontrola podpisywania umów oraz działalności podmiotów gospodarczych w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów. Należy dążyć do wyeliminowania praktyki nielegalnego składowania odpadów – dzikich składowisk.

Ponadto ważnym problemem jest demontaż i unieszkodliwianie azbestu. Do 2032 roku zakłada się usunąć azbest i wyroby zawierające azbest, co wiąże się z właściwie przeprowadzonymi działaniami. Należy kontrolować i uświadamiać mieszkańców, że usuwanie azbestu musi być przeprowadzone w odpowiednich warunkach technicznych przez specjalistyczną firmę. Przy tym znaczący jest fakt, że właściwe eliminowanie

azbestu i wyrobów zawierających azbest wiąże się ze znacznymi kosztami. Nawet w okresie do 2032 roku stanowić będzie znaczne obciążenie finansowe dla właścicieli nieruchomości, na których występują wyroby azbestowe.

Działanie: Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów

Pierwszym krokiem obniżenia ilości odpadów powinna być selektywna zbiórka, która umożliwi ograniczenie ilości odpadów na składowiskach oraz ich odzysk. Dzięki wykorzystaniu surowców wtórnych zmniejsza się udział surowców pierwotnych w produkcji, co wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska oraz zachowanie zasobów naturalnych. Realizacji tych założeń sprzyja również wprowadzenie nowoczesnych mało odpadowych i bezodpadowych technologii produkcji. W celu ograniczenia odpadów należy także wprowadzać nowoczesne technologie odzysku, w tym recyklingu, umożliwiające przetwarzanie w całości lub części niektórych materiałów wprowadzanych na rynek oraz unieszkodliwianie innymi metodami niż składowanie tych, których nie można poddać odzyskowi.

Należy ograniczyć składowanie odpadów ulegających biodegradacji. Wiąże się to z budową linii technologicznych do ich przetwarzania czyli: kompostowni odpadów organicznych, linii mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji fermentacji odpadów i zakładów termicznego przekształcania odpadów.

Przyjęte działania mają za zadanie nie tylko zlikwidować ilość wytwarzanych oraz składowanych odpadów, ale także zlikwidować zagrożenia wynikające ze składowania odpadów oraz ograniczyć zużycie surowców naturalnych.

PRIORYTET V

Poprawa jakości powietrza

Działanie: Poprawa stanu aerosanitarne na terenie Wielunia

Głównym celem opracowania naprawczego programu ochrony powietrza jest wskazanie niezbędnych działań w zakresie gospodarczymi urbanistycznym w mieście tak, aby możliwa była poprawa jakości powietrza oraz jakość życia mieszkańców. Zdecydowane działania powinny skupiać się na uporządkowaniu i „odświeżeniu” struktury miejskiej w centralnych częściach miasta. Powinny objąć: edukację ekologiczną, akcje zazieleniania miasta, wykonanie modernizacji sieci ciepłowniczej, stopniowa renowacja rewitalizacja substancji mieszkaniowej połączona ze zmianą sposobu ogrzewania, tworzenie placów na zieleni miejską po zburzeniu starych i zrujnowanych zabudowań.

Działanie: Bieżąca modernizacja dróg

Obecnie niezadowalający jest stan wielu nawierzchni. Należy prowadzić prace naprawcze polegające na likwidacji kolein, szczególnie niebezpiecznych głębokich „dziur” w nawierzchniach.

Poprawa stanu dróg gruntowych (budowa dróg utwardzonych) oraz poprawa stanu technicznego dróg wpłynie pozytywnie na stan powietrza – spowoduje obniżenie pylenia, jakie powodują pojazdy, spowoduje zmniejszenie emisji spalin i zmniejszenie zużycia paliwa.

Działanie: Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej

Należy propagować, promować, a przede wszystkim udostępniać alternatywne środki lokomocji, dążąc również w ten sposób do zmniejszenia natężenia ruchu pojazdów samochodowych.

Działanie: Modernizacja taboru komunikacji autobusowej

Znaczący udział na zanieczyszczenia liniowe ma również publiczna komunikacja. Wyeksploatowany sprzęt należy wymienić. Nowe, bezpieczniejsze dla środowiska i mieszkańców autobusy będą również atrakcyjniejsze dla ludności. Między innymi przez takie działania należy zachęcać do korzystania z komunikacji publicznej. Większy udział mieszkańców korzystających z autobusów oznacza między innymi mniejszy udział pojazdów osobowych w ruchu miejskim.

Działanie: Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej

Należy dążyć do zmiany nośnika energii z węgla na gaz ziemny. Szczególnie korzystne byłoby to dla zmniejszenia emisji niskiej, mającej znaczący (oprócz zanieczyszczeń komunikacyjnych) wpływ na stan powietrza. Gęsta zabudowa charakteryzująca miasta powoduje opłacalność rozprowadzania sieci gazowej. Szczególnie ważne jest zachęcanie mieszkańców do zastępowania węgla paliwami ekologicznymi, co przyczyniłoby się również do ograniczania tzw. niskiej emisji do powietrza.

Poprzez powyższe działania planuje się poprawić jakość powietrza przez zmniejszenie wielkości zanieczyszczenia, zmniejszyć hałas komunikacyjny, sukcesywnie zastępować węgiel paliwami ekologicznymi.

Ponadto na poprawę jakości powietrza wpływać będą zadania realizowane w ramach ograniczania strat energii.

PRIORYTET VI

Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu

Działanie: Monitoring hałasu

Jako działania prewencyjne, a także kontrolne należy prowadzić badania poziomów ekwiwalentnych hałasu szczególnie komunikacyjnego i przemysłowego.

PRIORYTET VII

Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii

Działanie: Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie.

Działania zapobiegawcze winny zostać skoncentrowane na doskonaleniu systemów ostrzegawczych, doskonaleniu technologii produkcji, opracowaniu standardów prawidłowych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowej, oraz na ciągłym doskonaleniu systemu ratowniczo – gaśniczego na wypadek zaistnienia awarii, obejmującego zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii oraz innych obiektach potencjalnie zagrożonych. Istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii poprzez systematyczne edukacje i informacje.

Środki transportu materiałów niebezpiecznych powinny być przystosowane do bezpiecznego załadunku, przeładunku i rozładunku materiałów, a trasy przejazdów powinny zapewniać bezpieczeństwo dla mieszkańców i środowiska.

PRIORYTET VIII

Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego

Działanie: Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych

W najbliższych latach podstawowym zadaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania między innymi wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W przypadku nowych urządzeń istotna będzie niskokonfliktowa lokalizacja.

PRIORYTET IX

Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców

Działanie: Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej

Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych jest istotnym czynnikiem w jej ochronie. Należy nakładać nacisk na maksymalne ograniczenie jej strat. Oprócz działań samych mieszkańców mających na celu oszczędzanie wody (korzystanie z urządzeń i sprzętów wodooszczędnych, racjonalne gospodarowanie wodą) należy zapewnić jak największe zminimalizowanie utraty wody w systemach przesyłowych. W tym celu należy prowadzić kontrolę i modernizację sieci wodociągowej. Ponadto poprawa stanu technicznego nie tylko uszczelnić sieć, jednocześnie wpłynie na poprawę jej jakości.

Działanie: Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych

Na poziomie zakładu przemysłowego podstawowe znaczenie mają systemy pozwoleń zintegrowanych i w ich ramach najlepsze dostępne techniki. Powinno się eliminować przestarzałe technologie, a jednocześnie wprowadzać najlepsze dostępne między innymi wodooszczędne techniki oraz wprowadzać zamknięty obieg

wody. Poza tym należy rozważyć działania mające na celu zatrzymywanie wód opadowych oraz ich prawidłowe wykorzystanie.

Działanie: Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przemysłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wykorzystanie energii

Zmniejszenie zużycia wszelkich surowców i nośników energii jest najbardziej racjonalnym podejściem dla zmniejszenia presji na środowisko (jednocześnie w sektorze przemysłowym wpłynie to na poprawę opłacalności wytwórczości i ograniczenie opłat ponoszonych za korzystanie ze środowiska). Wymaga to zaangażowania w działania zmierzające do wprowadzenia energooszczędnych technologii. W budownictwie istotne jest stosowanie materiałów energooszczędnych, zabezpieczenia budownictwa mieszkalnego, użyteczności publicznej przed jak najmniejszymi stratami ciepła.

Działanie: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin

Eksploatacja surowców mineralnych często powoduje nieodwracalne zmiany w naturalnym krajobrazie oraz degradację środowiska, która objawia się m.in. zanieczyszczeniem gleb, powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, obniżeniem poziomu wód podziemnych, jak również występowaniem dużych, przestrzennych zmian powierzchni terenu. Z tego powodu wymaga to stworzenia warunków racjonalnego ich zagospodarowania, zgodnie z maksymalną ochroną walorów krajobrazowych, a następnie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych, z przeznaczeniem na cele m.in. rekreacyjne, przeciwpowodziowe, żeglugowe. Obowiązek rekultywacji, zgodnie z art. 80 ustawy *Prawo geologiczne i górnicze*, spoczywa na użytkowniku złoża.

Jako priorytetowe kierunki działań w zakresie ochrony kopalin przyjmuje się m.in.: ochronę eksploatowanych złóż kopalin poprzez maksymalne wykorzystanie zasobów z zastosowaniem optymalnych metod i technologii, uszlachetnianie kopaliny oraz likwidację tzw. „dzikiej” eksploatacji kopalin oraz eliminowanie jej z terenów chronionych (w tym terenów rolniczych o wysokiej bonitacji gleb i obszarów leśnych).

Działanie: Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej

Podobnie jak w całym kraju, największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających energię biomasy (zrębki drewna, słoma itd.) na energię użyteczną głównie ciepłą. Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska oraz biogaz powstający z fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (mieszanina gazów z przeważającym udziałem metanu). Zaawansowanie prac w zakresie wykorzystania energii ze źródeł alternatywnych zależy od dokładnego rozpoznania jej zasobów oraz możliwości technicznych.

Efektom wyznaczonych działań ma być zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii będzie miało również udział w poprawie jakości powietrza, co pośrednio pozwoli na poprawę jakości gleb i wód.

PRIORYTET X

Kształtowanie postaw ekologicznych

Działanie: Edukacja ekologiczna w szkolnictwie

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem w ich wychowaniu. Istotne jest, aby wykształcić w nich odpowiedzialność za stan środowiska i inicjatywę w zakresie działań proekologicznych.

Faktem jest też, że dzieci i młodzież jest grupą, do której najłatwiej dotrzeć (między innymi z powodu tego, że istnieje obowiązek kształcenia formalnego, poprzez wprowadzanie zagadnień z zakresu ochrony środowiska w szkołach) oraz grupą najchętniej i najłatwiej przyswajającą wiedzę z zakresu ekologii. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy również od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości problemów z zakresu ochrony środowiska.

Działanie: Edukacja ekologiczna dorosłych

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, nauczycieli, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestnictwa mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współpracować przy opracowaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych. Należy również pamiętać, że duży wpływ i znaczenie (jeśli nie największe) mają media. Stąd również ważne jest włączenie ich do współpracy.

Zwiększenie świadomości ekologicznej (szczególnie w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki ściekowej, oszczędności energii) społeczeństwa jest koniecznym i niezbędnym warunkiem realizacji celów zarówno w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych jak i poprawy jakości środowiska.

Ważnym zjawiskiem jest wzajemne oddziaływanie pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska, a co za tym idzie bezpośrednia poprawa jednego wpływa pośrednio na poprawę stanu pozostałych składników środowiska.

5.2 Zadania do realizacji

Priorytet I: Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią

Działanie: Uporządkowanie gospodarki ściekowej

- Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków
- Kontynuacja budowy i rozbudowy sieci kanalizacyjnej
- Bieżące remonty istniejącej sieci kanalizacyjnej
- Budowa szczelnych zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków

Działanie: Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych

- Inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych
- Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych
- Uregulowanie systemu odprowadzania wód opadowych

Działanie: Ochrona przed wylewami rzek

- Zwiększenie przepustowości koryt przez, między innymi, modernizację kanałów, czyszczenie i udrożnienie koryt rzek
- Budowa zbiorników retencyjnych Wiertnica – „Krzętle”, Pyszna– „Kurów – Brzoza”

Priorytet II: Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją

Działanie: Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi

- Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo
- Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego
- Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych
- Prowadzenie okresowych badań jakości gleby
- Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych osuwiskami

Działanie: Rekultywacja terenów zdegradowanych

- Inwentaryzacja terenów zdegradowanych
- Opracowanie programu rekultywacji zidentyfikowanych terenów zdegradowanych
- Kompleksowa rekultywacja i zagospodarowanie nieczynnych składowisk odpadów

Priorytet III: Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości

Działanie: Ochrona zieleni

- Prace pielęgnacyjne
- Zachowanie tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wraz z występującą florą na terenach wykorzystywanych rolniczo
- Dosadzanie drzew i krzewów
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych
- Lokalizacja zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego
- Utworzenie, wdrożenie i konsekwentne, okresowe aktualizowanie baz danych o dziedzictwie przyrodniczym i krajobrazowym

Działanie: Ochrona zasobów leśnych

- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych
- Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków
- Zapewnienie lasom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu
- Uaktualnianie planów urządzania lasów
- Stały monitoring obszarów leśnych w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki)

Działanie: Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

- Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń różnorodności biologicznej
- Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych
- Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu

Działanie: Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji

- Identyfikacja zagrożonych siedlisk i opracowanie planów ich ochrony
- Budowa przejść dla zwierząt nad trasami komunikacyjnymi i przepustów dla organizmów wodnych

Priorytet IV: Racjonalna gospodarka odpadami

Priorytety, zadania i działania w zakresie gospodarki odpadami zostały przedstawione w Planie Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego stanowiącym załącznik do niniejszego Programu.

Priorytet V: Poprawa jakości powietrza

Działanie: Poprawa stanu aerosanitarnego na terenie Wielunia

- Realizacja Programu Ochrony Powietrza

Działanie: Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg

- Bieżące remonty i modernizacje dróg
- Budowa i przebudowa dróg

Działanie: Budowa obwodnic śródmiejskich

- Budowa obwodnic miast

Działanie: Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej

- Coroczna budowa ścieżek rowerowych

Działanie: Modernizacja taboru komunikacji autobusowej

- Wymiana pojazdów na bardziej „ekologiczne”

Działanie: Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej

- Rozbudowa sieci gazowej
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, szczególnie w indywidualnych systemach grzewczych

Priorytet VI: Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu

Działanie: Monitoring hałasu

- Wprowadzenie do miejskich planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam gdzie przekroczony jest ekwiwalentny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB
- Przeprowadzenie badań poziomów hałasu

Priorytet VII: Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii

Działanie: Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych

- Monitoring obiektów o zwiększonym prawdopodobieństwie występowania awarii
- Szkolenie pracowników zakładów przemysłowych pod kątem właściwych zachowań w razie wystąpienia awarii

Priorytet VIII: Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego

Działanie: Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych

- Wprowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych
- Lokalizacja nowych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne na terenach niskokonfliktowych

Priorytet IX: Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców

Działanie: Kontynuacja modernizacji i budowa nowej sieci wodociągowej

- Budowa sieci wodociągowej
- Bieżące remonty i modernizacja istniejących wodociągów

Działanie: Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych

- Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle

Działanie: Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii

- Stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- Modernizacja oświetlenia ulicznego
- Usprawnienie sieci wewnętrznej centralnego ogrzewania budynków
- Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle
- Wdrażanie pozwoleń zintegrowanych i mechanizmu najlepszych dostępnych technologii (BAT)
- Wprowadzanie ocen cyklu życia produktów o wysokim stopniu materiałochłonności
- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego poprzez wdrażanie norm ISO, EMAS, programów „Czystej produkcji”, „Odpowiedzialność i troska”

Działanie: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin

- Zwiększenie efektywności wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania

kopaliny gdy jej jakość na to pozwala oraz poprzez wybieranie kopaliny do spagu złoża, zgodnie z wyliczonym wskaźnikiem wykorzystania złoża

- Ograniczanie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalin poprzez prowadzenie kontroli w zakładach
- Zagospodarowanie i rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych, najlepiej w kierunku rekreacyjno – wypoczynkowym

Działanie: Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej

- Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej
- Wspieranie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z alternatywnych źródeł
- Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii ze źródeł alternatywnych (wody, wiatru, słońca, biomasy, biogazu i in.)
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, w tym instalacja w obiektach użyteczności publicznej kotłowni na paliwa przyjazne środowisku

Priorytet X: Kształtowanie postaw ekologicznych

Działanie: Edukacja ekologiczna w szkolnictwie

- Organizowanie i współorganizowanie konkursów
- Współorganizowanie festynów

Działanie: Edukacja ekologiczna dorosłych

- Wydawanie materiałów informacyjnych z zakresu stanu i ochrony środowiska
- Szkolenia rolników

6 Harmonogramy realizacji zadań ekologicznych

6.1 Długoterminowy harmonogram realizacyjny Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010 – 2017

Tabela 31. Jednostki realizujące priorytety i działania proekologiczne powiatu wieluńskiego

Priorytet	Działanie	Jednostka realizująca	Źródła finansowania
Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią	Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Starosta, gminy, podległe im jednostki, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych		
	Ochrona przed wylewami rzek		
Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi	Starosta, gminy, podległe im jednostki, terenowe stacje chemiczno – rolnicze, podmioty gospodarcze, rolnicy,	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze
	Rekultywacja terenów zdegradowanych		

		Agencja Restrukturyzacji i	wspierające
Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości	Ochrona zieleni	Starosta, gminy, podległe im jednostki, Wojewódzki Konservator Przyrody, nadleśnictwo, podmioty gospodarcze, jednostki naukowo – badawcze	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
	Ochrona zasobów leśnych		
	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego		
	Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji		
Priorytet IV Racjonalna gospodarka odpadami	Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami	Informacje zawiera Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego	
	Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów		
Priorytet V Poprawa jakości powietrza	Poprawa stanu aerosanitarneego na terenie Wielunia	Starosta, gminy, podległe im jednostki, zarządcy dróg, pracownie planowania przestrzennego, WIOŚ, gestorzy sieci gazowej	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
	Bieżąca modernizacja dróg		
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej		
	Modernizacja taboru komunikacji autobusowej		
	Zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej		
Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu	Monitoring hałasu	Starosta, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Środki własne
Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych	Komenda Straży Pożarnej, WIOŚ, podmioty gospodarcze	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
Priorytet VIII Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych	WIOŚ, gestorzy sieci telefonii komórkowej	
Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców	Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowej	Starosta, gminy, podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, jednostki naukowo – badawcze, właściciele mieszkań, zarządcy budynków,	Środki własne, kredyty i pożyczki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, dotacje i fundusze wspierające
	Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych		
	Racjonalne gospodarowanie kopalinami		
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii		
	Wykorzystanie źródeł energii		

	odnawialnej		
Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie	Starosta, gminy, Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej, organizacje pozarządowe, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodek Doradztwa Rolniczego	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW,
	Edukacja ekologiczna dorosłych		

Tabela 32. Długoterminowy harmonogram działań Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego do roku 2017

Priorytet	Działanie
Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią	Uporządkowanie gospodarki ściekowej
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych
	Ochrona przed wylewami rzek
Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi
	Rekultywacja terenów zdegradowanych
Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości	Ochrona zieleni
	Ochrona zasobów leśnych
	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego
	Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji
Priorytet IV Racjonalna gospodarka odpadami	Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami
	Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów
Priorytet V Poprawa jakości powietrza	Poprawa stanu aerosanitarnego na terenie Wielunia
	Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg
	Budowa obwodnic śródmiejskich
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej
	Modernizacja taboru komunikacji autobusowej
	Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej
Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu	Monitoring hałasu
Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych

Priorytet VIII Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych
Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców	Kontynuacja modernizacji istniejącej i budowa nowej sieci wodociągowej
	Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii
	Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin
	Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej
Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie
	Edukacja ekologiczna dorosłych

6.2 Krótkoterminowy harmonogram realizacyjny Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010 – 2013

Działania i zadania przyjęte dla powiatu wieluńskiego wynikają przede wszystkim z zapisów aktualizacji programu ochrony środowiska dla województwa łódzkiego i przyjmuje się w sposób ciągły ich realizację. Z uwagi na znaczenie priorytetowe pozostałych działań na okres po 2013 roku przekłada się działanie:

- wymiana pojazdów taboru komunikacji autobusowej na bardziej ekologiczne,
- określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji.

Tabela 33. Krótkoterminowy harmonogram zadań Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego na lata 2010 – 2013

Priorytet	Działanie	Zadanie	Jednostki realizujące
Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią	Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków	Gminy i podległe jednostki
		Kontynuacja budowy i rozbudowy sieci kanalizacyjnej	Gminy i podległe jednostki
		Bieżące remonty istniejącej sieci kanalizacyjnej	Gminy i podległe jednostki
		Budowa szczelnych zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	Podmioty gospodarcze, właściciele i zarządcy budynków
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych	Zadanie własne powiatu
		Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych	Gminy i podległe jednostki, właściciele
		Uregulowanie systemu odprowadzania wód opadowych	Gminy i podległe jednostki
	Ochrona przed wylewami rzek	Zwiększenie przepustowości koryt przez, między innymi, modernizację kanałów, czyszczenie i udroźnienie koryt rzek	Gminy i podległe jednostki, Starosta, RZGW

		Modernizacja zabudowy hydrotechnicznej	Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW
Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi	Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo	Gminy, podległe im jednostki, rolnicy, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
		Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	
		Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	
		Prowadzenie okresowych badań gleb	Zadanie własne powiatu
		Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych osuwiskami	Zadanie własne powiatu
	Rekultywacja terenów zdegradowanych	Inwentaryzacja terenów zdegradowanych	Zadanie własne powiatu
		Opracowanie programu rekultywacji zidentyfikowanych terenów zdegradowanych	Zadanie własne powiatu
		Kompleksowa rekultywacja i zagospodarowanie nieczynnych składowisk odpadów	Gminy, właściciele obiektów
Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości	Ochrona zieleni	Prace pielęgnacyjne	Gminy, podległe im jednostki
		Zachowanie tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wraz z występującą florą na terenach wykorzystywanych rolniczo	Podmioty gospodarcze, rolnicy
		Dosadzanie drzew i krzewów	Starosta, gminy, podległe im jednostki, właściciele nieruchomości
		Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	Starosta, gminy, Wojewódzki Konserwator Przyrody, nadleśnictwo
		Likwidacja zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego	Starosta, gminy, właściciele nieruchomości
	Ochrona zasobów leśnych	Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	Starosta, gminy, rolnicy
		Tworzenie spójnych kompleksów leśnych	Starosta, gminy, nadleśnictwo, właściciele nieruchomości
		Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków	Właściciele i zarządcy terenów
		Zapewnienie lasom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu	Gminy, pracownice planowania przestrzennego
		Uaktualnianie planów urządzania lasów	Gminy, nadleśnictwo
		Stały monitoring obszarów leśnych	Nadleśnictwo

		w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym	
	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego	Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny i rozpoznania zagrożeń różnorodności biologicznej	Starosta, gminy, nadleśnictwo
		Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych	Starosta, gminy
		Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu	
Priorytet V Poprawa jakości powietrza	Poprawa stanu aerosanitarne na terenie Wielunia	Realizacja Programu Ochrony Powietrza	Starosta, Burmistrz Wielunia i podległe jednostki, podmioty gospodarcze, właściciele i zarządcy budynków
	Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg	Bieżące remonty i modernizacje dróg	Starosta, gminy
		Budowa i przebudowa dróg	Starosta, gminy
	Budowa obwodnic śródmiejskich	Budowa obwodnic miast	Gminy, zarządcy dróg
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej	Coroczna budowa ścieżek rowerowych	Gminy
	Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej	Rozbudowa sieci gazowej	Gminy, gestorzy sieci gazowej
Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, szczególnie w indywidualnych systemach grzewczych		Starosta, gminy, podległe im jednostki, właściciele i zarządcy budynków	
Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu	Monitoring hałasu	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam gdzie przekroczony jest ekwiwalentny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB	Gminy, pracownice planowania przestrzennego
		Przeprowadzenie badań poziomów hałasu	Zadanie własne powiatu, zarządcy dróg
Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych	Monitoring obiektów o zwiększonym prawdopodobieństwie występowania awarii	WIOŚ, właściciele obiektów
		Szkolenie pracowników zakładów przemysłowych pod kątem właściwych zachowań w razie wystąpienia awarii	Właściciele obiektów
Priorytet VIII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych	Wprowadzanie monitoringu pól elektromagnetycznych	WIOŚ, gestorzy sieci telefonii komórkowej
		Lokalizacja nowych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne na terenach	Starosta, gminy, właściciele obiektów

		niskokonfliktowych	
Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców	Kontynuacja modernizacji istniejącej i budowa nowej sieci wodociągowej	Budowa sieci wodociągowej	Gminy, podległe im jednostki
		Bieżące remonty i modernizacja istniejących wodociągów	
	Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych	Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle	Podmioty gospodarcze, jednostki naukowo – badawcze
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii	Stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie	Podmioty gospodarcze, właściciele i zarządcy budynków Starosta, Gminy, właściciele i zarządcy budynków
		Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	
		Modernizacja oświetlenia ulicznego	
		Usprawnienie sieci wewnętrznej centralnego ogrzewania budynków	
		Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle	
		Wdrażanie pozwoleń zintegrowanych i mechanizmu najlepszych dostępnych technologii (BAT)	
		Wprowadzanie ocen cyklu życia produktów o wysokim stopniu materiałochłonności	
Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego poprzez wdrażanie norm ISO, EMAS, programów „Czystej produkcji”, „Odpowiedzialność i troska”			
Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin	Zwiększenie wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania kopaliny gdy jej jakość na to pozwala oraz poprzez wybieranie kopaliny do spągu złoża, zgodnie z wyliczonym wskaźnikiem wykorzystania złoża	Podmioty gospodarcze	
	Ograniczenie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalin poprzez prowadzenie kontroli w zakładach	Starosta, gminy	
	Zagospodarowanie i rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych, najlepiej w kierunku rekreacyjno – wypoczynkowym	Podmioty odpowiedzialne za rekultywację, Starosta	
Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej	Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej	Gminy, Starosta, podmioty gospodarcze	
	Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii ze źródeł alternatywnych (wody,		

		wiatru, słońca, biomasy, biogazu i in.)	
		Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, w tym w obiektach użyteczności publicznej kotłowni na paliwa przyjazne środowisku	
Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie	Organizowanie i współorganizowanie konkursów	Starosta, gminy, Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej, organizacje pozarządowe
		Współorganizowanie festynów	
	Edukacja ekologiczna dorosłych	Wydawanie materiałów informacyjnych z zakresu stanu i ochrony środowiska	Starosta, gminy, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej
		Szkolenia rolników	

7 Finansowanie zadań w zakresie ochrony środowiska

7.1 Potrzeby finansowe na realizację Programu na lata 2010 – 2013

Dokładna analiza finansowa była znacznie ograniczona ze względu na udział w realizacji zadań różnych jednostek publicznych i prywatnych. Ponadto nie uwzględnia zagadnień Planu Gospodarki Odpadami, zadań monitoringowych.

Szacunkowa rzedna kosztów wyznaczono na podstawie planów inwestycyjnych województwa, powiatu oraz ponoszonych dotąd kosztów, przyjętych średnich na podstawie planów inwestycyjnych gmin.

Tabela 34. Zestawienie szacunkowych kosztów Programu na lata 2010 – 2013

Priorytet	Działanie	Zadanie	Koszty [tyś. zł]
Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią	Uporządkowanie gospodarki ściekowej	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków	9 600
		Kontynuacja budowy i rozbudowy sieci kanalizacyjnej	77 000
		Bieżące remonty istniejącej sieci kanalizacyjnej	
		Budowa szczelnych zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	6 – 20/ obiekt
	Poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych	b.d.
		Uregulowanie systemu odprowadzania wód opadowych	15 000
	Ochrona przed wylewami rzek	Zwiększenie przepustowości koryt przez, między innymi, modernizację kanałów, czyszczenie i udrożnienie koryt rzek	b.d.

		Modernizacja zabudowy hydrotechnicznej	b.d.
Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Zapobieganie dewastacji i degradacji gleby i powierzchni ziemi	Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo	b.d.
		Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego	
		Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	
		Prowadzenie okresowych badań gleb	60
		Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych osuwiskami	–
	Rekultywacja terenów zdegradowanych	Inwentaryzacja terenów zdegradowanych	–
		Opracowanie programu rekultywacji zidentyfikowanych terenów zdegradowanych	20
Kompleksowa rekultywacja i zagospodarowanie nieczynnych składowisk odpadów		b.d.	
Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości	Ochrona zieleni	Prace pielęgnacyjne	b.d.
		Zachowanie tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wraz z występującą florą na terenach wykorzystywanych rolniczo	–
		Dosadzanie drzew i krzewów	b.d.
		Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	b.d.
		Likwidacja zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego	b.d.
	Ochrona zasobów leśnych	Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	b.d.
		Tworzenie spójnych kompleksów leśnych	
		Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków	–
		Zapewnienie lasom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu	–
		Uaktualnianie planów urządzania lasów	b.d.
		Stały monitoring obszarów leśnych w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym	b.d.
	Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego	Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny i rozpoznania zagrożeń różnorodności biologicznej	b.d.
		Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych	b.d.
		Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu	

Priorytet V Poprawa jakości powietrza	Bieżąca modernizacja i przebudowa dróg	Bieżące remonty i modernizacje dróg	25 000
		Budowa i przebudowa dróg	
	Budowa obwodnic śródmiejskich	Budowa obwodnic miast	b.d.
	Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej	Coroczna budowa ścieżek rowerowych	6 000
	Zwiększenie wykorzystania paliw ekologicznych w przemyśle i gospodarce komunalnej	Rozbudowa sieci gazowej	b.d.
Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, szczególnie w indywidualnych systemach grzewczych		b.d.	
Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu	Monitoring hałasu	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam gdzie przekroczony jest ekwiwalentny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB	–
		Przeprowadzenie badań poziomów hałasu	25
Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i materiałów niebezpiecznych	Monitoring obiektów o zwiększonym prawdopodobieństwie występowania awarii	b.d.
		Szkolenie pracowników zakładów przemysłowych pod kątem właściwych zachowań w razie wystąpienia awarii	b.d.
Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii	Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych	Wprowadzanie monitoringu pól elektromagnetycznych	–
		Lokalizacja nowych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne na terenach niskokonfliktowych	–
Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców	Kontynuacja modernizacji istniejącej i budowa nowej sieci wodociągowej	Budowa sieci wodociągowej	15 000
		Bieżące remonty i modernizacja istniejących wodociągów	
	Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych	Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodoszczędnych technologii produkcji w przemyśle	b.d.
	Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii	Stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie	b.d.
		Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	400 – 2 200/ obiekt
		Modernizacja oświetlenia ulicznego	b.d.
		Usprawnienie sieci wewnętrznej centralnego ogrzewania budynków	b.d.
		Wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodoszczędnych technologii produkcji w przemyśle	b.d.
Wdrażanie pozwoleń zintegrowanych i mechanizmu najlepszych dostępnych technologii (BAT)	b.d.		

		Wprowadzanie ocen cyklu życia produktów o wysokim stopniu materiałochłonności	b.d.
		Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego poprzez wdrażanie norm ISO, EMAS, programów „Czystej produkcji”, „Odpowiedzialność i troska”	b.d.
	Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin	Zwiększenie wykorzystania udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin poprzez stosowanie sprawnego sprzętu urabiającego, wdrażanie linii technologicznych do uszlachetniania kopaliny gdy jej jakość na to pozwala oraz poprzez wybieranie kopaliny do spągu złoża, zgodnie z wyliczonym wskaźnikiem wykorzystania złoża	b.d.
		Ograniczenie naruszeń dotyczących ochrony środowiska towarzyszących wydobywaniu kopalin poprzez prowadzenie kontroli w zakładach	b.d.
		Zagospodarowanie i rekultywacja wyrobisk oraz terenów poeksploatacyjnych, najlepiej w kierunku rekreacyjno – wypoczynkowym	b.d.
	Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej	Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej	b.d.
		Wspieranie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z alternatywnych źródeł	b.d.
		Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii ze źródeł alternatywnych (wody, wiatru, słońca, biomasy, biogazu i in.)	b.d.
		Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii, w tym w obiektach użyteczności publicznej kotłowni na paliwa przyjazne środowisku	b.d.
Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych	Edukacja ekologiczna w szkolnictwie	Organizowanie i współorganizowanie konkursów	82
		Współorganizowanie festynów	
	Edukacja ekologiczna dorosłych	Wydawanie materiałów informacyjnych z zakresu stanu i ochrony środowiska	b.d.

Największe koszty wiążą się z poprawą stanu powietrza oraz wód, ale trzeba pamiętać, że są to komponenty środowiska, które mają istotny wpływ na pozostałe elementy środowiska przyrodniczego oraz ludzi.

Znaczne koszty wiążą się również z realizacją priorytetu 1 (Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii), jednakże ich realizacja ma również pozytywny wpływ na ograniczenie zanieczyszczeń do powietrza.

7.2 Analiza możliwości pozyskiwania środków na realizację Programu z różnych źródeł finansowania

Potencjalne źródła finansowania działań związanych z ochroną środowiska to przede wszystkim:

- Fundusze własne inwestorów, w tym fundusze własne województwa, powiatu i gminy
- Pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- Zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocowe
- Fundusze Unii Europejskiej
- Kredyty preferencyjne z Banku Ochrony Środowiska
- Kredyty międzynarodowych instytucji finansowych
- Kredyty, pożyczki udzielane przez banki komercyjne

Źródłem funduszy własnych województwa, powiatu i gminy mogą być:

- wpływy z podatku rolnego, leśnego, podatki i opłaty lokalne od osób prawnych
- udział gminy w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (np. w podatku dochodowym)
- podatki i opłaty od osób fizycznych
- dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe
- subwencje z budżetu państwa
- dotacje celowe na zadania zlecone

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

prowadzą samodzielną gospodarkę finansową i pokrywają wydatki na finansowanie zadań z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki wodnej z posiadanych środków i uzyskiwanych wpływów. Narodowy fundusz i wojewódzkie fundusze prowadzą gospodarkę finansową w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Województwa Fundusze Ochrony Środowiska uzupełniają fundusze gminne i powiatowe.

Przychodami funduszy są między innymi wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie ustawy oraz przepisów szczególnych. Przychodami mogą być również dobrowolne wpłaty, zapisy, darowizny, środki pochodzące z fundacji.

Środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasad zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa oraz na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi. Środki funduszy mogą być także przeznaczone na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem

środków bezzwrotnych pozyskiwanych w ramach współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz współpracy dwustronnej. Działalność ta jest finansowana poprzez:

- udzielanie oprocentowanych pożyczek
- dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek
- przyznawania dotacji
- nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Powołane Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – z dniem 1 stycznia 2010 r., zgodnie z ustawą przyjętą przez Sejm z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych ustaw, przekazaną obecnie do Senatu i podpisu przez Prezydenta RP – ulegają likwidacji.

Środki z opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska stanowiąc mają dochód budżetu powiatu lub gminy, bez wskazania na co te środki mają być wykorzystywane.

Zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocnicze:

- *Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego*

Mechanizmy te są bezzwrotnymi źródłami pomocy w dofinansowaniu rozwoju Polski. W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego dostępne są środki wyasygnowane przez państwa EFTA – Islandię, Lichtenstein i Norwegię, natomiast w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego dostępne są środki wyasygnowane przez Królestwo Norwegii. Pomoc ta stanowi rekompensatę krajów EFTA za umożliwienie im dostępu do rynku Unii Europejskiej.

Środki finansowe w ramach mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego są dostępne na realizację projektów w następujących obszarach priorytetowych:

- Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami
- Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmocnienie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmocnienie wspierających go procesów demokratycznych
- Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem
- Badania naukowe

Środki finansowe z Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą wspierać działania podejmowane w ramach wszystkich priorytetów Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz na zasadach pierwszeństwa w zakresie następujących dodatkowych obszarów priorytetowych:

- Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmocnianie sądownictwa
- Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych
- Polityka regionalna i działania transgraniczne
- Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*

Ponadto środki z obu Mechanizmów Finansowych przeznaczone są na granty blokowe w formie:

- Funduszu Kapitału Początkowego
- Funduszu dla Organizacji Pozarządowych
- Polsko – Norweskiego Funduszu Badań Naukowych
- Funduszu Stypendialnego i Szkolnego
- Funduszu Pomocy Technicznej

Fundusze unijne

Unia Europejska przewiduje udzielenie Polsce pomocy w zakresie ochrony środowiska poprzez Programy Operacyjne z Narodowej Strategii Ram Odniesienia (NSRO) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich z Krajowego Planu Strategicznego dla Obszarów Wiejskich według Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015.

Aktualnie istnieje możliwość finansowania inwestycji w ochronie środowiska w latach 2007 – 2013 w ramach Programów Operacyjnych:

- Infrastruktura i Środowisko
- Regionalny Program Operacyjny (Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013 dla Województwa Łódzkiego)
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Głównymi źródłami finansowania mają być fundusze:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Fundusz Spójności (współfinansuje tylko duże projekty inwestycyjne – budżecie nie mniejszym niż 10 mln euro)
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Priorytety prośrodowiskowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (nie licząc ekologicznych aspektów uwzględnionych w priorytetach transportowych) skupione są w sześciu osiach priorytetowych:

- Gospodarka woda – ściekowa (kanalizacja i oczyszczalnie finansowane z Funduszu Spójności)

- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (odpady i recykling finansowane z Funduszu Spójności)
- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (zbiorniki retencyjne finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska (inwestycje w firmie finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Ochrona przyrody i kształtowania postaw ekologicznych (ochrona zagrożonych gatunków finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)
- Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku (energia odnawialna finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego)

Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania, przed jakimi stoją obszary wiejskie, wyznaczono główne cele nowej polityki **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich**:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację
- Poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią
- Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej

W ramach ochrony środowiska pomocy udziela się na realizację projektów w zakresie:

- Zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż grunty rolne (wsparcie na zalesiania, premie pielęgnacyjne, premie zalesieniowe)
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej (zaopatrzenie w wodę; gospodarka ściekowa; systemy zbioru, wywozu, segregacji odpadów komunalnych; wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej oraz energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych, a w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu lub biomasy)

Poza tym Komisja Europejska utworzyła program **LIFE+** który jest jedynym programem wspólnotowym poświęconym wyłącznie zagadnieniom związanym z ochroną środowiska. W jego ramach mogą być realizowane projekty (szczególnie innowacyjnych metod), które realizowałyby zadania z zakresu:

- ochrony przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałania zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

Przewidziane do realizacji projekty będą mogły otrzymać dofinansowanie w postaci bezzwrotnej dotacji.

Poziom dotacji jest uzależniony od charakteru projektu i wynosi:

- 50 % kosztów kwalifikowanych – podstawowy maksymalny poziom dofinansowania,
- 75 % kosztów kwalifikowanych – możliwy poziom dofinansowania w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach dla projektów z komponentu „Przyroda i Bioróżnorodność”, których głównym celem jest ochrona gatunków i siedlisk priorytetowych w obrębie obszarów Natura 2000.

Wnioski o dofinansowanie mogą składać jednostki, podmioty, instytucje publiczne i prywatne.

Bank Ochrony Środowiska S.A

Bank Ochrony Środowiska jest jednym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu ochrony środowiska. Proponuje nisko oprocentowane kredyty na:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz budowę składowisk przystosowanych do unieszkodliwiania odpadów azbestowych i wodociągów w technologii rur bezazbestowych w miejsce wodociągów z rur azbestowych,
- ograniczenie emisji spalin z pojazdów komunikacji zbiorowej,
- uszczelnianie i hermetyzację przeładunku i dystrybucji paliw,
- budowę ścieżek rowerowych,
- ograniczenie hałasu (wyciszanie stacjonarnych źródeł, budowa ekranów dźwiękochłonnych przy istniejących trasach komunikacyjnych),
- termomodernizację budynków,
- ograniczenie zużycia energii elektrycznej, w tym modernizację oświetlenia,
- budowę i modernizację systemów ciepłowniczych,
- zadania z zakresu czystszej produkcji.

8 Wdrażanie i monitoring Programu

W procesie wdrażania Programu bardzo istotne jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Staroście, który składa Radzie Powiatu raporty z wykonania Programu. Starosta współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządami gminnymi, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda oraz podległe mu służby dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym normowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań Programu. Ponadto Starosta współdziała z instytucjami kontroli i monitoringu środowiska (Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej).

Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania Programu uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz strefy życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w Programie jest samorząd powiaty i gmin w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Realizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego odbywa się za pomocą instrumentów:

- prawnych
- strukturalnych
- społecznych
- finansowych.

Do podstawowych instrumentów prawnych zawartych w ustawach (Prawo Ochrony Środowiska, Prawo wodne, o ochronie przyrody, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o odpadach, o Inspekcji Ochrony Środowiska, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane) zalicza się:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym: pozwolenia zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pozwolenia wodno – prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub korzystaniu z wód;
- zezwolenia m.in. na odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów, przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę, przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt;
- koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego;
- oceny, w tym: oceny oddziaływania na środowisko, oceny jakości powietrza, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, stanu akustycznego środowiska, pól elektromagnetycznych w środowisku;
- zgody m.in. na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze, na gospodarcze wykorzystanie odpadów;
- rejestry np. terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych;
- programy: ochrony powietrza, ochrony środowiska przed hałasem;
- plany, w tym: plan gospodarki odpadami, plany gospodarowania wodami dorzecza, plany ochrony przeciwpowodziowej;
- decyzje administracyjne, ustalające warunki realizacji przedsięwzięć, które umożliwiają uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia do formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Do instrumentów strukturalnych należą:

- Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego
- Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego

Instrumenty społeczne to przede wszystkim edukacja ekologiczna, informacja i komunikacja oraz współpraca i współdziałanie. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem

dobra i właściwa informacją potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie przekazywane.

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta wymaga ciągłego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla: pracowników administracji, samorządów mieszkańców, nauczycieli, członków organizacji pozarządowych, dziennikarzy, dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa na temat stanu środowiska na przykład poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych.

Najważniejszymi formami pozyskiwania środków finansowych na działalność związaną z ochroną środowiska są:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska (za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za składowanie odpadów, wyłączenie gruntów z produkcji rolnej i leśnej, usuwanie drzew i krzewów)
- kary za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska (za przekroczenie określonych w pozwoleniach: ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza, ilości, stanu lub składu ścieków, ilości pobranej wody, poziomów hałasu, naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcje eksploatacji składowiska odpadów lub decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów)
- fundusze celowe powołane wyłącznie aby pomagać w realizacji zadań związanych z ochroną środowiska.

Pełnią one funkcję prewencyjną jak i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna dotyczy aktywnego zachęcenia podmiotów gospodarczych do podejmowania działań m.in. w zakresie: instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych, dokonywania wyboru najlepszej dostępnej technologii (BAT), optymalizacji lokalizacji inwestycji, oszczędnego korzystania z zasobów środowiska. Natomiast funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska.

Szczegółowy opis źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska przedstawiono w rozdziale 7.

Wdrażanie Programu ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Starosta będzie oceniał co dwa lata stopień wdrażania Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu, opracowaniem listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach, aktualizacji celów i kierunków działań ekologicznych.

Konieczne będzie regularne zbieranie, analiza i ocena danych stanu środowiska. Dalej proponuje się listę wskaźników (przewidziana do modyfikacji) monitorujących Program

Tabela 35. Wskaźniki monitorujące Program Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego

Lp.	Wskaźnik monitoringu	Jednostka
1.	Jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych	klasa jakości % badanych prób
2.	Jakość wód podziemnych, udział wód bardzo dobrych i dobrych	klasa jakości % badanych prób
3.	Stopień zwodociągowania	%
4.	Stopień skanalizowania	%
5.	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi	dam ³
6.	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	–
7.	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca na rok	kg
8.	Udział odpadów komunalnych składowanych na składowiskach	%
9.	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	Mg
10.	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	Mg
11.	Liczba punktów monitoringu hałasu, w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów	–
12.	Wskaźnik lesistości	%
13.	Procentowy udział powierzchni terenów objętych ochroną prawną	%
14.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska	zł
15.	Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej	%
16.	Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia upraw	–
17.	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej	Liczba/opis
18.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców	Liczba/opis
19.	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnych	Liczba/opis

9 Informacje o przeprowadzonych konsultacjach społecznych

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska projekt Programu został przesłany do zaopiniowania do Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi oraz w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu. Projekt Programu wraz z Prognozą został przekazany również do konsultacji społecznych. W okresie konsultacji projekt dostępny był w siedzibie Starostwa. Projekt zaopiniowano pozytywnie.

10 Wnioski wynikające z Prognozy oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko odbywa się w oparciu o „Prognozę oddziaływania na środowisko”.

Głównym celem dokumentu jest identyfikacja oddziaływania na środowisko realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska.

Prognoza zawiera informacje zgodne z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 poz. 1227 ze zmianami).

Kierunki działań poddano analizie oraz odniesiono do zasobów i stanu środowiska na terenie powiatu. Na tej podstawie identyfikowano możliwe skutki oddziaływania na środowisko realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego.

Przedstawiono główne cele Programu, wnioski z analizy stanu środowiska i działania zmierzające do ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie gminy.

Przedstawiono cele i kierunki działań dokumentów krajowych regulujących działania zmierzające do poprawy stanu środowiska oraz wskaźniki monitoringu realizacji postanowień Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego.

Rozwiązania zastosowane w Programie zgodne są z zapisami w dokumentach wyższego rzędu; są w pełni zasadne, z ekologicznego oraz ekonomicznego punktu widzenia, stąd nieuzasadnione jest stosowanie alternatywnych. Jednak z uwagi na lokalne uwarunkowania wskazane byłoby przedstawienie możliwości etapowania inwestycji.

Realizacja działań Programu nie będzie powodować transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Zadania przewidziane w Planie wpłyną przede wszystkim na:

- zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- oczekuje się zachowania czystych zasobów wód podziemnych, poprawę jakości wód powierzchniowych oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej wód powierzchniowych, rozwój i modernizacja systemów retencyjnych będzie zapobiegać wylewom rzek oraz wpływać na poprawę bilansu wodnego,
- poprawa jakości powietrza,

- zlikwidowanie zagrożenia wynikającego z niewłaściwego składowania odpadów oraz ograniczyć zużycie surowców naturalnych,
- zachowanie potencjału gleb, przywrócenia walorów przyrodniczych terenów zdewastowanych i zdegradowanych, a więc i ograniczenia zanieczyszczenia gleby, zmniejszenie zagrożenia erozją,
- utrzymanie i przywrócenie zasobów i walorów przyrodniczych oraz osiągnięcie jak najlepszych efekty użytkowania w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu,
- zwiększenie świadomości ekologicznej (szczególnie w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki ściekowej, oszczędności energii),
- uporządkowanie infrastruktury technicznej,
- polepszenie jakości życia mieszkańców.

Oddziaływania negatywne identyfikuje się głównie z fazą budowy lub rozbudowy: dróg, kanalizacji sanitarnej, sieci wodociągowej, oczyszczalni ścieków, zbiorników retencyjnych.

Złagodzenie negatywnych oddziaływań etapu budowy odnosić się będzie do odpowiedniego prowadzenie prac budowlanych oraz właściwe wykorzystanie maszyn i urządzeń.

W celu zapobiegania wzrostowi wydzielanych spalin, hałasu, wycieków olejów i smarów należy zadbać, aby sprzęt i środki transportowe były dobrej jakości, prawidłowo utrzymane i wyposażone.

Wskazane jest zastosowanie oponczy zakrywających skrzynię ładunkową pojazdów przewożących mieszanki cementowe, które ograniczą emisję szkodliwych gazów i oparów. Maszyny powinny być właściwie eksploatowane, ponieważ obciążone powodują wzrost emisji spalin i hałasu. Istotne jest kontrolować stan techniczny wykorzystywanych urządzeń, by nie dopuścić do sytuacji awaryjnych. Należy zminimalizować (nawet wykluczyć) prawdopodobieństwo przedostania się produktów ropopochodnych.

Szczególnie istotne jest gospodarowanie odpadami powstającymi przy pracach; niedopuszczalne jest pozostawienie jakichkolwiek odpadów (smarów, olejów). Substancje niebezpieczne powinny być składowane w bazach sprzętowo – magazynowych.

Planowane obiekty i instalacje muszą spełniać standardy budowlane i emisyjne, być właściwie eksploatowane i konserwowane. Muszą być pod stałym monitoringiem.

Szczegółowa analiza oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji możliwa będzie na etapie wydawania decyzji środowiskowej.

11 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego „ jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2008 Nr 25 poz. 150 ze zmianami), który nakłada na Starostę obowiązek sporządzenia powiatowego programu ochrony środowiska. Program opracowany jest na okres 4 lat. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Województwa Łódzkiego Program uchwalany jest przez Radę Powiatu, a co dwa lata Starosta sporządza raport z jego realizacji.

Integralną część Programu stanowi Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu wieluńskiego sporządzany na mocy art. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. 2007 Nr 39 poz. 251).

Program wskazuje cele i priorytety ekologiczne, rodzaje i harmonogramy działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów.

Rozdział 1 przedstawia uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z dokumentów krajowych takich jak: Polityka Ekologiczna Państwa, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz lokalnych.

W rozdziale 2 dokonano oceny realizacji poprzedniego Programu Ochrony Środowiska powiatu wieluńskiego.

W rozdziale 3 została zawarta ogólna charakterystyka powiatu wieluńskiego w zakresie demografii i gospodarki.

Rozdział 4 szczegółowo analizuje diagnozę stanu środowiska województwa, tj.: zasoby surowcowe, gleby, wody podziemne i powierzchniowe oraz ich jakość, stan gospodarki wodno – ściekowej, jakość powietrza, możliwość wykorzystania energii odnawialnej. Scharakteryzowano zasoby przyrodnicze, omówiono zagadnienia hałasu, potencjalnych źródeł awarii przemysłowych, zagadnienia transportu materiałów niebezpiecznych, jak również temat edukacji ekologicznej mieszkańców. Podsumowaniem diagnozy jest analiza SWOT, która pozwoliła wskazać następujące problemy:

- potencjalne zagrożenie gleb erozją wietrzną,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- gleby o niskiej wartości bonitacyjnej,
- nadal niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacji deszczowej,
- degradacja krajobrazu (zaśmiecanie i tworzenie tzw. dzikich wysypisk),
- brak monitoringu emisji pól elektromagnetycznych,
- niewielki stopień wykorzystania energii odnawialnych,
- mała płynność ruchu drogowego,
- zły stan nawierzchni drogowych (wpływający na propagację hałasu),
- ponadnormatywny poziom emisji pyłu zawieszonego PM10,
- brak utwardzonych dróg w niektórych częściach powiatu.

Poprawa warunków życia mieszkańców ma być osiągnięta między innymi poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie i racjonalne gospodarowanie jego zasobami . Dla realizacji wyznaczonych celów określono priorytety i działania według których określone będą zadania do zrealizowania.

Wyznaczono następujące priorytety:

CEL PODSTAWOWY: OCHRONA I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA

- Priorytet I Ochrona zasobów wód podziemnych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią
- Priorytet II Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją
- Priorytet III Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości
- Priorytet IV Racjonalna gospodarka odpadami
- Priorytet V Poprawa jakości powietrza

CEL UZUPEŁNIAJĄCY I: PRZECIWDZIAŁANIE POZOSTAŁYM ZAGROŻENIOM POCHODZENIA ANTROPOGENICZNEGO

- Priorytet VI Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu
- Priorytet VII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii
- Priorytet VII Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego
- Priorytet IX Racjonalizacja wykorzystywania materiałów i surowców

CEL UZUPEŁNIAJĄCY II: PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA

- Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych

Poszczególne priorytety zawierają działania i ogólny opis.

W rozdziale 6 przedstawione zostały długoterminowe i krótkoterminowe harmonogramy realizacji działań i zadań o charakterze ekologicznym, niezbędnych do osiągnięcia wyznaczonych priorytetów i celów ekologicznych.

Rozdział 7 omawia zagadnienia związane z finansowaniem zadań w zakresie ochrony środowiska. Opisano szacunkowe koszty związane z realizacją Programu oraz wskazano możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań.

Rozdział 8 przedstawia metody wdrażania i monitoringu Programu oraz zarządzania nim za pomocą instrumentów prawnych, strukturalnych, społecznych i finansowych.

Rozdział 9 zawiera informacje o przeprowadzonych konsultacjach społecznych.

Rozdział 10 przedstawia wnioski wynikające z Prognozy oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wieluńskiego.

Charakter omawianego dokumentu oraz zawartych w nim zadań są z założenia „pro-środowiskowe”.

Przedstawione cele, działania oraz zadania niezbędne są do osiągnięcia wyznaczonych priorytetów i celów ekologicznych, realizacji założeń Polityki Ekologicznej Państwa. Wskazane projekty zostały obecnie uznane za priorytetowe.

Bibliografia:

1. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016
2. Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008–2011 z perspektywą na lata 2012–2015
3. Strategia rozwoju powiatu wieluńskiego
4. Program Ochrony Środowiska powiatu wieluńskiego
5. Program Ochrony Powietrza dla stref województwa łódzkiego: powiatu sieradzkiego, zduńskowolskiego, wieluńskiego i brzeźnickiego – Tom III powiat wieluński
6. Ocena stanu sanitarnego powiatu wieluńskiego za rok 2008
7. Ocena stanu sanitarnego powiatu wieluńskiego za rok 2007
8. Ocena stanu środowiska na terenie powiatu wieluńskiego w 2008 roku
9. Omówienie stanu środowiska naturalnego w powiecie wieluńskim za rok 2008
10. Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2007r.
11. Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2006r.
12. Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2005r.
13. Informacje uzyskane od Gmin na podstawie ankiet
14. <http://www.pgi.gov.pl> – Strona internetowa Państwowego Instytutu Geologicznego
15. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym